

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

FARKLI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE SAHİP EVLİ BİREYLERİN
ÇATIŞMA EĞİLİMİ VE ÇİFT UYUMU AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hüseyin T. Bayraktaroğlu

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet Çakıcı

Lefkoşa
Haziran, 2007

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne;

Hüseyin T. BAYRAKTAROĞLU'na ait, farklı demografik değişkenlere sahip evli bireylerin çatışma eğilimi ve çift uyumu açısından karşılaştırılması adlı çalışma jürimiz tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda oybirliği ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Doç. Dr. Ebru ÇAKICI

Üye.....

Doç. Dr. Mehmet ÇAKICI (Danışman)

Üye.....

Dr. Serhan KAĞAN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

24.1.2007

Doç. Dr. Cem BİROL

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Toplumsal uyumun temelini oluşturan evlilik ilişkileri ve kişilerarası ilişkilerin uyumlu biçimde yaşanması, öncelikle evli çiftlerin ve kişilerarası ilişkilerin uyumuna olumlu ve olumsuz etki edebilecek faktörler hakkında bilgi sahibi olunmasına bağlıdır. Bu farkındalığın elde edilmesinden sonradır ki, ihtiyaç duyuluyorsa değişime karar vermek ve değişimin nasıl başarılabileceği konusunda sistematik eğitimlerden faydalanılarak evlilik ve kişilerarası ilişkiler geliştirelebilecek ve çıkması muhtemel sorunlar önlenebilecektir.

Bu amaçla yapılan araştırmada, evlilik ve kişilerarası ilişkilerin uyumlu biçimde yaşanmasına etki edebilecek, farklı demografik değişkenlere sahip bireyler, çift uyumu ve çatışma eğilimi açısından incelenmektedir.

Araştırmanın planlanması ve gerçekleştirilmesinde öneri ve yapıcı eleştirileriyle çalışmaya bilimsel katkılarda bulunan, destek ve anlayışını hiç bir zaman sakınmayan, verdiği bilgilerle aydınlatan değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Mehmet ÇAKICI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın her aşamasında öneri ve destekleriyle yardımcı olan Sayın Dr. Berna ARİFOĞLU'na ve Sayın Dr. Sertan KAĞAN'a, psikoloji alanına duyduğum ilginin farkındalığını sağlayan ilk psikoloji dersini aldığım değerli hocam Sayın Doç. Dr. Ebru ÇAKICI'ya, Psikolojik Danışmanlık İlke ve Teknikleri'nin temelini öğreten değerli hocam Sayın Doç. Dr. Müge BEİDOĞLU'na ve araştırmaya katılan tüm çiftlere, bilgi ve desteğiyle katkıda bulunan herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek Lisans öğrenimim süresince destek ve anlayışlarıyla yanımda olan eşim Nadire'ye, oğlum Baran'a ve kızım İrem'e içten teşekkürler...

Hüseyin BAYRAKTAROĞLU

ÖZET**FARKLI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE SAHİP EVLİ BİREYLERİN
ÇATIŞMA EĞİLİMİ VE ÇİFT UYUMU AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI****Hüseyin T. BAYRAKTAROĞLU****Yüksek Lisans Tezi****Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık****Ana Bilim Dalı****Danışman: Doç. Dr. Mehmet ÇAKICI****Haziran 2007, 119 Sayfa**

Bu araştırma, farklı demografik değişkenlere sahip evli bireyleri, çatışma eğilimi ve çift uyumu açısından karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Lefkoşa şehrindeki devlet dairelerinde çalışanlar arasından gelişigüzel seçilen 382 evli birey oluşturmaktadır. Veri Toplama Aracı olarak, "Demografik Bilgi Formu", Dökmen (1986) tarafından geliştirilen Çatışma Eğilim Ölçeği ve Spanier (1976) tarafından geliştirilen Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Veriler, bilgisayarda SPSS paket programı ile; yüzdelik, t- testi, tek yönlü varyans analizi ve farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için post hoc (LSD) testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda; öğrenim, gelir, yaş ve evlilik süresi arttıkça çatışmaların pozitif yönde azaldığı, erkeklerin kadınlara, çocuğu olmayan bireylerin olanlara, evliliği ideal evlilik anlayışına uygun olanların olmayanlara, evliliğine ebeveynleri tarafından müdahale edilmeyenlerin edilenlere göre çatışmalarının pozitif yönde daha az olduğu bulunmuştur. Cinsiyet ve gelir düzeyine göre çift uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, öğrenim, yaş ve evlilik süresi arttıkça çift uyumunun pozitif yönde arttığı, çocuğu olmayan bireylerin olanlara, evliliği ideal evlilik anlayışına uygun olanların olmayanlara ve evliliğine ebeveynleri tarafından müdahale edilmeyenlerin edilenlere göre çift uyumunda anlamlı düzeyde pozitif yönde farklılık bulunmuştur.

Elde edilen bulgular literatür ışığında yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Çatışma eğilimi, çift uyumu.

ABSTRACT**THE DEMOGRAPHIC VARIABLES AND THE RELATION BETWEEN
DYADIC ADJUSTMENT WITH CONFLICT TENDENCY****Hüseyin T. BAYRAKTAROĞLU****Ma. Dissertation****Psychological Counseling and Guidance, The Institute of
Educational Sciences****Advisor: Associate Professor Dr. Mehmet ÇAKICI****June 2007, 119 Pages***Key words:*

This research has been accomplished in order to clarify the comparison among the demographic variables and the dyadic adjustment and conflict tendency of the married people. The exemplary is composed of coincidentally chosen 382 married officers living in Nicosia. The means used to collect data for this research are; "The Demographic Information Form", "The Conflict Tendency Scale", improved by Dökmen in 1986 and The Dyadic Adjustment Scale developed by Spanier in 1976. The Statistics are used through the SPSS computer programme for the percentage and the one way variance (ANOVA) analysis, the post hoc (LSD) test, and t-test analyzed by this programme as well.

The research came out through the statistical analysis of the data, it can easily be put forth that the higher education, income, age, the length of the marriage become, the less their conflict tendency becomes, in that it can also be analyzed so; men instead of women, parents who don't have children can be compared with those who have, those whose marriage is proper with the ideal marriage can be compared with those who have ideal one, in addition to these, those whose parents don't interfere with their children's relations can be compared with those whose parents interfere; and be understood that their conflict tendency. Show a line of descending as compared with the others mentioned above. What's more, it's been clearly analyzed that there is not

such remarkable differences between gender and the level of income, furthermore; it is mentioned that the longer&higher your education, age and the lenght of your marriage get, the lesser of the conflict tendency gets. Moreover, it can also be added that those who have been mentioned above; show a tendency in leading a better way for their dyadic adjustment.

The findings have been discussed in the light of literature, and some suggestions have been made.

Key words: Conflict tendency, dyadic adjustment.

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇUÖ : Çift Uyum Ölçeği

ÇEÖ : Çatışma Eğilim Ölçeği

$\bar{X}$: Ortalama puan

SS : Standart sapma

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1	: Geleneksel ve Modern Evliliklerin Özellikleri.....	10
Tablo 2	: Duval'ın Aile Yaşam Döngüsü Düzeyleri.....	17
Tablo 3	: Bireyleri tanıttıcı özellikler.....	71
Tablo 4	: Bireylerin evlilik özellikleri.....	72
Tablo 5	: Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.	73
Tablo 6	: Bireylerin Öğrenim Durumuna Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	74
Tablo 7	: Bireylerin Gelir Düzeyine Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	75
Tablo 8	: Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	76
Tablo 9	: Bireylerin Evlilik Süresine Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	77
Tablo 10	: Bireylerin Çocuk Olup Olmamasına Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan OrtalamalarınınKarşılaştırılması.....	78
Tablo 11	: Bireylerin Evliliklerinin İdeal Evlilik Anlayışına Uygun Olup Olmamasına Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	79
Tablo 12	: Bireylerin Evliliklerine Anne Babalarının Müdahale Edip Etmemesine Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	80
Tablo 13	: Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	81
Tablo 14	: Bireylerin Öğrenim Durumuna Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	81
Tablo 15	: Bireylerin Gelir Düzeyine Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	82

Tablo 16 : Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	83
Tablo 17 : Bireylerin Evlilik Süresine Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	84
Tablo 18 : Bireylerin Çocuk Olup Olmamasına Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	85
Tablo 19 : Bireylerin Evliliklerinin İdeal Evlilik Anlayışına Uygun Olup Olmamasına Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	85
Tablo 20 : Bireylerin Evliliklerine Anne Babalarının Müdahale Edip Etmemesine Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1 : Bir İletişim Yayının Yapısı.....	37
Şekil 2 : Temel İletişim Çatışmaları.....	38

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x

BÖLÜM I – GİRİŞ

I.1. Problem.....	1
I.2. Araştırmanın amacı.....	6
I.3. Sayıtlılar.....	6
I.4. Sınırlılıklar.....	6

BÖLÜM II - İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

II.1.Evlilik.	
II.1.1. Evlilik	7
II.1.2. Neden Evlenilir?.....	8
II.1.3. Evliliğe İlişkin Kavramlar.....	11
II.1.4. Evlilikle İlgili Yaklaşımlar.....	15
II.2. Çatışma	29
II.2.1. Çatışma.....	29
II.2.2. Çatışma Çözme.....	31
II.2.3. Kişilerarası İletişim ve İletişim Çatışmaları.....	35
II.2.4. Harary'nin İletişim Çatışması Modeli.....	38

II.3. Evlilik Çatışmaları ve Evlilik Uyumu.....	42
II.3.1. Evlilik Çatışması Kavramı.....	42
II.3.2. Evlilikte İletişimin Niteliği ve Çatışmayla İlişkisi.....	44
II.3.3. Evlilikte Yaşanan Sorunlar.....	46
II.3.4. Sağlıklı Evlilik Ortamı.....	49
II.3.5. Çatışma ve Uyumda Cinsiyet Farklılıkları.....	50
II.4.İlgili Araştırmalar.....	53
II.4.1. KKTC'de Yapılan Araştırmalar.....	54
II.4.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar.....	55
II.4.3.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	61

BÖLÜM III – YÖNTEM

III.1. Evren ve Örneklem.....	66
III.2. Veri Toplama Araçları.....	66
III.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	66
III.2.2. Çatışma Eğilim Ölçeği.....	67
III.2.3. Çift Uyum Ölçeği.....	68
III.3. İşlem.....	70
III.4. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi.....	70

BÖLÜM IV – BULGULAR

IV.1. Örneklemin Tanımına İlişkin Bulgular.....	71
IV.2. Çatışma Eğilimine Yönelik Bulgular.....	73
IV.3. Çift Uyumuna Yönelik Bulgular.....	81

BÖLÜM V - TARTIŞMA VE YORUM

V.1. Çatışma Eğilimi Farklılıkları.....	88
V.2. Çift Uyumu Farklılıkları.....	90

BÖLÜM VI - SONUÇ VE ÖNERİLER

VI.1. Sonuçlar.....	95
VI.2. Öneriler.....	95
KAYNAKÇA.....	98
EKLER.....	114

BÖLÜM I

GİRİŞ

I.1. Problem

İnsanın doğduğu andan itibaren içinde var olduğu sistemlerden biri olan ailenin çekirdeğini evlilik oluşturmaktadır. Evlilik, sosyal hayatın ana şekillerinden biridir ve farklı cinsten iki kişinin nikah bağıyla bir araya gelmesiyle kimlik kazanmaktadır. Fiziksel, duygusal, sosyal, ahlaki, ekonomik ve hukuki boyutları olan evlilik, karı-koca olarak tanımlanan farklı cinsten iki kişinin bir arada ortak yaşamı paylaşmasından daha fazla bir anlama sahiptir (Erdoğan, 2004).

Evliliğin ve ailenin yapısı tarihsel bir gelişim göstermektedir. Bu süreç boyunca kadın ve erkeğin konumu ve ihtiyaçları da değişmektedir. Evliliğin ve ailenin, son yüz elli yılda geleneksel yapısı (kadının evde sürekli olarak çalıştığı, erkeğin para kazanmakla yükümlü olduğu evlilikler) farklılaşmış ve eşlerin rolleri değişmiştir. Hemen hemen tüm aileler yapısal olarak zaman içinde değişim göstermektedir. Her aile üyesi; yaş, ekonomik koşullar, kültürel, duygusal, fiziksel, inançlar ve ilişkiler açısından büyük değişim yaşayabilmektedir. Bu değişimle birlikte evlilik ve aile içi doyum farklı şekillerde etkilenebilmektedir (Bird ve Melville, 1994). Kelley (1999), geleneksel evlilik tarzı ile modern evlilik tarzının evlilik doyumunu etkilediğini belirterek, geleneksel evlilik tarzının modern evliliklere göre evlilik doyumunu daha olumsuz etkilediğini ve bu evliliklerde eşlerin birbirini yeterince tanıyamadıkları için uyum problemleri yaşadıklarını vurgulamaktadır.

Annesi ev hanımı olan erkeğin çalışan bir bayanla evlenmesi veya annesi ev hanımı olan bayanın kendi evliliğinde çalışıyor olması halinde eşiyile uyum

sorunları yaşayabilecektir. Çünkü kendi ebeveynlerinden görerek öğrenmiş oldukları rolleri uygulamaları mümkün olmayacak ve iç çatışma ve eşleriyle çatışma yaşayacaklardır.

Aile ve evlilik danışmanlığı alanında yapılan araştırmalarda, araştırmacıların ilgisini çeken konuların başında eşler arasındaki uyum gelmektedir. Bu konudaki çalışmalara verilen önem, evlilikteki mutluluğun, evli bireylerin yaşam doyum ve mutluluğu ile yakından ilişkili olduğu, buna karşılık evlilikte yaşanan sıkıntılar ve uyumsuzluk, bireylerin hem psikolojik hem de fiziksel sağlıklarını olumsuz etkileyeceğindendir. Evlilikte uyum evliliğin devamlılığını sağlarken, tam tersi olan evlilikte uyumsuzluk veya evlilikte çatışma eşlerin psikolojik olarak kendilerini ve birbirlerini yıpratmalarına, fiziksel sorunlara neden olabilmektedir. Evlilikte yaşanan çatışma nedeniyle, kanser, kalp hastalıkları ve kronik ağrılar gibi rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir; özellikle evlilik içi çatışma kadın sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Gottman ve Levenson, 1998).

Sağlık sorunlarının yanı sıra evlilikte yaşanan çatışma çocuk yetiştirmede bazı aksaklıklara, çocukların anne babası ile problemlili bağlanma stilleri geliştirmesine ve hatta kardeşler arası çatışmalara, dahası evlilikte yaşanan çatışmalar boşanmalara sebep olabilmektedir (Arıkan, 1996). Dünyada ve Türkiye’de olduğu gibi KKTC’de de boşanma oranları hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu nedenle evlilikte uyum ve çatışma konularının çalışılması önem kazanmaktadır. Evlilikte uyum ve çatışma araştırmalarından elde edilecek bilgilerin; aile, evlilik ve ikili ilişkiler üzerinde uygulamalı çalışan araştırmacılara ve uzmanlara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde demografik değişkenlerin evlilik doyumunu önemli düzeyde etkilediği görülmektedir. Bowman (1990), evlilik süresi, çocuk sayısı gibi demografik değişkenlerin önemini vurgulayarak, eşler arasındaki evlilik doyumunun ilk iki yıldan sonra yavaş yavaş düştüğünü ancak bu düşüşün çocukların olması ile giderek hızlandığını ifade etmektedir. Vangelisti ve Banski (1993), eşlerin çalışıp çalışmaması, eve çift maaş girmesi ve eşlerin iletişim biçimlerinin evlilik doyumunu etkilediğini vurgulayarak her iki eşin

çalışmasının evlilikte ekonomik anlamda büyük kolaylıklar sağladığını ve bunun da iletişim biçimlerini etkileyerek evlilik doyumunu arttırdığını belirtmektedir. South ve Lloyd (1995), evliliğin birçok faktörden etkilendiğini belirterek evliliğin değerlendirilmesinde kültür, cinsiyet, cinsel uyum, çocuk sayısı, evlenme biçimi ve eğitim gibi değişkenlerin dikkate alınmasının önemli olduğunu ifade etmektedir.

Evlilikte uyumu demografik değişkenlerin etkilemesinin yanı sıra kişilerarası iletişim ve çatışmaları çözme beceri düzeylerinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Evlilikte yaşanan iletişim sorunları ve buna bağlı çatışmalar, çözülmediği takdirde evliliği çıkmaza sokarak tarafları boşanmaya kadar götürebilir. Günümüzde toplumda yaşanan sosyo-ekonomik ve kültürel değişimler, kitle iletişim araçlarının giderek çoğalması, iş ve ev yaşamını daha karmaşık hale getirerek, evlilikteki sorunların ve çatışmaların artmasına yol açmaktadır. Bunların çözülmemesi ise dünyada ve ülkemizde boşanma oranlarının artmasına neden olmaktadır. Geçimsizlik, insan insana ilişkinin temeli olan iletişimin bozulmasıdır. "Geçinemiyoruz, anlaşıyoruz" demek, iletişim kuramıyoruz demektir (Özügürlü, 1985). KKTC'de 2004 yılında neticelenen toplam 483 boşanma davasından 316'sının, yani % 65'inin geçimsizlikten ileri geldiği tesbit edilmiştir (KKTC İstatistik Yıllığı, 2006).

Evlilikteki çatışmaların nasıl çözümlendiği, kadın ve erkek eşlerin aralarındaki çatışmalarla hangi yöntemlerle başa çıkmaya çalıştıkları, evlilik literatürünün önemli konularındandır. Evlilik, evlilik uyumu ve evlilikte çatışma yönetimi biçimleri gibi konularda yurt dışında 50 yıllık bir bilgi birikimi varken; Türkiye'de ve KKTC'de evli çiftler üzerine farklı bilim alanlarından araştırmacıların yapmış oldukları çalışmalar henüz sınırlı sayıdadır.

Evlilik uyum problemleri üzerine odaklanan iki teorik perspektif vardır . Bunlardan ilki kişiler arası perspektiftir. Bazı araştırmacılar kişilerin nasıl çatışma çözdükleri ya da diğerine ilişkin duygunun dışavurumu gibi kişiler arası (interpersonal) dinamiklere odaklanmışlardır. Bu görüş daha çok davranış oryantasyonlu terapistler arasında kabul görmüştür. Evlilik uyumu üzerine odaklanmış ikinci teorik perspektif daha çok psikanalistler arasında

popüler olmuş olan intrapersonal modeldir. Bu teoriye göre evli çiftin kişilik karakteristikleri çifti karşılıklı olarak doyumlu ve stabil ya da hoşnutsuz ve dengesiz yapar. Her bir partnerin ilişkiye bireysel olarak getirdiği süreklileşmiş düşünce, duygu ve davranış biçimleri intrapsişik faktörler olarak tanımlanır. Bazı kişiler bütün ilişkilerinde mutlu görünürken bazıları kronik olarak mutsuzdur. Kişilikteki stabil bireysel farklılıklara bağlı olarak, kişi ilişkilerinde genel olarak doyumlu ya da doyumsuzdur. Böylece ilişkinin devam edip etmemesinde sadece kişinin kiminle birlikte olduğu değil kim olduğu da fazlasıyla önemlidir (Robins ve ark., 2002).

Bu araştırmanın amacı, farklı demografik değişkenlere sahip evli bireyleri, eşleriyle uyumları ve kişilerarası ilişkilerdeki çatışma eğilimi açısından karşılaştırmaktır.

I.1.1. Alt problemler

I. Farklı demografik değişkenlere sahip evli bireylerde, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.1. Evli bireylerin cinsiyetine göre, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.2. Evli bireylerin öğrenim durumunu göre, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.3. Evli bireylerin gelir düzeyine göre, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.4. Evli bireylerin yaşına göre, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.5. Evli bireylerin evlilik süresine göre, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.6. Evli bireylerin çocuk olup olmamasına göre, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.7. Bireylerin evliliklerinin ideal evlilik anlayışlarına uygun olup olmamasına göre, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

I.8. Bireylerin evliliklerine anne babalarının müdahale edip etmemesine göre, çift uyumu açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II. Farklı demografik değişkenlere sahip evli bireylerde, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II.1. Evli bireylerin cinsiyetine göre, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II.2. Evli bireylerin öğrenim durumunu göre, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II.3. Evli bireylerin gelir düzeyine göre, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II.4. Evli bireylerin yaşına göre, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II.5. Evli bireylerin evlilik süresine göre, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II.6. Evli bireylerin çocuk olup olmamasına göre, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II.7. Bireylerin evliliklerinin ideal evlilik anlayışlarına uygun olup olmamasına göre, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

II.8. Bireylerin evliliklerine anne babalarının müdahale edip etmemesine göre, çatışma eğilimi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, farklı demografik değişkenlere sahip evli bireyleri, çift uyumu ve çatışma eğilimi açısından karşılaştırmaktır. Bu amaçla, demografik değişkenler ile evli çiftlerin eşleriyle olan çift uyumu ve demografik değişkenler ile bireylerin yaşamlarında iletişim içinde bulunduğu insanlarla girdikleri çatışma eğilimleri arasındaki farklar incelenmiştir.

1.3. Sayıtlar

a. Cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, gelir, evlilik süresi, çocuk, ideal evlilik anlayışı ve evliliğe müdahale gibi önceden araştırmacı tarafından belirlenen değişkenlerde, çift uyumu ve kişilerarası iletişim çatışmalarına girme eğilimleri arasında farklılık olabileceği varsayılmıştır.

b. Araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Çatışma Eğilim Ölçeği ile (ÇEÖ) Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) uygulanarak toplanan verilerin, bireylerin çift uyumu ve kişilerarası iletişim çatışmalarına girme eğilimini belirleyebileceği varsayılmaktadır.

c. Bireylerin kendilerine verilen, Demografik Bilgi Formu, ÇEÖ ve ÇUÖ'ni içtenlikle ve nesnel bir şekilde yanıtladıkları ve kendi düşüncelerini ifade ettikleri varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

a. Araştırmanın evrenini, Lefkoşa ilçesi içerisindeki devlet memurlarından evli olanlar teşkil etmiştir.

b. Araştırmanın örneklemini, Lefkoşa ilçesi içerisindeki evli devlet memurlarından gelişigüzel seçilen 382 birey ile sınırlıdır.

c. Araştırma, araştırmacının hazırladığı, Demografik Bilgi Formu, Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Araştırmmanın yukarıda belirtilen amaç ve problemleriyle ilgili bilimsel yayın ve araştırmalar bu bölümde dört ayrı başlık altında ele alınacaktır. Temel konuyu evlilik oluşturduğundan, evlilikle ilgili yayın ve araştırmalar kendi içerisinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Konunun genişliği nedeniyle bu alt başlıklar; genel anlamda evlilik, neden evlenildiği sorusuna cevap arama, evlilikle ilgili kavramlar, evlilikle ilgili yaklaşımlar olarak sınırlandırılmıştır. Çatışma başlığı içerisinde ise; genel anlamda çatışma, çatışma çözme, kişilerarası iletişim ve araştırmada kullanılan ölçeğin oluşturulmasında temel alınan Harary ve Batell'e ait İletişim Çatışması Kuramsal Modeli'ne yer verilmiştir. Üçüncü alt başlık ise; evlilik çatışması, evlilikte etkileşimin niteliği ve çatışmayla ilişkisi, evlilikte görülen problemler, sağlıklı evliliğe yönelik düşünceler ve evlilikte cinsiyet farklılıkları olarak sınırlandırılmıştır. Son alt başlıkta ise, evlilik ve çatışma konusunda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

II.1.1. Evlilik.

Evlilik genel olarak "...bir erkek ve bir kadın arasında toplumsal olarak onaylanan bir ilişki; karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir (Özgüven, 2000). Özügurlu'ya (1985) göre ise, karşılıklı bir dayanışma, toplumsal onaylamayla gerçekleşmiş bir sözleşme ve tüm toplumsal yasaklamalar dışında tutulan cinsel gereksinimlerin karşılıklı olarak doyuma ulaştırıldığı bir kaynaşma, Yavuzer'e (2004) göre, kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, kadınla erkeği "karı-koca" olarak birbirine bağlayan,

doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde "devletin" kontrol, hak ve yetki iddiası bulunan yasal bir ilişki biçimidir.

İki insan birlikte olmaya başladıkları andan itibaren, daha önceki yaşam biçimlerini (zamanı, mekanı, vb. paylaşmaya ilişkin bir takım durumlarda) değiştirmeye ve yeni etkileşim biçimlerini denemeye başlamaktadır. Bu etkileşim biçiminin tutması oranında, bir çift, yani iki kişilik bir psikolojik sistem oluşabilmektedir (Gülerce, 1996).

II.1.2.Neden evlenilir?

M.Ö.2000 yıllarında başlayan evlilik kurumu; toplum düzenini, kültür ve geleneklerin sürekliliğini, yeni nesillerin bakım ve eğitimini sağlayan bir kurum olarak süregelen, toplum, dini kurumlar ve devlet tarafından da desteklenmiştir (Özügür, 1985).

Özgür'e (1997) göre evlilik; iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlerini doyurma amacıyla yapılır. Biyolojik bir ihtiyaç olarak cinsel güdüyü doyurmak, sosyal ihtiyaç olarak birlikte güven, korunma, dayanışma içinde olduklarını hissetmek, psikolojik ihtiyaç olarak sevmek ve sevilmek evliliğin en temel işlevlerindendir.

Boran'a göre ise (2003), evlilik kurumu temel üç motivasyona dayanır; a) Biyolojik Motivasyon, uzun süreli beraber yaşama ve kendi cinsinden nesiller üretme arzusu, karşı cins ile ilişki hazzı , beraberliği ve kendini koruma arzusu; b) Psikolojik Motivasyon, arzu duyduğu karşı cins tarafından beğenilme , sevilme , sevme , seçilme , kendi çocukları ile beraberliğin sürekli oluşundan duyulan güven ve hazzı; c) Sosyal Motivasyon, toplumun beklentilerine , yasalarına uyarak yaşamının verdiği rahatlık, toplumda kabul edilen değerlere uyumla kazanılan saygınlık hazzı ve güvendir.

Çaplı (1992) ise; insanın sosyal bir varlık olması nedeniyle, en temel ihtiyaçlarından birinin diğer insanlarla birarada yaşamak olduğunu ve karşı

cinsle bunun olabilmesi için “beraberliklerin toplum tarafından onaylanıp, kabul görmesi için evlilik kurallarıyla onaylatmaları” gerektiğini söylemektedir. Russel’e (1983) göre ise, evlilik ilişkileri her zaman kabaca; iç güdüsel, ekonomik ve dinsel olarak sıralayabileceğimiz üç etmenin karışımından oluşmuştur.

Kephart (1996), neden evlilik? sorusunun cevabını, a) Cinsel gereksinmelerin karşılanması ve neslin devamı, b) Aşk, c) Eşlik etme (arkadaşlık), ç) Ekonomik nedenler, d) Toplum beklentileri, e) Sosyal etkinliklere tek başına katılmamak şeklinde cevaplamıştır. Bu yorum, evliliğin çeşitli sosyal işlevlerini ve öğrenilmiş kültürel bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır (Akt.: Gökmen, 2001).

Evlilik ve eş seçme konusunda üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada; “Evliliğin neden gerekli olduğu” sorusuna toplam kız ve erkek öğrencilerin %68’i yaşantılarını bir başkası ile paylaşmak olarak cevaplamışlardır. Bu sorunun seçenekleri arasında bulunan; çocuk sahibi olmak, ileride yalnız kalmamak, evlilikte cinsel ilişkiye izin verilmesi, ailenin baskısı gibi cevapların yüzdesi ise düşük çıkmıştır. Öğrencilerin %10’u ise evliliğin gereğine inanmadıklarını ifade etmişlerdir (Özgüven, 1994).

Yüksek boşanma oranları dahi kişileri evlenme fikrinden uzaklaştıramamıştır. Aksine boşanan kadınların üçte ikisi ve boşanan erkeklerin dörtte üçü yeniden evlenmişlerdir. Ancak ilk evlilik ve boşanma sürecindeki çatışmalar çözülmezse ikinci evliliklerde de boşanma olasılığı % 60 gibi yüksek oranlara çıkabilmektedir (Walsh, 1995).

Evlilik kurumu evrensel bir kurum olarak görülse de farklı toplumlarda bu kurumun değişik özellikler taşıdığı dikkati çekmektedir. Genel olarak geleneksel bir anlayışın hakim olduğu evlilik kurumu giderek eşitliğin hakim olduğu modern bir yapıya dönüşmektedir. Bu farklılığı görebilmek için geleneksel ve modern evliliklerin özellikleri **Tablo 1**’de verilmiştir (Rathus, Nevid, Rathus, 1998).

Tablo 1: Geleneksel ve Modern Evliliklerin Özellikleri

Geleneksel evlilikler	Modern Evlilikler
Günlük ve geleneksel roller vurgulanmıştır	Arkadaşlık üzerine temellendirilmiştir.
Eşler evlenmeden birlikte yaşayamazlar.	Evlenmeden önce eşler birlikte yaşayabilirler.
Kadın kocasının soyadını alır.	Kadınlar kendi soyadlarını kullanabilirler.
Erkek egemen, kadın pasiftir.	Eşler hem pasif hem de egemen olabilir.
Kadının ve erkeğin rolleri kesin ve katıdır.	Her iki eşin de rolleri esnektir.
Sadece erkek evin geçimini sağlar.	Evin geçimini her iki eş de sağlayabilmektedir.
Erkek cinsel ilişkiyi başlatır kadın uyum sağlar.	Her iki eşte cinsel ilişkiyi başlatabilir.
Çocuklarının bakımını sadece kadın üstlenir.	Ebeveynler çocuklarının bakımını paylaşırlar.
Eğitim sadece erkek için önemlidir.	Eğitim her iki eş için de önemlidir.
Ailenin oturacağı yeri erkeğin mesleği belirler.	Ailenin ikamet edeceği yeri her iki eşin mesleği belirler.

(Rathus, Nevid, Rathus, 1998)

Geleneksel aile ve evliliklerde eşlerden biri (koca) çalışmakta, kadın ise evinin işleri ve çocukları ile ilgilenmektedir. Günümüz aile yapısında evlilik değişmektedir. İnsanlar birbirlerini tanıyarak evlenmek istemektedir. Diğer taraftan kadının da çalışma hayatına katılması ve eğitim alarak meslek sahibi olması ve statüsünü artırması eşlerin konumunun değişmesine neden olmaktadır. Bu değişim evlilikte eşler arasındaki uyumun tekrar sağlanmasını gerektirmektedir. Evlilikte uyumun bozulmasına neden olan diğer etkenlerin, evlenme yaşı, düşük sosyo-ekonomik düzey, evlenmeden önce eşlerin uyumu (flört) ve çocuk sayısı olduğu belirtilmektedir (Douglass, 1995).

II.1.3.Evliliğe İlişkin Kavramlar

Evlilik ilişkisi, evlilik doyumu, evlilik mutluluğu, evlilik uyumu gibi kavramların ortak bir tanımı olduğunu ileri sürmek pek mümkün değildir. Konuyla ilgili kaynakların çoğunda, evlilik kalitesi, evlilik doyumu ve evlilik uyumu gibi kavramlar eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Erbek ve ark., 2005).

Genellikle evlilik iki basit şekilde değerlendirilir: İlk kavram boşanma, ayrılık, terk etme gibi konuları içeren **evlilik sürekliliği** kavramıdır. Sürekliliği olan evlilik eşlerden birinin ölümü ile biter. İstikrarsız bir evlilik ise, eşlerden birinin ya da her ikisinin isteği ile bitirilir. Diğer bir kavram ise, **evlilik kalitesi** kavramıdır. Bu kavram; evlilik süresince evlilik ilişkisinin nasıl olduğu, eşlerin bu konuda ne hissettiği ve bu durumdan nasıl etkilendiği ile doğrudan ilişkilidir (Erbek ve ark., 2005). Evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır. Evlilik kalitesi, evli çiftlerin ilişkilerinin öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanır. Yüksek evlilik kalitesinin, iyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Spanier, 1979; Akt.: Erbek ve ark., 2005). Bu nedenle evliliğin niteliğini değerlendiren çalışmalarda sıklıkla çift uyumunu değerlendiren ölçekler kullanılmaktadır (Erbek ve ark., 2005). Ancak mutluluğu ölçmek için uyum envanterleri kullanıldığında bile rapor edilen mutluluk tuzaklar içerir. Sosyal arzulanabilirlik bu envanterlerle yaşanan sorunlardan biridir. Sonuçlar evlilik ilişkisinin kendisinin yanı sıra kendilik, iş vb. diğer durumlara ilişkin doyumu da yansıtır. Ayrıca mutluluk veya doyumun anlamının bütün kişilerde aynı olup olmadığını bilmek güçtür (Barry, 1970; Akt.: Erbek ve ark., 2005).

Yoğun ve karmaşık olan evlilikte uyum terimini tek bir tanımla anlatmak olanaksızdır. Çünkü evlilikte uyum birçok sosyal, psikolojik, kişisel ve demografik faktörleri içinde barındıran bir yelpazedir (Glenn, 1990; Robinson ve Blanton, 1993; Akt. Fışıloğlu ve Demir, 2000). Spanier (1976) **evlilik uyumunu**, eşlerin ilerleyebilme ve değişebilme derecesi olarak açıklamakta, Sabatelli (1988) ise, eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her iki tarafı da

hoşnut edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak tanımlamaktadır (Akt. Fışıloğlu ve Demir, 2000).

Diğer araştırmacılar ise evlilikte uyumunu; olumlu ilişki şemasına sahip olma, eşlerin birbiri hakkında pozitif duygulara ve düşüncelere sahip olması, iyi iletişim kurabilme, oluşan çatışmayı çözebilme becerisi ve eşlerin zevk alarak birlikte aktivite yapabilmesi (Halford, Kelly ve Markman, 1997), mutluluk ve başarı ile ilişkili olan paylaşılmış aktiviteler ve yaşanan çatışmanın azlığı gibi unsurların bir bütünü (Hoult, 1969, Akt., Fışıloğlu ve Demir, 2000) veya sorunları çözmedeki yetenek ve uyum için kapasite kavramları (Le Masters, 1957, Akt. Fışıloğlu ve Demir, 2000) olarak tanımlamaktadırlar.

Evlilik uyumu ayrıca çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu da tanımlar. Bu noktada daha genel bir kavram olması nedeniyle **evlilik doyum** ile karışır. Oysa ki çift uyumunda, evlilik doyumunda olduğu gibi bireylerin öznel algısı değil, aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirilmektedir (Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002). Ayrıca bu iki kavram aralarında yüksek korelasyon olması nedeniyle çok sık birbirine karıştırılmakta ve eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu çiftler olduğu belirtilerek bu iki kavramın birbirinden farklı kavramlar olmadığı ileri sürülmektedir. Buna karşılık bazı araştırmacılar ise, bu korelasyon katsayısının böyle yorumlanmasının yanlış olduğunu ileri sürerek doyum ve uyumun iki farklı kavram olduğuna işaret etmektedirler (Yılmaz, 2001a).

Evlilik yaşantısında iyi ilişki-kötü ilişki boyutundaki hareketlilik süreci olarak tanımlanan evlilik uyumu, aile sorunlarına neden olan faktörlerin araştırılmasında üzerinde en çok durulan değişkenlerden birisidir (Fışıloğlu, 1992). Bunun birinci nedeni, evlilik uyumunun hem aile içi, hem de aile dışı ilişkilerde gittikçe önem kazanmasıdır. Yapılan araştırmalarda, psikolojik sorunları nedeni ile başvuruda bulunan kişilerin %40'ının evlilik sorunlarının, yaşadıkları sorunların bir parçası olduğunu söylemektedirler (O'Leary, 1987; Akt.: Fışıloğlu, 1992). İkinci neden, boşanma oranındaki yüksekliğe rağmen, evliliğin halen, hiç evlenmemiş ve boşanmış kişiler tarafından istenen bir

kurum olması (O'Leary, 1987; Corrales, 1975; Akt.: Fıfıloğu, 1992), üçüncü neden ise, geleneksel değlerlerin sorgulandığı, korku ve kaygının var olduğu günümüzde bunlara bağlı olarak evlilik yaşantısında da meydana gelen değışikliklerdir (Bozsormenyi-Nangy and Spark, 1984; Akt.: Fıfıloğu, 1992).

Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum, evlilik araştırmalarında en sık kullanılan bağımlı değışkenlerden biridir ve evlilikle ilgili nitelik algısı olarak kabul edilmekte (Glenn, 1990) ve araştırmacılar tarafından şöyle tanımlanmaktadır; Hawkins (1968; Akt. Tezer, 1994)'e göre, eşlerin bireysel algılarını içeren evlilik doyumı, bireylerin evlilik ilişkilerinin tüm yönlerinde hissettikleri özne mutluluk ve hoşnutluk duyguları olarak, Russel (1983)'e göre, eşlerin eşitlik duygusuna sahip olması, düşünsel ve bedensel yakınlık geliştirmesi koşuluyla gerçekteşebilen bir ilişki, Tezer (1986)'e göre, bireyin evlilik ilişkilerindeki gereksinmelerini karşılama derecesine ilişkin algısı, Azizoğu-Binici (2000)'ye göre, bireylerin ilişkilerinin tüm yönlerinde hissettikleri özne mutluluk ve hoşnutluk duyguları olarak, Gökmen (2001)'e göre, eşler arası eşitlik algısı , düşünsel ve bedensel yakınlık algısından kaynaklanan bir hoşnutluk duygusu, Sokolski ve Hendrick (1999)'e göre, evlilik kurumunun içinde varlığını sürdüren çevresel (karar almada eşitlik, baskınlık, gelir, iş, problemleri paylaşım vs.) ve kişisel (sevgi tarzı, tutum, cinsel doyum, iletişim biçimi, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade etmesi) boyutlardan eşlerin elde ettiği psikolojik tatmin olarak tanımlanmıştır.

Johnson ve arkadaşları (1986) doğrulamalı faktör analizi sonucu, eşler arasındaki uyumun beş ayrı bölümden oluştuğunu (eşler arasındaki mutluluk, etkileşim, anlaşmazlıklar, problemler ve boşanma eğilimi) ve bunların iki boyut altında toplandığını belirtmişlerdir. Mutluluk ve etkileşim birinci boyutunu, diğer üçü de ikinci boyutunu oluşturmaktadır. a) Eşler arasındaki mutluluk, bireyin evliliği hakkındaki doyum hissidir. Kişinin hem evlilik hakkındaki genel duygularını (genel olarak mutlu olma, evliliğini üç yıl öncesiyle karşılaştırma ve aşkının gücü gibi) hem de ilişkisinin belirli yönleri hakkındaki duygularını (anlaşma, aşk ve sevgi miktarı, eşiyle aynı fikirde oldukları şeylerin miktarı ve cinsel ilişkileri gibi) içerir. b) Eşler arasındaki etkileşim; yemek saatleri, alışveriş, arkadaşları ziyaret ve eğlence yerlerine gitme gibi karı kocanın günlük faaliyetlerde ne kadar birlikte vakit geçirdiklerini içerir. c) Eşler

arasındaki anlaşmazlık ise, ilişkideki sözel ve fiziksel çatışmanın yoğunluğu ve miktarı olarak tanımlanmaktadır. ç) Eşler arasındaki problemler; çabuk sinirlenme, kolayca incinme hissi, kıskançlık, kimseyle konuşmama, evde çok bulunmama, savurganlık, içki ya da psikoaktif ilaç kullanma gibi eşlerin kişisel özellikleri ya da davranışlarının evlilikte problem yaratıp yaratmadığıyla ilgilidir. d) Boşanma eğilimi ise; evliliğin problemli olduğunu ve boşanma olasılığını düşünme gibi evlilik ilişkisinin bilişsel yönünü ve arkadaşlarıyla ya da eşle boşanma olasılığı hakkında konuşma ve eşden ayrılma gibi davranışları birlikte içermektedir. Evlilik süresi ve cinsiyet gibi evliliğin yapısına bağlı olarak bu boyutlar zaman içerisinde çok farklılaştıkları için, anılan araştırmacılar her iki boyutu da içeren ölçeklerin muğlak sonuçlara yol açabildiğini ve evlilik sürecinin anlaşılmasına çok az katkıları olduğunu belirtmişlerdir. Eşler arasındaki uyumun ölçülmesinde bireylerin duygularını dikkate alan ilk yaklaşım açısından, Johnson ve arkadaşları tarafından öne sürülen iki boyutun bir boyut altında birleştirilmesinin pek uygun olmadığı belirtilmiştir. Bu bakış açısına göre, sadece eşler arasındaki mutluluk eşler arasındaki uyumun bir yönüdür ve diğer dördü eşler arasındaki mutluluğu etkileyebilir ya da bundan etkilenebilir. Örneğin, eşler arasındaki mutluluğun düşük olması, eşler arasında boşanma eğilimine yol açabilir.

Johnson ve arkadaşlarına göre (2004), son çeyrek yüzyılda evlilik üzerine yapılan çalışmalar, bilişsel davranışçı model üzerine oturmaktadır ve evlilik uyumunu biçimlendiren nedenler araştırılmaktadır. Biliş ve davranışların evliliğin niteliğini yordadığı da öne sürülmektedir.

Larson (2002), evlilik uyumu ile ilişkili faktörleri evlilikte **üçgen modeline** göre üç temel başlık altında incelenebileceğini belirterek, bunları; a) **Bireysel Özellikler** : *Sorunlar* (stresle başa çıkma güçlüğü, işlevsel olmayan düşünceler, aşırı tepkisellik, aşırı kızgınlık ve saldırganlık, tedavi edilmemiş depresyon, kronik irritabilite, aşırı utangaçlık) ve *olumlu özellikler* (dışadönüklük, esneklik, özgüven, iddialılık teslimiyet, aşk), b) **Çift Özellikleri** : *Sorunlar* (negatif ilişki tarzları) ve *olumlu özellikler* (iletişim becerileri, çatışma çözme becerileri, kaynaşma, yakınlık, güç paylaşımı veya kontrolü, uzlaşma), c) **Çevresel Etmenler** : Aile kökeninin etkileri, aile sürecinin izleri, aileden

bağımsızlaşabilme, anne babanın evliliği, anne babanın ve arkadaşların desteği, iş stresi, ebeveyn olmanın stresi, dışarı uğraşlarının gerilimi, diğer stres kaynakları (borçlanma, sağlık, eşin yakın akrabaları) olarak sıralamıştır.

Görüldüğü gibi çok boyutlu olan eşler arasındaki uyumun, nasıl tanımlanması, içinde hangi boyutların olması ve bir ölçek altında toplanıp toplanmamasına ilişkin araştırmacıların görüş ayrılıkları 1900'lü yılların sonuna kadar sürmüştür ve bu tartışmalar halen devam etmektedir. Dolayısıyla evlilik ilişkisi incelenirken, kavramların tanımının çok iyi yapılması ve eşler arasındaki uyumun, çatışmanın ve doyumun farklı kavramlar olduğunun anlaşılması gerekmektedir. Bu bilgiler ışığında eşler arasındaki uyum ile ilgili çalışmalar özetlenirken araştırmacıların ifade ettikleri terimlerin aynen kullanılmasına özellikle dikkat edilmiştir. Bundan dolayı anlatılan çalışmaların bazılarında eşler arasındaki uyum, bazılarında ise doyum terimleri kullanılmıştır.

II.1.4. Evlilikle İlgili Yaklaşımlar

Evlilik ve aile ile ilgili literatür incelendiğinde evlilik ve aile kavramlarını açıklayan kuramların iç içe olduğu dikkati çekmektedir. Kuramlar aile ve evliliğin hümanistik, davranışsal yönünü, eşler arasındaki ilişkinin niteliğinin nasıl olduğunu ve eşlerin birbirlerini nasıl etkilediğini vurgulamaktadır. Teoriler, aile üyelerini etkileyen problemleri (ekonomik, iletişimle ilgili, duygusal, cinsel sorunlar) değerlendirmektedir. Fonksiyonel olmayan ailede eşlerin rolleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle yaklaşımlar, aile ve evliliğin yapısının eşler, çocuklar ve diğer fertler açısından irdelenmesinin önemli olduğunu ve eşlerin beklentilerinin, isteklerinin, umutlarının karşılanmasının aile ve evlilik doyumu açısından büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. Ayrıca kuramlar açısından aile ve evliliği etkileyen faktörler olarak, ailenin yaşam döngüsü süreci, sosyo-ekonomik düzeyi, eşlerin eğitim düzeyi, etnik köken, din, cinsiyet rolleri belirtilmekte ve faktörlerin eşler arasındaki doyumu olumlu veya olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (L'abate ve Bagarozzi, 1993).

Shadish, Ragsdale, Glaser ve Montgemery (1995), ailenin çoklu ünitelerden oluşan bir birim olduğunu ve evlilik biriminin bu birimler içerisinde çok önemli bir yer kapsadığını belirterek, özellikle niteliksel ve niceliksel evlilik çalışmalarında aile ile ilgili yaklaşımların, evliliği iyi bir şekilde açıkladığını vurgulamaktadır. Sperry ve Carlson (1991), evlilik ve aile ile ilgili birçok yaklaşımın olduğunu ifade ederek özellikle psikoanalitik, yapısal, stratejik, bilişsel-davranışçı ve sistem yaklaşımlarının aile ve evlilik çalışmalarının kuramsal yapısını oluşturduğunu belirtmektedir.

Everett (1990), aile ve evlilik yapısının son 60 yıl içerisinde değişim gösterdiğini, aile ve evlilik çalışmalarının benzer yaklaşımlarla açıklandığını ifade etmektedir. Aile ve evlilik, farklı sistemler gibi görülse de birbirini tamamlayan yapılar olarak ele alınmaktadır. Aile zaman içinde değişmekte ve gelişmektedir. Aile yaşam döngüsü modeli bu değişimi ve gelişimi açıklayan iyi bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Model, sistem kavramları ile bütünleşmekte ve yaygın olarak kullanılmaktadır (Nystul, 1999). Aile yaşam döngüsü modeli, genellikle ailenin zaman içinde gelişimini betimlemek için kullanılır. Bu model bireyin yaşam sürecinin bütün boyutlarını içerir. Ancak burada aile bir bütün olarak vurgulanır (Gladding, 2002). Aile yaşam döngüsü modeli ilk olarak Evelyn Duvall tarafından geliştirilmiştir. Model evli çiftler, küçük çocuklu aileler, ergenlik döneminde çocuğu olan aileler, yetişkin çocuğu olan aileler olmak üzere dört evreden oluşmaktadır. Daha sonra sekiz evreye çıkarılan aile yaşam döngüsü modeli **Tablo 2'**de verilmiştir (Nystul, 1999).

Tablo 2: Duval'ın Aile Yaşam Döngüsü Düzeyleri

Ailenin Yaşam Dön-güsü Düzeyi	Ailedeki Pozisyon	Ailenin Gelişim Görevleri	Düzeyin Süresi
Çocuksuz evli çiftler	Karı-Koca	Uyumlu ve doyum sağlayıcı bir evlilik oluşturmak	2 yıl
Çocuklu aileler (30 aylık bebeğe sahip)	Karı-anne, koca-baba kız çocuk veya erkek çocuğu, ya da her ikisi	Çocuğun gelişimi için ona cesaret	2-5 yıl
Okulöncesi çocuğu olan aileler (30 ay ve 6 yaş)	Karı-anne, koca-baba Kızçocuk-kızkardeş, Erkekçocuk-erkek kardeş	Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak (okul öncesi çocuğu)	3-5 yıl
Okula giden çocukları olan aileler. (6-13 yaş)	Karı-anne, koca-baba Kızçocuk-kızkardeş Erkekçocuk-erkek kardeş	Okul başarısı için çocuğu cesaretlendirme. Okula giden çocuğu olan ailelerle uyum sağlama	7 yıl
Ergenlik çağında çocuğu olan aile (13-20 yaş)	Karı-anne, koca-baba Kızçocuk-kızkardeş Erkekçocuk-erkek kardeş	Yetişen çocukların ebeveynleri olarak ilgi ve kariyer oluşturmalarını sağlama, sorumlu bir özgürlük anlayışı oluşturma	7 yıl
Değişen aile yapısı (İlk çocuk evden ayrılmış, son çocuk ayrılıyor)	Karı-anne-büyükanne Koca-baba-büyükbaba Kızçocuğu-kızkardeş-hala Erkekçocuğu-erkek kardeş-amca	Okul, askerlik, evlilik ve iş için gençleri desteklemek	8 yıl
Orta yaşlı ebeveynler (Boş yuva, emeklilik)	Karı-anne-büyükanne Koca-baba-büyükbaba	Evlilik ilişkisini yeniden düzenlemek, soybağlarını devam ettirmek	15+
Aile üyelerinin yaşlılığı (Eşlerden birinin ölümü)	Dul erkek- dul bayan Karı-anne-büyükanne Koca-baba-büyükbaba	Yalnız yaşamaya alışma ve emekliliğe uyum sağlama, yaşlılıkta ihtiyaçları giderebilme.	10-15+

(Akt:Nystul, 1999)

Psikanalitik yaklaşım

Bu yaklaşımın başlıca teorisyen ve uygulayıcıları Nathan Ackerman, Ivan Boszarmengi-Nagy, Murray Bowen, James Framo, Theodore Lidz, Meissner, Paul ve Stierlin'dir. (Dokur, 2006)

Psikoanalitik Kuram, her ne kadar tek bir kişinin kişilik gelişimine baksa da, aslında birey ile ailesi arasındaki etkileşimle ilgilenir. Freud, bireyin kişilik

yapısında ailesinin anahtar rol oynadığına inanır (Goldenberg ve Goldenberg, 1991).

Bu kuramın amacı, aile üyelerini bilinçdışının sınırlamasından kurtarmak ve böylece aile üyelerinin birbirleriyle bir bütün olarak etkileşimde bulunmalarına yardım etmektir (Nazlı, 2001).

Psikoanalitik aile danışması bugün geniş ölçüde nesnel ilişkiler kuramına dayanır. Freud'un iç ruhsal ve dürtü yönelimli kuramının tersine nesnel ilişkiler kuramında bireyin gelişirken çocukluğundaki ilk ihtiyacı olan sevgi, bağlılık ihtiyacını önemli görür. Kuramda bu ihtiyaçlar için içselleştirilen nesneler analiz edilir (Goldenberg ve Goldenberg, 1991)

Sistem Yaklaşımı

Ludwig Von Bertalanfy, 1940'larda sistem yaklaşımını geliştirmiş ve ailenin çok geniş bir sistem olduğunu vurgulayarak aile ve evlilikteki kişilerarası etkileşimlerin önemini belirtmiştir. Özellikle evlilikteki etkileşimin ailenin diğer sistemlerini de etkilediğini vurgulamıştır (Von Bertalanfy, 1968, Akt: Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Evlilik, aile sisteminin oluşumunu sağlamaktadır. Bu nedenle evlilikle ilgili danışma yaklaşımları (sistem yaklaşımı, stratejik yaklaşım, bilişsel-davranışçı yaklaşım, yapısal yaklaşım, iletişim yaklaşımı), evlilikle ilgili problemleri, eşler arasındaki ilişkiyi ve iletişim biçimini, eşlerin diğer özelliklerini (yaş, eğitim, meslek, çocuk sayısı, evlilik süresi, cinsiyet, evlenme biçimi gibi), eşlerin çocukları ile olan ilişkilerini birlikte incelemenin önemini belirtmektedirler. (Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

Psikodinamik yaklaşım olarak ifade edilen sistem yaklaşımı evlilik ile ilgili literatürde birçok alan çalışmasının kuramsal zeminini oluşturmaktadır (Jacobson ve Gurman 1986). Sistem içerisindeki elementler- aileyi ele aldığımızda bireyler- diğer elementlerin bakış açılarından etkilenecek kendi kimliklerini, iletişim biçimlerini, aile üyelerinin etkileşim süreci içerisinde savunucu tutumlarını oluşturmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında aile ve evlilik

etkileşen sistemler bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Watzlawick, 1967, Akt: Jones, 1994). Aileyi bir sistem olarak ele alırken geniş olan bu sistemin kendi içinde var olan alt sistemleri (eşler, çocuklar, anne-çocuk, baba-çocuk) ile ele almak ve tanımlamak büyük önem taşımaktadır. Çünkü sistemin içinde varolan alt sistemlerdeki bir problem sistemin bütününe etkilemektedir (Jones, 1994).

Sistem yaklaşımına göre karı-koca ilişkisi temeldir ve eş alt sistemi, kadın-erkek ilişkisi ve evlilik etkileşimi ile ilgili model oluşturarak diğer sistemleri eğitir. İhtiyaçların giderilmesi, farklılıkların tartışılması, birlikte karar alma, cinsellik ve bağlılık gereksinimlerini giderme, bir eşin diğerine davranış biçimi temeli oluşturan eş alt sistemini etkilemekle birlikte diğer sistemlerin iletişimini ve etkileşimini de etkilemektedir (Nazlı, 2001).

Framo (1992), aile sisteminde görülen problemlerin, duygusal rahatsızlıklara, evlilik çatışmasına, evlilikle ilgili doyumsuzluğa, çocuklarla ilgili sorunlara neden olduğunu belirtmektedir. Alt sistemler gereksinimlerini karşılayarak doyum sağlamaya çalışırlar. İhtiyaçların giderilmesi sırasında problemler yaşanabilmekte ve problemi çözmek için geçici çözümler kullanılmaktadır. Örneğin, eşler arasında yaşanan kavgaların çözüme ulaşmadan kapatılması, eşler arasındaki doyumun düşmesine neden olabilmektedir. Bu durum sadece eşleri olumsuz yönde etkilememekte sistemin diğer parçalarına da (çocukları) olumsuz etki etmektedir.

Sistem teorisine göre eş sisteminde yaşanan psikoseksüel ilişkinin yönü ve eşlerin psikoseksüel gelişimleri eşlerin evlilikten sağladığı doyumunu önemli ölçüde etkilemektedir (Framo, 1992).

Yapısal Yaklaşım

Salvador Minuchin' nin 1970'li yıllarda geliştirmiş olduğu yapısal aile kuramı ailenin sosyal bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Ailede var olan sosyal yapı aile üyelerinin etkileşimi ile değişmektedir. Yapısal aile kuramcıları, ailenin sosyal yapısını bir sistem olarak görmekte ve sosyal

yapının parçalarını oluşturan alt sistemlerin nasıl etkileşime girdiğini, eşler ve çocuklar arasında dengenin nasıl sağlandığını, aile dönüt mekanizmasının nasıl oluştuğunu ve etkili olmayan iletişim biçimlerinin nasıl ortaya çıktığını irdelemektedir (Akt; Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Bütünün ve parçaların, ancak, parçalar arasındaki ilişkiler üzerinden anlaşılabilceği üzerinde durmaktadır. Kişiler, yapısallaşma yönünde bir ihtiyaç duymaktadırlar ve yapılar performansdan ayrılmaz özelliktedir. Ailenin iyi ya da kötü işlev görmesi, yalnızca yapısal özellikleri aracılığıyla anlaşılmaktadır (Dokur, 2006).

Yapısal aile modelinde, sistem birbiri ile etkileşim halinde olan küçük alt sistemlerden oluşmakta ve bu alt sistemler bütünü temsil etmektedir. Evlilik alt sistemi eşlerden oluşmaktadır. Eşler evliliğin ilk yıllarında etkileşim kalıpları geliştirerek birbirlerini tanımaktadırlar. Eşlerin davranışları, yargıları, değerleri ve duyguları ile ilgili beklentileri bulunmaktadır. Eşler arasındaki etkileşimin sağlıklı gelişmesi çiftler arasında doyumsuzluğa neden olmaktadır (Minuchin ve Fishman, 1981). Evlilik alt sistemi yapısal olarak zaman içerisinde değişmektedir ve evlilik alt sisteminin, sistemin devamlılığını sağlamak, sistemi korumak ve çocuklarının sosyalizasyonunu sağlamak gibi sorumlulukları bulunmaktadır. Eş alt sisteminin gücü ve sürekliliği ailenin tutarlı bir gelişim göstermesi açısından önemlidir. Eşler birbirlerinin farklı kişilik özelliklerini öğrenerek, ihtiyaçlarını karşılar ve birbirlerinin rollerini tamamlamaya çalışırlar. Bu şekilde ailenin devamlılığı ve eşler arasındaki psikolojik doyum sağlanabilmektedir (Friedlander, Wildman ve Hetherington, 1991). Griffin ve Green (1999), eşler arasındaki çatışma ve doyumsuzlukların, alt sistemlerle ilgili ihtiyaçların karşılanamaması, sorumlulukların yerine getirilmemesi ve sistemler arası iletişimin kopuk olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

Yapısal aile danışmanları bir sistemin parçalarının nasıl etkileşime girdiği, denge ve homeostaziye nasıl sağladıkları, aile dönüt mekanizmasının nasıl işlediği, nasıl fonksiyonelsiz iletişim kalıplarının geliştiği vs. ile ilgilenirler. Yapısal aile danışması özellikle transaksyonel kalıplara çok önem verir. Çünkü bu kalıplar ailenin yapısı, sınırlarının geçirgenliği, gruplaşma ve koalisyonlarının varlığı hakkında bilgi verir (Goldenberg ve Goldenberg, 1991)

Aile, transaksyonel kalıplarla işleyen güçlü bir sistemdir. Bu transaksyonel kalıplar, ailenin yapısını yani, alt sistemleri, sınırları ve işbirliği hakkında bilgi vermektedir. transaksiyon, bir uyarıcı ve bir tepkiden oluşan, karşılıklı etkileşim birimi ya da işlemidir (Kavuncu, 2006).

İletişim Yaklaşımı

Gottman (1990), kişilerarası iletişimde özellikle olumsuz duyguların aktarılmasının eşler arasındaki doyumunu negatif yönde etkilediğini vurgulayarak üç önemli unsur üzerinde durmaktadır:

- (1) Evliliklerinde doyum sağlayamayan çiftlerin, doyum sağlayan çiftlere oranla aralarında daha fazla olumsuz duygu yaşadıklarını belirtmektedir.
- (2) Evliliklerinden doyum alamayan çiftlerin birbirlerine çok fazla olumsuz tepki verdiklerini belirtmektedir.
- (3) Doyum sağlayan çiftlerin ilişkileri doyum sağlayamayan çiftlere oranla daha az yapılandırılmıştır. Ponzetti ve Long (1989), eşler arasında iyi bir iletişimin olmasını sağlıklı bir evlilik yordayıcısı olarak görmektedir. Ayrıca etkili iletişimin, ortak ilgilerin, problem çözme kapasitesinin, değişime uyum, ortak sorumluluk alma ve sorumlulukları paylaşma, birlikte eğlenebilme yeteneğinin olması gibi faktörleri de sağlıklı ve doyum sağlayan çiftlerin özellikleri olarak ifade etmektedir. Diğer taraftan aile üyelerinin birbirleri ile iletişim kurarken espri, şaka ve mizahı kullanmasının aile fertleri arasındaki etkileşimi güçlendirdiği ve bu ailelerin birbirlerine karşı duygularını bastırmadan aktarabildikleri, bunun da sağlıklı bir ilişki kurmada önemli olduğu belirtilmektedir (Wuerffel, DeFrain, Stinnet, 1990).

Evliliği etkileyen iki önemli unsur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, iletişim biçimi, ikinci unsur ise problem çözme becerisidir. Özellikle eşler arasında etkili bir iletişim becerisinin sergilenmesi, evlilik doyumunda önemli ve olumlu bir etki yaratmaktadır (Koch, Ingram, 1985; Akt: Thompson, Rudolph, 1996).

Griffin ve Greene (1999), iletişimin sadece bilgi alışverişi olmadığını, sözel olmayan davranışların da iletişimde önemli bir yere sahip olduğunu belirterek, aile içerisinde iki tip iletişim biçiminden söz etmektedirler. Bunlar, eşlerarası

iletiřim ve eřlerle dięer aile uęyeleri arasındaki iletiřimdir. Ayrıca eřlerarası iletiřimin iyi bir aile dūzeni oluřumunda önemli bir faktör olduęunu ifade etmektedirler.

İletişim ile ilgilenen bilim adamları, iletişimi evlilikteki mutluluğu etkileyen önemli bir yordayıcı olarak görmektedirler (Fowers, Pomerantz, 1992). Fowers (1993), evlilikte eşler arası iletişimin öneminden söz ederek, evlilikteki iletişimin iki önemli işlevini vurgulamaktadır. Birinci işlev, eşlerin karşılıklı olarak birbirini anlaması için çaba göstermesi ve duygusal yakınlıktır. İkinci işlev, iletişim problemleri yaratan yaşamsal zorlukları birlikte çözmektir.

Evlilikte problemlili iletişimi yaratan bir çok neden vardır. İletişim problemlerini eşlerden birinin diğerine söylemesi, etkili iletişim tekniklerinin öğretilmesi, problemin çözümlü için katkıda bulunmaktadır ancak bu tip yaklaşım evlilikte varolan iletişim biçimlerini kısa süreli olarak etkilemektedir (Noller, Fitzpatrick, 1990; Noller, 1993). Gottman ve Silver (1999), eşler arasındaki savunucu iletişim tarzının, eşlerin birbirlerini anlamasını, birbirlerine karşı empati geliştirmelerini engellediğini, bunun da evlilikte çatlamalara neden olduğunu belirtmektedir.

Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşımın öncüleri Albert Ellis, Aaron Beck ve Victor Raimy'dir. Davranışçı yaklaşımın en önemli öncüleri John Krumboltz, Carl Thoreson, Joseph Wolpe, Gerald Patterson ve Arnold Lazaris'dur. (Fenell ve Weinhold, 1989; Akt. Nazlı, 2001).

Davranışçı aile danışmasının temelini Pavlow, Watson, Thorndike, Bandura gibi bilim adamlarının geliştirmiş oldukları "öğrenme teorileri" oluşturur. Davranışçı aile danışması, öğrenme teorileri ve ilkelerinin, uyumsuz

davranışlar ya da semptomlarının tedavisi ve değerlendirilmesinde sistematik bir şekilde uygulanmasıdır (Öztürk, 1981)

Bilişsel yaklaşıma bağlı danışmanlar danışanlarının düşünce kalıplarını, inançlarını ve tutumlarını değiştirmeye çalışırlar. Çünkü onlara göre davranışların değişimi için bunlar gereklidir. Davranışçı yaklaşıma bağlı danışmanlar ise spesifik davranışların değişimi için uğraşırlar. Objektif olarak ölçülebilen, gözle görülür olaylarla ilgilenirler. Semptomlar güncel bir problem olarak algılanır (Nazlı, 2001).

Albert Ellis tarafından 1950'lerde geliştirilen akılcı-duygusal yaklaşım bireylerin algılarını toplar ve ailede olan olayları yorumlar. Bu kuramın altında yatan sayılıtsı şudur: Aile üyeleri.fenemonolojik alan yolu ile kendi bakış açılarını geniş ölçüde kendilerine ne oluyorsa ona göre yaratırlar. Danışma sürecinin odak noktasında problemin bir birim olarak aile üyelerini nasıl etkilediği vardır Akılcı-duygusal yaklaşım, aile üyelerinin mantıksız inançlarının duygusal rahatsızlıklara neden olduğunu farketmelerine yardım eder (Nichols ve Schwartz, 1998).

Burada akılcı-duygusal yaklaşım ve sosyal öğrenme yaklaşımı üzerinde durulmuştur. Akılcı-duygusal yaklaşımclar aile üyelerinin mantıksız inançlarının duygusal rahatsızlıklara neden olduğunu fark etmelerine yardım etmektedir (Nichols ve Schwartz, 2002).

Bilişsel davranışçı yaklaşımın temel bakışaçısı aile üyelerine, diğer aile üyelerinin söylediklerini fazla ciddiye almamalarını öğretmek, başkalarının aile içinde nasıl hareket etmesini istiyorsa ona göre kişinin kendi katılıklarından nasıl vazgeçebileceğini göstermektir. Ayrıca bu yaklaşımda aile üyelerini, duygularını yaşamaları için cesaretlendirmek, bu duygulardan ortaya çıkan enerjileri kullanarak başka aile üyelerinden isteklerini sormaları için onlara yardım etmek önem taşımaktadır. Bilişsel davranışçı yaklaşımın amacı, aile üyelerinin mantıksız inançlarının farkına varmalarına yardımcı olmak ve bu inançları nasıl bırakacaklarını öğretmek, kişilerin akılcı olmayan inançları ile

mücadele etmelerini benimsetmek ve bireylere kendilerini sıkıntıya sokmadan aileleri ile nasıl ilgileneceklerini göstermektir (Dattilio, Bevilacqua, 2000).

Davranışçı yaklaşımın genel amacı, ailede karşılıklı etkileşimlerin oranını arttırmak, istenmeyen etkileşimleri azaltmak ve iletişim ile problem çözme becerilerini öğretmektir. Kişilerarası etkileşimin değişmesi vurgulansa da dikkatler genel olarak iki kişilik birime (eşlere) yoğunlaşmaktadır (Nichols ve Schwartz, 2002).

Davranışçı aile yaklaşımının temelinde şu faktörler bulunmaktadır: Aile üyelerinin tüm davranışları öğrenme sonucunda oluşmaktadır. Etkisiz ve olumsuz davranışlarda öğrenilmiştir ve bu davranışlar pekiştirildikçe evlilikteki sorunlar artmaktadır. Bu davranışlar yeni davranışlarla değişebilmektedir (Gladding, 2002). Davranışçı aile yaklaşımında, sistemli bir şekilde ebeveyn, çocuk, eş sistemlerinin fonksiyonel olmayan davranış biçimlerini değiştirmek amaçlanmakta ve fonksiyonel olmayan davranışların yerine fonksiyonel davranışlar yerleştikçe aile ve evlilikteki doyumun pozitif bir yönde değişeceği vurgulanmaktadır (Dattilio, 1998).

Davranışçı kuram aile ve evliliği şu temele dayandırmaktadır. Evlilikte zorlanma, evli çiftlerin birbirlerine ilettikleri pekiştirecin miktarından ve her bireyin pekiştireç ve cezayı birbirine aktarmasından kaynaklanmaktadır (Barkers, 1992). Davranışçı aile terapisinin aile üyelerine kazandırmak istedikleri şunlardır:

- Başkalarının ne istediğini açıkça sorabilmek.
- Olumlu olumsuz dönütleri hem vermeyi hem de algılamayı öğretmek.
- Saldırganlaşmadan kendine güvenme ve iddialı olmayı öğrenmek.
- Suçluluk hissetmeden konuşabilmek.
- Olumlu benlik algısı geliştirmek.
- İletişim ve sosyal becerileri öğretmek.
- Ailedeki çeşitli problemlere çözüm getirebilmek için çatışma çözme stratejilerini öğretmek (Fenel, Weinhold, 1989; Akt: Nazlı, 2001).

Davranışçı yaklaşımda evlilikle ilgili üç temel ilke bulunmaktadır: Birinci ilke; eşler arasındaki uyumsuz davranışların öğrenilmiş olduğu ve bu davranışların ailenin diğer üyelerini de etkileyerek sağlıklı bir aile ortaya çıkardığıdır. İkinci ilke; eşler arasındaki uyumsuz davranışların olumsuz değişime neden olduğu ve geçmişte problem yaratan davranışlarla değil yeni uyumsuz davranışlarla ilgilenmenin önemli olduğu, uyumsuz ilişkide yapıcı bir etki yaratmayan davranış örüntülerini yeni davranışlarla değiştirmenin eşlerin doyumunu arttırıcı bir etkisinin olduğudur. Üçüncü ilke; evlilikteki veya ailedeki sorunu çözmek için eşlerle görüşme veya ailenin uyumsuz davranışa sahip üyesiyle görüşme yapmak ve bu şekilde problemi ortadan kaldırmak. Üç ilkenin içeriğini oluşturan uyumsuz davranışlar, uyum sağlayıcı davranışlar ile değişmektedir ve değişim sonucu eşler evliliklerinde mutluluk yaşamaktadır (Gladding, 2002).

Stratejik Yaklaşım

Stratejik aile danışmasının teorisyen ve uygulayıcıları arasında; Jay Haley, Cloe Madanes, John Weakland, Milton Erikson önde gelenlerdendir (Nazlı, 2001).

Madanes'e göre aile ve evlilikteki sorunlar sevgi ve saldırganlık arasındaki ikilemlerden doğmaktadır ve bu ikilemler dört gruba ayrılmaktadır. Birinci ikilem; eşlerin birbirini kontrol etme ve başat olma isteği çatışma ve davranış problemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İkinci ikilem; eşlerin birbirlerine sevgi ya da nefret duygularını ifade etmeleri evlilik doyumunu etkilemektedir. Üçüncü ikilem; aile üyelerini sevmek ve korumak ilişkileri olumlu yönde etkilemektedir. Eşler açısından bu ihtiyaçların giderilmemesi ve tam tersi bir tutum (zarar verme, sevmeme) sergilenmesi durumunda doyumsuzluk ve aile içi sorunların kendini göstermesi söz konusudur. Dördüncü ikilem ise, eşler arasındaki çatışmanın giderilmesi için çiftlerin birbirlerine pişmanlıklarını dile getirmesidir. Bu dört ikilem grubu için Madanes bir takım stratejiler belirlemenin önemli olduğunu ve eşler arasındaki çatışma ve doyumsuzlukların uygun stratejiler oluşturularak giderilebileceğini

belirtmektedir (Akt;Gladding, 2002). Madanes bu tür ailelerde ensest, cinsel taciz ve sadist hareketler bulmuştur (Özgüven, 2000).

Stratejik aile yaklaşımında, iletişim eşler arasındaki ilişkinin özünü belirlemektedir. Çiftlerin iletişim biçimlerinin evlilik doyumunu önemli derece etkilediği vurgulanarak, ilişkide eşlerin birbirlerine karşı samimi, sıcak ve açık bir iletişim tarzı göstermesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Evliliklerde var olan bir problem hastalık belirtisi olarak kabul edilmemekte ve bu problemler kişilerarası olaylar olarak açıklanmaktadır. Problemleri giderebilmek için ise soruna özgü stratejiler geliştirilmelidir. Her probleme özgü farklı bir strateji geliştirmek evlilikte doyumun sağlanabilmesi açısından önemli görülmektedir (Goldenberg ve Goldenberg 1996).

Stratejik yaklaşımı benimseyen kuramcılar, aile ve evlilikte kişilerarası dengelerin iyi bir biçimde oluşmasına odaklanmışlardır. Bu yaklaşıma göre, evlilikte uyumun ve doyumun sağlanması için eşler arasındaki güç dağılımının ve hiyerarşik düzenin dengeli olarak sağlanması gerekmektedir. Stratejik kuram, evlilik doyumunu anlayabilmek için şu soruları cevaplandırmaktadır: Güzel şeylerin yaşanmasını sağlayan eşlerden hangisidir? Olaylara karşı verilecek tepkilerde belirleyici kimdir? Kim dinleyicidir? Sevgi duygusunu ve empati becerisini eşlerden hangisi daha çok göstermektedir? Eşlerden hangisi sakinleştirici rol üstlenir? Bu sorular hiyerarşik düzenin uyum sağlayıcı yönünü oluşturmaktadır. Hiyerarşik düzenin katı ve baskıcı olan bölümünde ise şu sorulara cevap aranmaktadır: İlişkideki kuralları kim koyar? Eşlerden hangisi ne zaman neyin yapılması gerektiğini söyler? Eşlerden hangisi diğerine güven duygusu aşılar? İlişkide son sözü söyleyen kimdir? (Keim, 2000).

Yaşantısal / İnsancıl Yaklaşım

İnsancıl yaklaşımın en önemli temsilcisi Virginia Satir; yaşantısal yaklaşımın en önemli temsilcisi Carl Whitaker'dir (Goldenberg ve Goldenberg, 1991).

Satir, sağlıklı ailelerin karşılıklı duygu, sevgi ve şefkat paylaşımında olduklarına inanmaktadır. Whitaker ise aileyi bir bütün olarak görmekte ve aile üyeleri arasındaki duygusal yakınlığın ve paylaşımın eksik olmasının kişilerarası sorunlara neden olacağını ve bunun neticesinde ailenin yardım arayışına gireceğine inanmakta, aile birliği ve uyumun kişisel gelişim için önemli olduğunu vurgulamaktadır (Kavuncu, 2006).

Temel görüş; ailedeki bireyler duygularının farkında değildir. Eğer duygularını fark ederlerse onları bastırırlar. Duygular yaşanmadığı zaman ailenin bir ya da daha fazla üyesinde duygusal rahatsızlık ortaya çıkar. Bu tip atmosferde aile üyeleri birbirinden uzaklaşırlar ve başka meşguliyetler, aile dışı aktiviteler edinirler. Bu tür davranışlar ailede fonksiyonelsizliğe yol açar. Bu durumu giderebilmek için aile üyeleri arasında ve aile içinde duygusallık, duyguları ifade etme vurgulanır (Gladding, 1998)

Bu yaklaşımlar, aile üyelerinin kendilerine ilişkin farkındalıklarını yükseltmeye odaklanmıştır. Eşler arasındaki problemlerin şimdi ve buraya getirilerek çözümlenmemesinin, geçmiş yaşantılara eşlerin takılı kalmamasının doyumu arttırdığı belirtilmektedir. Satir (2001), yaşantısal aile yaklaşımını temel alarak ailedeki bireylerin duygusal farkındalıklarını arttırmanın önemini vurgulamıştır. Aile fertleri duygularını fark ettikçe onları bastırma eğilimi göstermektedir. Aile üyeleri arasındaki duyguları bastırma eğilimi üyeler arasında yeni sorunların ortaya çıkmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu tip davranışlar sağlıklı aile ve evliliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Satir'e (2001) göre sağlıklı aileler üyelerine değer vermekte, birbirlerini dinlemekte, saygı göstermektedir. Eşler arasında sevgi ve saygı karşılıklıdır ve birbirlerine karşı eşler açık ve samimidir. Bu samimiyet ailenin diğer üyelerine de yansımaktadır. Aile içinde kaygı verici durumlar, öfkeler, kırgınlıklar açıkça konuşulabilmektedir.

Gelişimsel Yaklaşım

Evliliğin ilk yıllarında eşlerin yerine getirmesi gereken görevler evlilikten alınan doyumun önemli belirleyicileri olmaktadır. Bu görevler; birbirlerine karşı sevgi ve şefkat duygularını tam olarak verebilmek, eşler arasındaki iletişim sistemini umulan bir biçimde geliştirmek, toplumsal sorumlulukları, yasalarla ilgili görevleri, komşuluk ilişkilerini geliştirebilmek, ev içi rahatlığı oluşturmak ve kurmak, ekonomik ihtiyaçların karşılanması için güven veren ve sürekli olan bir işe sahip olmak, ilişki içerisinde eşlerin rollerini, karşılıklı olarak bireysel özgürlüğe izin verecek bir biçimde ve otorite alanını belirleyen bir biçimde geliştirmek, evlilik ile ilgili sorumlulukları paylaşmak için bir prosedür geliştirmek, ev dışındaki işlerle ilgili rutin ilişkiler ve geçirilen minimum zaman ile ilgili bir program geliştirmek, birlikte karar verme becerisini geliştirmek, eşlerin kendi aralarında kabul edebilecekleri aile amaçları oluşturmak ve yaşam felsefesi geliştirmek, bir çift olarak birbirlerine moral vermek, çocukların ortak geleceği için ilişkiler geliştirmek olarak sıralanabilir (Gerson, 1995).

Evlilik ve aile ile ilgili yaklaşımlar genel olarak değerlendirildiğinde, İletişim Yaklaşımı eşler arasındaki iletişim biçimi ve duygular üzerinde odaklanırken, Davranışçı Yaklaşım eşler arasındaki davranış biçiminin ne derece doyum sağlayıcı olduğu üzerinde durmaktadır. Stratejik Yaklaşım, aile içi dengenin nasıl sağlandığını, kimin daha baskın olduğunu ifade etmektedir. Bilişsel Yaklaşım, özellikle bilişteki mantıksız inançların evlilikte ve ailede duyguları, iletişimi, eşler arasındaki ilgi ve uyumu nasıl etkilediği üzerinde durmaktadır. Yaşantısal Yaklaşım, aile üyelerinin yeteneklerini, duygularını fark ettirme ve iletişim örüntülerini geliştirme üzerinde durmaktadır. Gelişimsel Yaklaşım ise aile yaşam döngüsünü önemsemekte, evlilik ve aile sisteminin yaşam döngüsü içerisinde alt sistemler tarafından nasıl etkilendiğini vurgulamaktadır.

II.2.1. Çatışma

Tüm canlılar yaşamlarını sürdürmek için sürekli olarak çevreleri ile mücadele etmek ve yeri geldiğinde çatışmak zorundadır. Bir canlı organizma, yaşamsal nitelikte bir ihtiyacını tatmin etmek istediğinde eğer bir engelleme ile karşılaşır sıkıntı ve gerginlik meydana gelmektedir. İnsanlar bakımından da çatışma fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçların tatminine engel teşkil eden olaylardan ve sıkıntılardan doğan gerginliklerdir (Bingöl, 1996).

Sözlük anlamlarıyla "çatışma"; Türk Dil Kurumu'na (1988) göre, birbirine çatmak veya çatılmak, karşılıklı vuruşmak, kavga etmek, Hançerlioğlu'na (1993) göre, karşıtların itişmesi, karşıt güdülerin aynı anda harekete geçmelerinden doğan durum, Budak'a (2003) göre ise; birbiriyle uyuşmaz olan iki güç (düşünce, dürtü, duygu v.s.) arasındaki karşıtlık olarak tanımlanmış ve çatışmanın; dürtüler arasında, yapılar (ego ile id) arasında, iki nevroitik eğilim arasında ya da sağlıklı eğilimlerle hastalıklı eğilimler arasında vb. olabileceği belirtilmiştir.

Psikanalitik anlamda çatışma; ruhsal aygıtın üç temel yapısal ögesi arasında bir bağdaşmazlığın, uyuşmazlığın ürünüdür. Yani benlik ile altbenlik ya da benlik ile üstbenlik bir çatışma durumunda olabilir (Öztürk, 1981).

Güdülerin doyurulmasının engellenmesi; "engellenme" denilen durumu yaratır. Engellenmenin başlıca kaynağı iki zıtlaşan güdü arasındaki çatışmadır. İki güdü çatıştığında, birinin doyurulması diğerinin engellenmesine yol açar (Hilgard, Atkinson ve Atkinson, 1975, Akt.: Kavalcı, 2001). Bu tanım **kişi içi** (kişisel) çatışmayı açıklamaktadır. Morgan'a göre kişisel çatışma; kişide iki ya da daha fazla gereksinimin doyumu aynı anda sağlayamadığı zaman meydana gelir (Morgan, 1991). Kişinin kendi içinde yaşadığı iç çatışmalar genellikle birbiriyle bağdaşmayan ya da karşılıklı olarak birbirini dışlayan hedefler ya da eylem çizgileri arasında seçim yapmak gerektiğinde ortaya çıkar (Atkinson ve ark., 1999; Akt.: Kavalcı, 2001).

Kişinin “kendi içinde” olabileceği gibi, “dış dünya” ile ilişkili olarak, bireyler arasında “ikili çatışma” şeklinde de olabilir. Eşler arasında olan ikili çatışma, eşlerden bir tarafın, kendi isteklerini karşı tarafın engellediği veya engellemek üzere olduğunu algılaması ile başlayan ve iki tarafın algılarını, duygularını, davranışlarını ve elde ettikleri sonuçları içeren bir süreçtir (Thomas, 1976, Tezer, 1986, Akt. Özgüven 2000).

Kişilerarası ilişkilerde çatışma yaşanmasına etki eden faktörler konusunda; Kavalcı (2001), en az iki taraf arasında, değer, fikir, inanç, ilgi, algı, kültürel faktörler, sosyal roller, ihtiyaçlar, iletişim becerileri, yönünden yaşanan farklılıklar olduğu durumlarda yaşanabilen, gerilim, engellenme, rekabet, değişiklik ve müdahaleler, yaşanan durumlar, Dökmen’e göre (2002), farklı biliş, algı, duygu ve bilinçdışı ihtiyaçlar, iletişim becerileri gibi kişisel faktörler, kültürel faktörler, reel farklılıklar, sosyal ve fiziksel çevre veya iletişim sürecinde verilen mesajın niteliğinden kayaklanabileceğini, Duryea ise (1992; Akt. Dökmen, 2002), birbiriyle uyuşmayan amaçlar, az bulunur bir ödül veya kaynak en az bağımsız iki taraf arasında zorlu bir mücadele ve diğer tarafın amacına ulaşması için müdahale varsa ortaya çıkan bir durum olarak belirtmiştir.

Çatışmalar günlük hayatın normal bir parçasıdır. Ancak pek çok kişi tarafından çatışma, ayrılıklara, strese, sosyal kargaşaya ve şiddete sebep olduğu için olumsuz olarak görülmekte hatta bir ilişkinin iyi olduğunun en önemli işaretinin çatışma içermemesi olduğu düşünülmektedir. Oysa çatışma içermeyen bir ilişkinin, sağlıklı olduğu düşünülemez. Kişiler birbirlerine önem verdikleri ve ilgilendikleri müddetçe çatışma yaşayabilirler. (Johnson 1981; Akt.: Uğurlu, 2003). Johnson’a (1981) göre çatışmanın olumlu yönleri; kişinin kendini tanımasına, karşıdaki kişinin özellikleriyle ilgili farkındalığını artırmasına, ilişkilerdeki çözülmesi gereken problemlerin farkına varılmasına, değişimi cesaretlendirmesine, problem çözme için enerji ve güdülenmenin artmasına, hayatı daha ilginç hale getirmesine ve büyük problemler olarak algılanan küçük sorunları ortaya çıkarmasına katkıda bulunmasıdır (Akt.: Uğurlu, 2003).

Köknel (1986) göre, çatışmanın birbirine karşıt olan öneri, davranış ve tutumdan kaynaklanabileceğini belirterek, iletişim içindeki insanların birbirlerini daha gerçekçi biçimde anlamalarına, birbirlerinden gelen bilgileri doğru çözmelerine, sıkı amaç ve işbirliği yapmalarına yaratıcı yönde neden olabileceğini, ya da insanlar arasında kızgınlık ve öfkeyi artıran yıkıcı bir enerji ve güç oluşturacağını belirtmiştir. Thomas (1976) ise, çatışmaların, devam eden ilişkilerin kaçınılmaz bir özelliği olduğu ve çözümlenmelerinin ilişkinin işlevsel olup olmadığını belirlediği uzun zamandan beri bilinmektedir.

Kişilerarası çatışma konusuna odaklanan araştırmalarda üç temel görüşden bahsedilmektedir. Bu temel görüşlerden ilki, birbirine birçok yönden bağımlı olan ve birbirlerini etkileyen, birbirinden farklı ihtiyaçları, ilgileri ve amaçları aynı bile olsa bu amaçlara farklı stratejilerden ulaşmaya çalışan bireyler arasında ve sınırlı kaynaklardan dolayı çatışma yaşanması kaçınılmazdır. İkinci temel görüş, çatışmanın başlangıçta “kötü” veya “iyi” olarak alınamayacağıdır; çatışma yıkıcı olabileceği gibi yapıcı etki de gösterebilir. Çatışma, olumsuz duygular, kaçınma, katı olma ve saldırganlığa neden olabileceği gibi değişme, bireylerin birbirine yakınlaşması, uyum sağlaması ve bütünlüğüne de neden olabilir. Son temel görüş ise, çatışmanın bilişsel bir işlem olduğudur. Bu bilişsel işlem içinde tutumlar, değerler, tolerans, ilişkideki çatışmanın kabul edilmesi, eşler arası fikirlerin, görüşlerin veya amaçların farklı olması, bu farklılığın anlaşılması, yaşanan çatışmayı çözme, çatışma ile başa çıkma veya çatışma yönetimi ve bunlar sonucunda ilişkideki duygusal yakınlığın azalıp çoğalma durumları gibi birçok olguyu içermektedir (Ridley ve ark., 2001).

II.2.2. Çatışma Çözme

Çatışma çözme süreci ile ilgili pek çok yazar bu terimi fiziksel gerginlik gibi yıkıcı süreçlerden çok, etkileşimle problem çözmeye eşit olarak kullanmışlardır (Deutsch 1994; Johnson ve Johnson 1994b; Akt.: Carruthers ve ark., 1996). Maurer (1991), çatışma çözmeyi, tarafların çatışmayı uygun bir sonuca

götürmek için kendi uyumsuzlukları için bir süreç olarak tanımlamıştır (Akt.: Carruthers ve ark., 1996).

Adler kuramına göre de, insanlar içinde bulundukları grubun üyelerinin gereksinmelerine önem verirler ve bu gereksinmeleri karşılama eğilimine sahiptirler. Adler'e göre bu durum "sosyal ilgi" olarak adlandırılır. Aynı şekilde çatışma çözme sürecinde yer alan uzlaşma ve işbirliği de bir çeşit sosyal ilgi olarak kabul edilir (Akt: Carruthers ve ark. 1996).

Çatışma durumunda bireylerin çatışmayla başa çıkmak için tercih ettikleri yaklaşımlar farklılık göstermektedir. Aşağıda çatışma çözme biçimleri hakkında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır.

Çatışma davranışı ilk başta "rekabet" veya "işbirliği"nden birini seçme şeklinde tek boyutlu olarak ele alınmaktaydı. Daha sonra bu tek boyutlu model sorgulanmaya başlamış ve pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda araştırmacılar farklı çatışma çözme biçimlerini tanımlayabilecek iki boyutlu modele ulaşmışlardır (Kavalcı, 2001). Bu iki boyutlu model ilk olarak Blake ve Mouton (1964) tarafından ortaya atılmış ve daha sonra Thomas (1976) tarafından geliştirilmiştir. Bu iki boyutlu model; kişinin kendi ilgi ve ihtiyaçlarını tatmin etme isteğinin derecesi ile karşıdaki kişinin ilgi ve ihtiyaçlarını tatmin etme derecesini karşılaştırmaya yöneliktir. Bu karşılaştırmalar sonucunda ortaya beş çatışma çözme biçimi çıkarılmıştır. Bunlar; kaçınma (avoiding), uyum sağlama (accommodating), rekabet (competing), uzlaşıcı tarz (compromising) ve işbirliğine yönelme (collaborating) adını almaktadır.

Kaçınma; girişken olmayan ve işbirliği içinde olmayan kişinin durumudur (Önür, 1994). Çatışmadan bahsetmeyen, sessiz kalan kişinin durumudur. Taraflardan birinin diğerinin arzularına karşı ilgisiz kalmasıdır. Kişi karşıdaki ile bir araya gelip çözüm bulmaya çalışmamaktadır, çünkü umutsuzdur (Thomas, 1976). Tarafların hem kendi hem de karşı tarafın ilgi ve ihtiyaçlarına verdikleri önem düşük olduğu durumlarda çatışmadan kaçınmaya ya da çatışmayı gözardı etme stratejisi kullanılır (Karip, 1999).

Uyum sağlama; girişken olmayan, fakat işbirliği içinde olan kişinin durumudur (Önür, 1994). Çatışmayı abartmadan çözümlmeye çalışmayı içermektedir, çünkü birey diğerlerini önemsemektedir. Çatışma yönteminde en sık kullanılan bu yöntemin esası farklılıkların paylaşılmasıdır. Kendi ihtiyaçlarından vazgeçme; taraflardan birinin kendi arzularını gözardı etmesi diğer kişinin arzularını yerine getirmek için çaba harcamasıdır (Thomas, 1976). Taraflardan birinin, karşı tarafın ilgi ve ihtiyaçlarının ön plana çıkması karşılığında kendi ilgi ve ihtiyaçlarının doyurulmasından vazgeçmesi sözkonusudur (Karip, 1999).

Rekabet; girişken olan ve işbirliği içinde olmayan kişinin durumudur (Önür, 1994). Çatışma çözmeye çalışan kişilerden, taraflardan birinin kendi isteklerini diğerine baskı yoluyla kabul ettirme arzusudur. Kişilerin amaçları kendileri için ilişkilerden daha önemlidir. Rekabet ilişkisini tercih eden kişiler tartışmacı ve bencil bir görünüm sunarlar (Thomas, 1976). Üstünlük kurma stratejisi taraflardan birinin kendi ilgi ve ihtiyaçlarını doyumaya, karşı tarafın ilgi ve ihtiyaçları pahasına önem vermesi durumunda kullanılır (Karip, 1999).

Uzlaşıcı tarz; girişken olan ve işbirliği içinde olan kişinin durumudur (Önür, 1994). Tamamen kazanan ya da kaybeden taraf olmadan, iki tarafında isteklerini elde etmesini sağlayacak çözümleri içermektedir. Taraflardan birinin diğer bir kişinin arzusunu karşılayabilmek için kendi arzusundan vazgeçme, her iki tarafında belirli noktalarda kaybetmeleri durumudur (Thomas, 1976). Tarafların karşılıklı ödün vermeyi bir strateji olarak kabul etmeleri durumunda her iki tarafta uzlaşmak ve bir çözüme ulaşmak için bazı şeylerden vazgeçerler (Karip, 1999).

İşbirliğine yönelme; girişken ve işbirliği arasında ortayı bulma durumudur (Önür, 1994). Her iki tarafında memnuniyetini sağlayacak fikir birliğini geliştirmesi ve sorunları çözmeye çalışması anlamına gelir. Karşı tarafın ihtiyaç, ilgi ve amaçlarına saygı göstererek bireyin kendi çıkarlarını korumak için sorunların çözümü için uğraşmasıdır (Thomas, 1976). Tarafların hem kendi hemde karşı tarafın ilgi ve ihtiyaçlarına verdikleri önem yüksek olduğu durumlarda bu strateji kullanılır (Karip, 1999).

Canary ve Cupach (1988; Akt.: Uğurlu, 2003) ise; bütünleştirici (integrative), dağıtımıcı/bölüşümcü (distributive), kaçınmacı (avoidance) strateji olarak üç ayrı çatışma ve iletişim biçiminden bahsetmektedirler. Bütünleştirici strateji; birlikte çalışma, olumlu veya nötr duygusal havayı pekiştiren davranışlardan meydana gelmektedir. Bu stratejiyi kullanan bireyler karşı tarafı suçlamadan ve çatışmayı durağan nedenlere yüklemekten ilişkinin devamlılığını sağlarlar. Dağıtımıcı/bölüşümcü strateji; rekabeti ve kişisel amaçların ilişkinin amaçlarının önüne geçmesini içermektedir. Bu stratejiyi kullanan bireylerin; eşini aşağılama, korkutma, bağırma gibi yıkıcı davranışlara eğimli olduklarını, eşi negatif şekilde değerlendirme ve değişimi karşı taraftan bekleme durumlarını içerdiğini belirtmektedir. Kaçınmacı strateji; çatışmalardan kaçınma, çatışmanın varlığını reddetme gibi durumları içerir. Bu stratejiyi kullanan bireylerin; karşı tarafla dalga geçme, eşi kışkırtmaya çalışma ve konudan kaçınma gibi davranışları tercih etmektedirler.

Rusbult, Johnson ve Morrow (1986; Akt.: Uğurlu, 2003), sorunlara karşı dört temel tepki kategorisi belirlemiştir. Aktif-yıkıcı tepki (çıkış=exit); ayrı yaşamaya başlama, ilişkiyi bitirme tehdidinde bulunma, ilişkiyi sonlandırma veya boşanmadır. Aktif-yapıcı tepki (sesleniş- voice); koşulları düzeltmek için sorun üzerinde tartışma, çözümler önerme, eş ile konuşarak sorunun nedenini arama, kendini veya eşini değiştirme çabalarıdır. Pasif-yapıcı tepki (sadalet=loyalty); ilişkiye pasif bir şekilde sadık kalma, koşulların kendiliğinden iyileşmesini bekleme, sorunun çözülmesi için dualar etme gibi pasif davranışları içermektedir. Son olarak, pasif-yıkıcı tepki (ihmal=neglect); eşi görmezlikten gelme, onunla daha az zaman geçirme, gerçek problemlerle ilgisi olmayan konularda eşi eleştirme, tartışmadan kaçınma ve eşe soğuk davranmayı içermektedir.

Christensen ve Heavey (1990; Akt.: Batı Tümer, 1998), çatışma durumunda gösterilen davranışları üç farklı iletişim örüntüsü ile açıklamaktadır. Yapıcı iletişim örüntüsü (constructive communication pattern); olası çözümlerin önerilmesi, eşlerin birbirine duygularını ifade etmesi, karşılıklı olarak sorunu tartışma yoluyla çatışmayı çözme yeteneğine denmektedir. Talep etme geri çekilme iletişim örüntüsü (demand- withdraw interaction pattern); bir eş

eleştirerek, şikayet ederek veya değişiklik önererek tartışmayı denerken, diğer eş sezgisiz kalarak, konuyu değiştirerek veya ortamı terkederek tartışmadan kaçınmaya çalışmaktadır. Kaçınma ve kendini tutma iletişim örüntüsü (avoidance and withholding communication pattern); eşler çatışma konusuyla ilgilenmezler ve çatışmadan kaçınırlar.

Hojjat (2000), romantik ilişkilerde çatışmanın algılanması ve kullanılan çatışma yönetim biçimlerini araştırmış ve dört farklı çatışma yönetiminden bahsetmektedir. Olumlu-aktif yönetim biçimi; tercih eden bireyler çatışmayı çözmede aktif davranırlar ve adil bir sonuç elde etmek isterler. Olumlu-pasif yönetim biçimi; tercih eden bireyler adil bir sonuç elde etmeyi isteseler bile çatışmanın çözümünde pasif kalarak, sezgisiz kalma veya zamana bırakma gibi davranış sergilerler. Olumsuz-pasif biçimi tercih edenler, adil bir sonuç istemez ve çatışmayla uğraşırken pasif kalarak, iletişimden kaçma, soğuk ve mesafeli davranma gibi davranış sergilerler. Olumsuz-aktif biçimi tercih edenler ise, aktif davranışlarla adil olmayan sonuçlara ulaşmayı isterler ve eşe kendi görüşünü zorla veya yalan söyleyerek kabul ettirme, tehdit veya fiziksel şiddet içeren davranışlarda bulunurlar.

II.2.3. Kişilerarası İletişim ve İletişim Çatışmaları

İletişim çatışmalarının tanımına geçmeden önce, kişilerarası iletişim sürecini analiz etmek faydalı olacaktır. İlgili literatüre bakıldığında, kişilerarası iletişim sürecini, değişik açılardan analiz eden çeşitli yaklaşımlar bulunduğu görülmektedir.

Shannon-Weaver'in iletişim modelinde (Weaver, 1966; Akt. Dökmen, 1986), bilgi kaynağından yola çıkan mesaj ile, hedefe ulaşan mesaj arasındaki farklılığın, gürültüden kaynaklandığı, gürültünün ise, göndericide, kanalda, alıcıda ya da hedefte ortaya çıkabileceği belirtilmektedir. Öyleyse gürültünün ortaya çıktığı söz konusu durumları, iletişimin doğal akışını bozan, gönderici ile hedefin belli bir mesajı eşit olarak paylaşmalarını engelleyen bir iletişim çatışması olarak kabul edebiliriz.

Gibb'in (1973) "Defensive Communication" başlıklı tanınmış makalesinde, başlıca iki tür kişilerarası iletişim ortamının bulunduğu belirtilmiştir. Bunlar, savunucu (defensive) ve açık/destekleyici (supportive) iletişim ortamlarıdır. Savunucu iletişimin unsurlarını; yargılama (valuation), kontrol (control), belli bir strateji izleme (strategy), umursamama (neutrality), üstünlük taslama (superiority) ve kesin tutumlu olma (certainty)'dır. Açık iletişimin unsurları ise; tanımlama/tasvir etme (description), probleme yönelme (problem orientation), spontanlık (spontaneity), empati kurma (empathy), eşitlik (equality) ve denemeye açıklık (provisiolaism)'tır. Gibb'in (1973) sözü edilen yaklaşımında, açıkça belirtilmiyorsa da, savunucu iletişim ortamının, iletişim çatışmasına yol açtığı düşünülebilir (Akt.: Dökmen, 1986).

Bir diğer yaklaşım, iletişim kapsamını, "ben-dili", "sen-dili" şeklinde sınıflandırmaktadır (Whirter, Voltan- Acar, 1985; Akt.: Dökmen, 1986). Sen dilinde kişinin, karşısındakini suçlaması, ben-dili'nde ise özneyi kendisine kaydırarak, suçlayıcı olmaktan çok, durumu tasvire yönelmesi söz konusudur. "Beni kızdırdın" sözü sen-dili'ne, "bu davranışın beni üzdü" ise ben-dili'ne örnek gösterilebilir. Sen-dilinin savunucu iletişim, dolayısıyla iletişim çatışmasına yol açması söz konusudur (Dökmen, 1986).

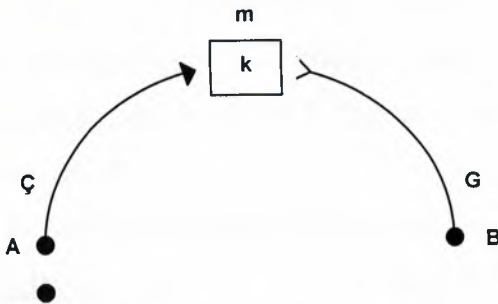
Yukarda sözü edilen üç yaklaşım içinde, kişilerarası iletişim çatışmalarını tanımlamaya en elverişli olanın Gibb'e ait olduğu değerlendirilmektedir. Gibb'in yaklaşımının ise, iletişim çatışmalarını teşhis ve analiz etmeye elverişli olmasına karşılık, aşağıda özelliklerine değinecek olan Harary ve arkadaşlarına ait çatışma modeli kadar kullanıma elverişli olunmadığı değerlendirilmiştir (Dökmen, 1986).

Araştırmanın yöntem bölümünde de söz edildiği gibi, araştırmada iletişim çatışma eğilimlerini ölçmede Dökmen (1986) tarafından Harary'nin iletişim çatışmaları konusundaki çalışmalarından esinlenerek geliştirilen bir ölçek kullanılmıştır. Bu nedenle burada Harary'nin görüşlerine ayrıca yer verilmesi uygun olacaktır.

Bir matematik profesörü olan Frank Harary'nin iletişim kuramı, kuruculuğunu Leonard Euler'in yapmış olduğu, matematik bünyesindeki graph teoriye dayanır. Bu teori matematik alanının yanı sıra fizik, kimya, biyoloji, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, mühendislik ve bilgisayar teknolojisi gibi alanlarda da uygulama alanı bulmuştur (Harary, 1979; Akt.: Dökmen, 1986).

Graph teori, psikoloji bünyesinde daha çok sosyal psikoloji konularından grup dinamikleri ve iletişim konusunda uygulama alanı bulmuştur. Moreno'nun sosyometrik yaklaşımında da graph (şekilsel) gösterimler kullanılmıştır (Dökmen, 1986). Harary ve arkadaşları, graph teoriyi temel alarak kişilerarası iletişim ve iletişim çatışmalarını içeren graph gösterimli modeller geliştirmişlerdir.

İlk aşamada, iki insan arasındaki iletişim örüntüsünü basit bir şekil ile göstermişlerdir, söz konusu örüntü, iki nokta ve bunları birleştiren bir doğrudan/eğriden ibarettir. Daha sonra bu modeli geliştiren araştırmacılar, bu şekil üzerinde yön belirlemişler ve "iletişim yayı" adını verdikleri bir yapı ortaya çıkarmışlardır:

Şekil 1: Bir İletişim Yayının Yapısı

A: Kaynak, B: Alıcı, Ç: Çıkan yarı yay, G: Giren yarı yay, m: Ortam, k: Mesajın kapsamı.

Söz konusu bu altı unsurun bir araya gelmesi, iki kişi arasında iletişim kurulması için yeterliymiş gibi gözüküyorsa da, henüz bu mümkün değildir. Bu modele göre iletişimin kurulabilmesi için şu dört ilkenin de varolması

gerekmektedir. Zamanda yakınlık, b) Mekanda yakınlık, c) Hazır bulunma ve ç) Uygunluk (Harary ve Havlock, 1972; Akt.: Dökmen, 1986).

Harary ve Havlock (1972; Akt.: Dökmen, 1986)'a göre, iki kişi arasında iletişimin kurulabilmesi için, yukarda sözü edilen on faktörün bir araya gelmesi gerekmektedir, aksi halde kişiden kişiye mesaj aktarımı mümkün olmayacaktır. Görüldüğü gibi, Harary ve arkadaşının iletişim modelleri, iletişimin doğal akışını tanımlamanın yanı sıra, iletişim çatışmasının ne olduğu konusunda da oldukça ayrıntılı bilgi taşımaktadır. Buna rağmen, Harary, bir sonraki bölümde görüldüğü üzere, sadece iletişim çatışmalarını ele alan bir model daha ortaya koymuştur.

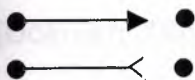
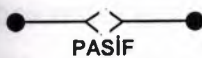
II.2.4. Harary'nin İletişim Çatışması Modeli

Harary ve Batell (1981) graph teoriden yola çıkan bir iletişim modeli ve bir iletişim çatışması sınıflaması ortaya koymuştur. Kaynaktan alıcıya yönelen bir iletişim yayına ait iki yarı yayın, eşit ve aynı yönlü olması dışındaki bütün kombinasyonları (ilişkileri) "iletişim çatışması" olarak tanımlayan Harary ve Batell, iletişim çatışmalarının bir kısmını "Temel Çatışmalar" başlığı altında şu şekilde sınıflamıştır: 1. Yönelim çatışmaları, 2. Kapsam çatışmaları ve 3. Karma çatışmalardır. Şekil 2 bu çatışma sınıf ve türlerini göstermektedir (Akt.: Dökmen, 1986).

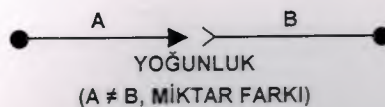
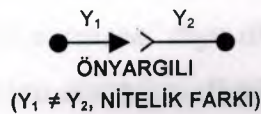
Şekil 2: Temel İletişim Çatışmaları (Harary ve Batell, 1981).

YÖNELİM ÇATS.

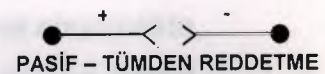
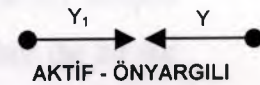
ÇATS.

KAPSAM ÇATS.

KARMA

Yönelim çatışmalarının en önemli özelliği, kaynak ile alıcı arasında alınıp-verilen mesajın kapsamına ilişkin herhangi bir çatışma olmaması, sadece iki kişinin, kendileriyle ilgili problemlerden (kaynak ve hedeften) dolayı çatışmaya girmeleridir. Kapsam çatışmalarının kaynağı ise mesajın kendisidir. Hem kişilerden hemde mesajdan kaynaklanan çatışmalara ise, karma çatışmalar adı verilmiştir. Şekil-12'de görüldüğü üzere, kapsam çatışmalarını ifade eden graphlarda, kaynağa ve alıcıya ait yarı yayların yönleri aynıdır, fakat işaretleri farklıdır. Kaynak ile alıcı arasında çatışma olmaması için, yarıyayların aynı yönlü ve eşit olması gerekmektedir. Kapsam çatışmalarında eşitlik ilkesi, yönelim çatışmalarında ise, aynı yönlülük ilkesi bozulmaktadır (Dökmen, 1986).

Şekil 2'deki çatışma türleri şöyle tanımlanmıştır

Aktif çatışma (kötü adam ne söylerse kötüdür/sen zaten hep böyle yaparsın): İki kişinin birbirine karşıt olması durumudur. Kişilerin, birbirlerinden hoşlanmamaları, birbirlerine kızmaları durumunda ortaya çıkar. Aktif çatışma sergileyen kişiler, birbirlerinin ne söylediğine aldırmadan, hatta birbirlerini yeterince dinlemeden, karşılıklı eleştirileri yöneltirler ya da kavga ederler . Kaza yapan iki sürücü birbirine bağırarak tartışıyorlardı, birisi “ ya anlaşalım ya da polis çağıralım” diğeri ise “hayır , ya polis çağıralım ya da anlaşalım” diyordu (Dökmen, 2002). Aktif çatışma, birbirlerine doğru yönelmiş iki ayrı yarı yaydan oluşan bir graphla gösterilmektedir (Dökmen, 1986).

Pasif çatışma (çekinme/küsler diyalogu): Birbiriyle iletişim kurmaya istekli iki kişinin kendilerinden kaynaklanan nedenlerden dolayı iletişim kuramama durumudur. Örneğin çekindikleri için ya da küs oldukları için birbiriyle iletişim kurmazlar. Birlikte yaşayan insanların birbiriyle iletişim kurmamaları da bir tür çatışma sayılmaktadır İki kişiden biri diğeri tarafından davet edilmeyi beklemektedir. Birincisi “ya kabul etmezse” diye düşünerek davet etmemekte, diğeri ise “beni davet et” derse ayıp olacağını düşünmektedir (Dökmen, 2002). Pasif çatışma, kişilerin kendilerine yönelen birer yarıyay ile ifade edilmektedir (Dökmen, 1986).

Varoluş çatışması (bende sandım ki...): Kaynak ile alıcı arasındaki mesaj alış veriş birbiriyle ilişkisizdir. Alıcı kaynağı hiç dinlemediği ya da yanlış anladığı için, onun mesajıyla tamamen ilgisiz başka bir mesaj yola çıkarmaktadır. Asıl çatışmanın kaynağı, mesajın alıcıya ulaşmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Varoluş çatışması sırasında kişinin dikkati, karşısındakine değil, kendisine yöneldiği için, bu kişilerin her biri kendi varoluşunu yaşamakta ve bu yüzden de gönderdikleri mesajlar yerine ulaşmamaktadır. Örnek olarak; iki arkadaşdan birisi “sinemaya gidelim mi?” derken, diğeri “bugün kitabımı kaybettim” diye karşılık verir. Karagöz’deki Orta Oyunu’ndaki nüktelerin bir çoğunda varoluş çatışmasından yararlanılmıştır (Dökmen, 2002). Varoluş çatışmasında kaynak ile alıcı arasındaki yarıyaylar birbirleriyle ilişkisizdir; alıcı kaynağı hiç dinlemediği ya da yanlış anladığı için, onun mesajıyla tamamen ilişkisiz bir mesaj yola çıkar (Dökmen, 1986).

Tümden reddetme (hiç...): Bir insanın, kendisine yöneltilen mesajı tümden reddederek, tamamen aksi görüşü savunması durumudur. Tümden reddetme çatışması sergileyenler belli bir konuda ayrıntılı düşünmek yerine kolayca toptancı çözümlere ulaşıverirler “en büyük takım bizim takım” diyenler veya sözlerine “en” ya da “tek” ile başlayanlar örnek verilebilir (Dökmen, 2002). Tümden reddetme çatışmasını ifade eden şekilde, yarıyaylar aynı yönlü fakat zıt işaretlidir; kaynağa ait yarıyay pozitif, alıcıya ait olan negatif, ya da kaynağa ait olan negatif, alıcıya ait olan ise pozitif olabilir (Dökmen, 1986).

Önyargılı çatışma (ben kararımı çoktan verdim...): Bu tip çatışmada kişiler, belli bir konuda tartışmaya başlamadan önce o konuya ilişkin bir önyargıya ya da peşin hükme sahiptirler ve tartışma sırasında da ısrarla bu önyargılarını savunurlar. Tartışma onların başlangıçta sahip oldukları hükmü veya almış oldukları kararı herhangi bir şekilde etkilemez. Çatışmanın sürmesine temel etken, önyargılı kişinin, önyargısını test etmek istememesidir. Önyargılı çatışma ile, tümden reddetme çatışması birlikte sergilenebilir (Dökmen, 2002). Yarıyaylar aynı yönlü, fakat nitelikleri farklıdır. Şekil 2’de , önyargılı çatışmaya ilişkin olarak görülen $Y1 \neq Y2$ ifadesi, yarıyaylar arasındaki bir nitelik farkını ifade etmektedir (Dökmen, 1986).

Yoğunluk çatışması (haklısın ama...): İki kişinin görüşlerinin kısmen uyuşması durumunda sözkonusudur. Örnek olarak bir kişinin güzel bulduğu bir şey için diğerrinin, "oldukça güzel" demesi verilebilir (Dökmen, 2002). Yarıyaylar, aynı yönde, fakat farklı büyüklüktedir. Önyargılı çatışmada, aynı yöndeki yarıyaylar arasında nitelik farkı vardı; yoğunluk çatışmasında ise, yarıyaylar arasında miktar farkı bulunmaktadır (Dökmen, 1986).

Aktif-önyargılı çatışma: İki kişinin birbiriyle hem aktif hemde önyargılı çatışmaya girmesi sonucu meydana gelir. Kaynak ile alıcının birbirlerinden hoşlanmadıkları gibi aralarında belli bir konuda görüş ayrılığı da söz konusudur. Örneğin "sen zaten adam olamazsın" diyerek söze başlayan bir kişinin aktif çatışmasına bir önyargı eşlik etmektedir (Dökmen, 2002). Bu tür çatışmayı ifade eden şekilde, hem yarıyayların yönleri birbirine doğrudur, hem de nitelikleri farklıdır (Dökmen, 1986).

Pasif- tümünden reddetme: Bir çatışma da aynı anda hem pasif hemde tümünden reddetme çatışmaları birlikte sergilenirse pasif tümünden reddetme ortaya çıkabilmektedir. Kaynak ile alıcının kendilerini ya da birbirlerini suçlayarak iletişimi kesmeleri durumudur (Dökmen, 2002). Yarıyaylar hem kişilerin kendilerine yönelmiştir, hem de zıt işaretlidir (Dökmen, 1986).

Yukarda sözü edilen temel iletişim çatışmalarının yanı sıra, Harary ve Batell (1981), iki çatışma türünden daha söz etmiştir. Bunlar; 1. Kısmi algılama çatışması (bunu da mı demiştin...): Bir insanın, kendisine gönderilen mesajın ancak bir kısmını algılaması, diğerlerini algılamaması durumudur. Halk arasındaki şu fıkra örnek olarak verilebilir: Kuran'da "eğer hastaysanız oruç tutmayın" mesajını, Bektaşî "oruç tutmayın" olarak algılayarak oruç tutmuyormuş. 2. Alıkoyma çatışması(anlatamadım galiba...): Bir insanın, karşısındakinden gönderilen mesajı tam olarak anlaması, fakat üçüncü bir kişiye doğru olarak iletemediği durumdur. Bu kişi kendisine iletilen mesajı isteyerek veya istemeyerek değişikliğe uğratmaktadır. İstemeyerek değişikliğe uğratmışsa , varoluş çatışması da meydana gelmiş olacaktır.

Harary ve Batell'in çatışma modelinden hareketle bir çatışma eğilim ölçeği geliştiren Dökmen (1986), bu çatışma türlerine iki alt grup daha eklemiştir. Bunlar **insancıl yaklaşım ve kişisel özelliklerdir**. İnsancıl yaklaşım, insanlara karşı genelde olumlu duygular taşıyan kişilerin olumsuz duygular taşıyanlara oranla daha az iletişim çatışmalarına girecekleri görüşünü temel alır. Kişiler arası iletişim çatışmasına yol açması muhtemel kişilik özelliklerine de kişisel özellikler kategorisi altında yer verilmiştir. Bu bölümü oluşturan maddeler daha çok benlik algısına ilişkindir (Dökmen, 1986).

Buraya kadar olan bir ve ikinci alt bölümlerde evliliğe ve çatışmaya genel olarak bakılmıştır. Bundan sonraki alt bölümde ise bu iki kavramın birbiriyle ilişkisi ele alınacaktır.

II.3. Evlilik Çatışmaları ve Evlilik Uyumu

Bu bölümde öncelikle "evlilik çatışması" kavramının anlamı, evlilikte iletişim ve çatışmayla ilişkisi incelenmiştir. Evlilikteki iletişim çatışmaları ve diğer faktörlerin de etkisiyle evliliklerde görülen problemler, sağlıklı evlilikler, son olarak ise evlilik çatışmalarında cinsiyet farklılıkları konularındaki araştırma bulguları belirtilmiştir.

III.3.1. Evlilik Çatışması Kavramı

Patterson (1993) evlilik çatışmasını, eşlerden birinin diğerinin eylemlerine müdahale etmesiyle ortaya çıkan kişilerarası bir süreç olarak ifade etmiştir (Akt.: Batı Tümer, 1998). Johnson (1996) evlilik çatışmalarını, birbirine zıt ya da bağdaşmayan gereksinim, hedef ve beklentilerden kaynaklanan uyuşmazlık ya da anlaşmazlıklar olarak tanımlamış ve evlilik çatışmalarını; a) Akılcı – akılcı olmayan, b) Açık-örtülü, c) Akut-kronik, d) Kişisel-kişilerarası çatışmalar olarak dört değişik şekilde sınıflandırmıştır (Akt.: Batı Tümer, 1998).

Gottman ve Krokoff (1989)'a göre; isteyici/içe kapanıcı etkileşim; eşlerden biri sürekli tartışma içinde olup baskı ve taleplere başvururken, diğerinin çatışmadan kaçınmaya çalışarak tartışmadan çekildiği bir etkileşim biçimidir. *İsteyici davranış*; baskı yapma, rica etme ya da değişme, talep etme, dırdır etme, suçlama, eleştiri ve tartışma içinde olma gibi sürüp giden çeşitli taktikler için kullanılan bir terimdir. İçe kapanma ise; fiziksel içe kapanma, sessizlik, savunuculuk ve tartışmadan kaçınma gibi uzaklaşma davranışlarını ifade eden genel bir terimdir (Akt.: Klawer ve ark., 1997).

Heavey ve arkadaşları, evlilikte en sık görülen yıkıcı etkileşim biçimlerinden "isteyici/içe kapanıcı" olarak adlandırılan etkileşim biçimini sebep ve sonuçlarıyla araştırmışlardır. Onların bu çalışması göstermiştir ki; (a) Eşler, ilişkilerinde bu etkileşim örüntüsünün varlığını kabul etmektedirler, (b) Bu çatışmanın bildirilen sıklığı evlilik doyumsuzluğuyla yüksek düzeyde ilişkilidir, (c) Çatışma etkileşimleri sırasında, erkekler içe kapanıcı rolünü üstlenme eğilimindeyken, kadınlar talepkar rolünü üstlenme eğilimi göstermektedirler (Heavey, Layne and Christensen, 1993).

Gottman ve Krokoff (1989), çatışmalı çiftlerde talepkar davranışın evlilik doyumuyla negatif ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Evliliğe ilişkin doyum arttıkça, isteyici davranış azalmaktadır (Akt.: Heavey, Layne and Christensen, 1993).

Klawer ve ark., evdeki iş bölümüne ilişkin çatışmayı inceledikleri araştırmalarında, kadının isteyici, erkeğin içe çekilimci olduğu etkileşim biçimiyle iş bölümüne yönelik çatışma (evdeki iş bölümünün çok az olması) arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Evdeki iş bölümüne ilişkin çatışma arttıkça isteyici/içe kapanıcı etkileşim biçimi daha sık görülmektedir (Klawer, Heesink, Viliert, 1997). Bu çatışma biçiminin, kadının çalışmaması durumunda yaygın olduğu bilinmektedir. Burada, kadının isteyici/erkeğin içe kapanıcı olduğu etkileşim biçiminin bir çatışma kaynağı oluşturduğunu görmekteyiz. Kadınlarla erkeklerin rollerini değişmesi durumunda çatışmada önemli bir azalma görülmektedir.

Gottman, 73 çift ile 4 yıl arayla iki kez çalıştığı araştırmasında; ciddi boşanma düşünceleri ve boşanma sıklığı açısından anlamlı şekilde farklılık gösteren, üç etkileşim türü belirlemiştir. Bu etkileşim türleri; kararsız etkileşim, doğrulayıcı etkileşim ve kaçınıcı etkileşimdir. Gottman, kararsız evliliklerin romantik ve tutkulu olma eğilimi göstermekle birlikte, sonu olmayan çekişmeler içinde çözümsüzlük riskini de içerdiğini söylemektedir. Güncel evlilik terapisi modelleriyle tutarlılık gösteren doğrulayıcı evlilik, daha sakin ve içten bir etkileşim türü olup bu etkileşim türünde çiftler, arkadaşça bir evliliğe değer verip yaşantılarını paylaşırlar ancak bu tür evlilikler romantizmin ortadan kalkarak eşlerin yakın arkadaş durumuna gelmeleri riskini de taşır. Üçüncü tip, kaçınıcı etkileşim türünde çiftler karşı karşıya gelip çatışmanın acısından kaçarlara, ancak bu da duygusal uzaklık ve yalnızlık riski taşıyabilir (Gottman, 1993). Bu üç etkileşim türünde çatışmadan kaçınarak problemleri çözümleme fırsatının kaçırılmasına neden olmaktadır.

Gottman, çatışma sorununu çözmeye çalışan evli çiftlere üç yıl boyunca çalıştığı boylamsal gözleme dayalı araştırmasında; savunuculuk, inatçılık ve içe kapanma (etkileşimden kaçınma) olmak üzere üç tür evlilik etkileşimi belirlemiş ve bu üç etkileşim türünün kocaların bir özelliği olması halinde daha yıkıcı olacağını öne sürmüştür. Ona göre, kadınlar anlaşmazlıkların karşısına çıkmalı ve tamamiyle itaatkar ve korkak role bürünmemeli, hor görme ve öfke göstermemeliler, kocalar da çatışmayla daha fazla uğraşmalı ancak inatçı ve içe kapanıcı olmamalıdır (Gottman ve Krokof, 1989).

II.3.2. Evlilikte İletişimin Niteliği ve Çatışmayla İlişkisi

Evlilik süreci boyunca karı-koca arasındaki iletişimin niteliği-olumluluk ya da olumsuzluk düzeyi-çok önemlidir. Cinsiyeti ve kişilik yapısı birbirinden farklı iki insanın yıllar boyu aynı evi ve ortak yaşamı paylaşabilmesi için aralarındaki iletişimi mümkün olduğunca olumlu düzeyde tutmaları gerekir ki bu da son derece güçtür. Çünkü hem kadın ya da erkek olarak, hemde farklı kişiliğe sahip ayrı birey olarak; yaşama, olaylara, insanlara, kısacası yeryüzündeki her olgu ve varlığa yönelik farklı bakış açılarına ve ideolojilere sahip olmaları,

aralarında çatışmanın kaçınılmaz olarak ortaya çıkmasına yol açar (Batı Tümer, 1998).

Öncelikle, "çatışmasız ilişki" diye bir şeyin olamayacağını anlamamız gerekiyor. Biz farklı kişilikleri, düşünceleri ve duyguları olan ve ergeç kafaları birbirine toslayan iki insanız diyen Tobin (1996); çatışmanın problem olmadığını, bir anlaşmazlığı birlikte çözümleyen bir çiftin birbirine karşı daha derin bir anlayış ve saygı yaratacağını öne sürmekte ve asıl problem olarak, bir çiftin etkin olarak tartışma ve çözüm bulmadaki yetersizliğini göstermektedir (Akt.: Batı Tümer, 1998).

Gottman ve Silver (1999), evliliği iki bireyin kendi görüşlerini, kişilik özelliklerini ve değerlerini yanında taşıdığı bir birleşme olarak tanımlamışlar ve bu durumda çok mutlu evliliklerde bile bir sürü sorunla baş etmek zorunda kalınmasından şaşılmanması gerektiğini belirterek, evlilik çatışmalarını çözülebilir ve kalıcı olarak iki kategoriye ayırmış ve kalıcı olanlarla başetmeyi öğrenen çiftlerin evliliklerinden çok hoşnut olduğunu belirtmişlerdir.

Grych ve Fincham (1990), eşler arasındaki doyum ile eşler arasındaki çatışma kavramlarının birbirine zıt kavramlar olarak görülmesine karşın, mutsuz evliliklerin daima çatışma ile tanımlanmayacağını ve çoğu evlilikte doyumlu olan çiftin çatışma içinde olabileceğini belirtmiştir.

Davies ve Cummings'e göre (1994), çocuklar ve ergenler sadece eşler arasındaki çatışmaya tepki vermezler, aynı zamanda çatışmanın nasıl çözümlendiğiyle de ilgilenirler. Dolayısıyla, çocukların duyguları ve davranışları eşler arasındaki çatışmanın nasıl çözümlendiğiyle ilişkilidir.

Birçok insan mutlu evli çiftlerin asla kavga etmediklerini sanır. Bu düşünce ebeveynlerinin mutsuz olmasından ve çok kavga etmesinden, ya da belki de evlilikleri çok mutlu ve sadece çok özel durumlarda nadiren kavga eden ebeveynlere sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Sebep her ne olursa olsun bu tamamen mantıksızdır ve mutlu bir evliliğe yarar sağlamaz. Gerçek

anlamda mutlu bir evlilik, bireylerin duygusal olarak içtenliği ve karşılıklı dürüstlüğü ile yürür (The Healing Place, 1997; Akt. Batı Tümer, 1998).

II.3.3. Evlilikte Yaşanan Sorunlar

Davranış kuramları, iletişim becerileri ve çatışma çözme becerilerindeki yetersizliği evlilik sorunlarının başlıca nedeni olarak görmektedirler. Çiftler, karşılıklı ve yapıcı iletişimi ve çatışma çözme davranışlarını bilmiyorlarsa, uyumsuzluk yaşamaları kaçınılmazdır (Christensen ve Shenk 1991).

Weiten (1986), evlilikte sıklıkla rastlanan ve çatışmaya sebep olan sorunları şu şekilde belirlemiştir:

- a)Evliliğe yönelik gerçekçi olmayan mutluluk beklentileri,
- b)Eşlerin çok değişik rol beklentilerine sahip olmaları, örneğin kimin yemek yapacağına, kararları kimin alacağına, kimin ev dışında çalışacağına vb. dair.
- c)Tüm evliliklerin ekonomik sorunları vardır. Eğer yeterince paramız yok sorunu yoksa, "paramızı başka bir yere harcamak istiyorum" çatışması vardır.
- ç)Yetersiz iletişim, danışma yardımı isteyen çiftler arasında, %66'lık oranla en sık rastalanan sorundur. Bu sorunu olan çiftlerin günlük konuşma oranı ortalama 4 dakikadır.
- d)Akrabalara ilişkin sorunlara sıklıkla rastlanmakta, özellikle de eşlerden biri ebeveynlerine parasal ya da duygusal açıdan bağlı kaldıysa en yaygın görülen sorunlardan birisidir.
- e)Evlilik danışmanına başvuran çiftlerin %45'inde cinsel sorunlara rastlanmaktadır. Ancak cinsellik temel sorun değildir. Kişiler eğer birbirinden kopuk iseler, üzgün veya akıl hastası iseler seks yapmak istemezler.
- f)Eşler arasında çocukların büyütülmesi ve disipliniyle ilgili fikir ayrılıkları sıklıkla çatışmaya neden olmaktadır. Çocuklara ilişkin kıskançlık ve eleştiri biçimi, çatışmanın temel nedenlerindendir. "Onu çok fazla şımartıyorsun" veya "Yeterince ilgilenmiyorsun" biçiminde olabilir.
- g)Bazen evli çiftlerin ayrı düşmeleri sorun teşkil eder. Eşler değişik arkadaşlar ararlar, yeni ilgi alanları geliştirirler, birbirlerinden farklı yönlerde kendilerini geliştirmeleri sorun yaratabilir.

ğ)Diğer sık rastlanan sorunlar şunlardır: Kıskançlık, sadakatsizlik, yerme ve dirdir etme, patronluk taslama, başatlık, aşkın bitmesi, ben merkezilik vb.. Evliliğin kolay bir şey olduğunu düşünmemek gerekir, çünkü iyi bir evliliğe sahip olmak için aşılması gereken engeller oldukça fazladır (Akt.: Batı Tümer, 1998).

Ziglar (1996), çatışmadan boşanmaya uzanan süreçteki en büyük evlilik problemlerini; aldatma, ayrı kalma ve dayak olmak üzere üçe ayırmıştır. Boşanma neden ve gerekçelerinin başında "aldatma" gelir. Sebeplerden ikincisi pek çok evliliğin tıkanmasına yol açan "eve gelmeme" ve üçüncüsü tüm problemlerin en çirkini olarak nitelenen "şiddete başvurma"dır.

Özüğurlu (1985), karı kocanın güncel çatışmalarının altında yatan temel nedenlerin saptanmasına ve ölçülmesine yönelik olarak geliştirdiği ölçeğe göre evlilik sorunlarını 6 gruba ayırmıştır.

- a) Sorun çözümüleme, karar verme ve bir amaca yönelik ilişkilerde karı koca arasındaki iletişimi içeren iletişim sorunları,
- b) Çocuk eğitimi ve ev işleriyle ilgili sorunlar,
- c) Karı-kocanın ana-babalarının ve yakın akrabalarının evlilik ilişkilerini etkileme derecesi ve çatışmaları,
- ç) Eşlerin kişisel bakım ve görünüşleriyle ilgili ilişki ve çatışmaları,
- d) Eşlerin parayla ilgili sorunları,
- e) Eşlerin ev dışında, topluluk içinde birbirlerine karşı tutumlarına ilişkin sorunlardır.

Johnson (1996), "Bubi tuzakları" olarak adlandırdığı evlilik problemlerini ve çatışma nedenlerini 10 grupta toplamıştır.

- a) Evliliğe yönelik uygun olmayan beklenti ve talepler,
- b) Çatışan cinsiyet ya da cinsel kimlik rolleri,
- c) Paylaşılan ortak hedef, ilgi ve değerlerin olmayışı,
- ç) Hoş sohbetler, hikaye anlatma, ailece güzel vakit geçirme yerine tartışma ve çekişmeyle zaman harcama,
- d) Evlilik öncesi sevgililer ya da evlilik dışı ilişkiler (sadakatsizlik),

- e)Maskeler takınma ve oyun oynama (aldatma, yalan söyleme, eşini manüpile etme gibi),
- f)Evliliğe ilişkin problemlerini analiz etmeme ve problem üzerinde odaklaşıp çatışmaları çözümlmek yerine tartışma, kavga etme, şiddet gösterme, birbirinin üzerine yürüme gibi durumları sürdürme,
- g)İletişim kapılarını açık tutmada başarısızlık gösterme, konuşmaya ve paylaşmaya vakit ayırmama,
- ğ)Farkındalıktan yoksun olma (farkındalık, eşin hayatın bir parçası olduğunun farkına varmak ve bu farkındalığı ona iletmektir, örneğin "Seni Seviyorum" demek),
- h)Cinsel sorunlar, tatmin edici bir cinsel yaşamın ve iletişimin olmayışı (Akt.: Batı Tümer, 1998).

Haley (1988)'e göre, evlilik çatışmaları;

- a)Eşlerin hangi kurallara uyacakları,
- b)Birbiriyle tutarsız olan kuralları yürürlüğe koyma girişimleri,
- c)Kuralların kimin tarafından konulması konusundaki anlaşmazlıklardan kaynaklanmaktadır.

Amato ve Rogers (1997)'e göre, 1980-1992 yılları arasındaki boşanmaları öngören evlilik sorunlarına ilişkin boylamsal çalışmalarında, sadakatsizlik, düşüncesizce para harcama, alkol ya da uyuşturucu bağımlılığı veya her ikisinin birlikte olması, kıskançlık, huysuzluk ve sinirlendirici alışkanlıkları, boşanmayı öngören en önemli evlilik sorunları olarak saptamışlardır.

Kurdek (1990), yapmış olduğu çalışmada boşanma ve psikolojik sıkıntı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya yeni evlenmiş 459 evli birey katılmıştır. Elde edilen sonuçlarda başından bir veya daha fazla boşanma geçmiş olan kadınların, birkez boşanmış veya hiç boşanmamış kadınlara göre daha sinirli, fobili, paranoya sahibi ve psikolojik anlamda derin sıkıntılara sahip oldukları saptanmıştır. Bununla birlikte eşler arasındaki boşanma düşüncelerini otonomi, sosyal destek, evlilikteki tatminsizlik, demografik değişkenler, düşük mesleki statü, eşler arasındaki sosyal desteğin düşük olması gibi faktörlerin boşanma olasılığını arttırdığını vurgulamıştır.

Brody, Neubaum ve Forehand (1988) fonksiyonel olmayan kişilik özellikleri (Örnek; olgunlaşmama, düşünmeden hareket etme v.s) evlilikten gerçekçi olmayan beklentiler, az gelişmiş iletişim becerileri gibi olguların eşler arasındaki boşanma düşüncelerini arttırdığını belirterek ayrıca boşanmanın, boşanmış ve tekrar evlenmiş bireyleri tamamıyla kabullenemeyen bir toplum içinde olmanın da bireylerde psikolojik problemlere (somatizasyon, depresyon, obsesyon, fobiler, paranoya, sinirlilik) neden olduğunu vurgulamaktadır.

II.3.4. Sağlıklı Evlilik Ortamı

Sadece başarısız ve sorunlu evlilikler üzerine değil başarılı evliliğin devam etme ve başarılı olma nedenleri üzerine de birçok araştırmacının (Wallerstein ve Blakeslee, 1995; Gottlieb, 1990; Hendrix, 1991; Klagsbrun, 1985; Lauer ve Lauer, 1985) çalıştığı saptanmıştır. Bu araştırmacılara göre sağlıklı evliliğe sahip kişilerin düşünceleri şöyledir:

a)Eşim en iyi arkadaşım ve onu kişi olarak seviyor, onu bütün diğer şeylerin (Örneğin işimin, televizyonun vb.) üzerinde tutuyorum.

b)Evliliğe, derin, kutsal bir anlaşma gözüyle bakıyorum; bazı anlaşmazlıklarımız var ama bir an bile boşanmayı ciddi olarak düşünmedim. Birbirimizi öfkeyle eleştirmek yerine uygun bir şekilde değişim rica ediyoruz.

c)Eşimden hoşlanıyorum, birlikte gülüyor, birbirimize dokanıyoruz, ortak amaçlarımız-hedeflerimiz var, seks konusunda anlaşılıyor. Birbirimizde ve yaşamda iyiyi arıyoruz, iyimseriz. Değişik ilgilerimiz var ve yeni şeyler deniyoruz.

ç)Eşit güce sahibiz, eşimizin arzularına saygı duyuyoruz ve anlaşmazlıkları çözümlüyoruz. Kararların bir kısmını birlikte alıyoruz, bir kısmını ben, bir kısmını da o alıyor. İkimiz de gerektiğinde değişiklikler yapıyoruz, kayıpları tolere ediyor ve çözülmemiş çatışmaları kabul ediyoruz.

d)Dürüstlük ve güvene imkan vererek, birbirimizi kabul ediyor ve birbirimize güveniyoruz. Ona her şeyimi söylüyorum, ona yakın olmayı seviyorum; kalplerimizi, aklımızı ve ruhlarımızı birbirimize açıyoruz.

e) Birbirimize aynı şekilde bağlıyız ve aynı şekilde birbirimizden bağımsızız. Birlikte çok şey yapıyoruz ve çoğu konuda anlaşıyoruz, ama açık bir benlik duygusuna da sahibiz ve kendi başımıza da bir çok şey yapıyoruz.

f) Birlikte zaman geçirmeye özen gösteriyoruz, anılarımızı muhafaza ediyor sıklıkla birlikte geçirdiğimiz güzel zamanları birbirimize anlatıyoruz (Akt.: Batı Tümer, 1998).

Terry ve Kottman (1995), sağlıklı ailelerdeki çiftlerin uyumlu ve doyum sağlayıcı evliliklerinin olduğunu belirterek, eşler arasındaki etkili iletişimin, destek ve onayın, aile ile ilgili görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinin, çocuklarla ilgilenebilmenin, karşılıklı saygı ve değer vermenin, boş zamanları birlikte paylaşmanın, problemlere birlikte göğüs germenin, eşlerin aileye ekonomik anlamda katkıda bulunmasının ve bir meslek sahibi olmalarının evlilikteki psikolojik doyumu etkilediğini vurgulamaktadır.

Cutler ve Radford (1999), aralarında iyi bir ilişki bulunan, çocuklarının geleceğini, güvenliğini düşünen ve geleceğe iyimser bakan, açık iletişim kuran evlilik sisteminin sağlıklı bir aile yapısını temsil ettiğini belirtmekte ve birbirlerine karşı sorumluluk duygusu taşıyan, birbirlerini sosyal açıdan destekleyen, birlikte isteyerek zaman geçiren, üyeler arasında açık iletişim olan, kriz durumunda birbirine kenetlenen bireylerin oluşturduğu sistemi sağlıklı evlilik olarak nitelemektedirler. Fowers (1993) ise, evliliği bireyin benliğini başkasının benliği ile birleştirmesine imkan veren, kişiliğinin gelişmesini ve mutlu olmasını sağlayan bir kurum olarak görmektedir.

II.3.5. Çatışma ve Uyumda Cinsiyet Farklılıkları

Çatışma çözmenin cinsiyetle ilişkisinin incelendiği araştırmalarda tutarlı sonuçlar elde edilmediği görülmektedir. Bazı araştırmalar çatışma çözme biçimleri açısından cinsiyetler arasında bir fark olmadığını (Shockley –Zalabak 1981; Akt. McFarland ve ark. 1992), bazıları ise cinsiyetin çatışma çözme biçimini etkilediğini göstermişlerdir (Barryman-Fink ve Brunner 1985; Akt. McFarland ve ark., 1992).

Evlilik doyumu konusunda yapılmış hemen hemen bütün araştırmalarda evlilik ilişkisinden kadın ve erkeğin aynı oranda doyum ve yarar sağlamadıkları ve bunu farklı algıladıkları ortaya çıkmıştır (Kiecolt-Glaser ve Newton, 2001; Akt.: Gökmen, 2001). Batıda yapılan araştırmaların çoğunda evlilik erkekler için kadınlara oranla daha yararlı ve önemli bir ilişki olarak saptanmıştır (Steil ve Turetsky, 1987; Umberson, 1992; Kiecolt-Glaser ve Newton, 2001; Akt. Gökmen, 2001). Benzer bir sonuç Türkiye’de İmamoğlu (1991) tarafından da bulunmuş, kadınların evlilik doyumlarının erkeklerle oranla daha düşük olduğu saptanmıştır. Fıfıloğlu ve Demir (2000)’in çalışmasında da, kadınların erkeklerle oranla Çift Uyum Ölçeği’nden daha az puan aldığı bulunmuştur.

Yine yapılan başka araştırmalara göre, evli erkekler hiç evlenmemiş erkeklerle oranla daha uzun yaşamakta, daha başarılı olmakta ve daha az suç işlemektedirler. Evli kadınlar ise ruh sağlığı açısından evli erkeklerden daha kötü durumda bulunmaktadır. Bunun nedeni, evdeki işlerin ve ev sorumluluğunun kadınlara yüklenmesine, çalışan kadınların çifte yüküne, erkeklerin ev işinde kadına yardımcı olamamalarına ve eşlerine duygusal destek sağlayamamalarına bağlanmıştır (Akt. Hortaçsu, 1997).

Evlilik süresinin cinsiyetler açısından evlilik doyumunu nasıl etkilediğine ilişkin araştırmalarda ise, kadınlarda evlilik doyumunun, evlilik süresi arttıkça düştüğü, erkeklerde ise yükseldiği saptanmıştır (Houseknecht ve Macke, 1981; Gaesser ve Whitboure, 1985; Akt.: Gökmen, 2001).

Gottman ve Levenson (1998), cinsler arasında iletişim farklılıkları bulunduğunu belirtmişlerdir. Erkeklerin ufak tartışmalarda kadınlardan daha çok anlaşmaya yönelik davrandıkları, büyük tartışmalarda ise, içe kapanık davrandıkları gözlemlenmiştir.

Kadınların iletişim kurma tarzları daha duygusal, erkeklerin ise daha çok bir amaca yönelik olduğu bulunmuştur. Bu yüzden kadınların tartışmalarda negatif duygular üzerinde daha fazla durması söz konusudur (Noller ve Fitzpatrick, 1990)

Tezer yaptığı araştırmada, birbiriyle çatışan evli eşler arasında, çatışmaları algılama ve evlilikten doyum sağlama açısından farklılıklar bulunduğunu ifade etmiştir (Tezer, 1986).

Brehm ve arkadaşlarına göre (1984), genelde kadınlar sosyal yönden erkeklerden daha duyarlıdır, daha dinleyicidirler, bazı açılardan daha empatikdirler ve tepkileri daha rahatlatıcıdır (ılımlı, özenli), Tannen (1990) Brehm'in tersine, kadınların çatışma boyunca daha güçlü olumsuz duygular ortaya koyduklarını söylemektedir. Tannen'in araştırmasına göre kadınlar kandırmak için gözdağı verir "suçluluk duyuyor numarasına" ve kişisel saldırılarda bulunurlar, daha talepkardır ve daha fazla çift mesaj verirler. Tannen, kadınların kocalarının uzlaşma girişimlerini daha fazla reddettiklerini öne sürmektedir (Akt.: Batı Tümer, 1998).

Noller'in (1980) ve Gottman ile Porterfield'in (1981) çatışması olan evli çiftler üzerinde yaptıkları araştırmalara göre; kadınlar ve erkekler, sergiledikleri iletişim biçimleri açısından farklılıklar göstermektedirler. Örneğin sıkıntılı süren evliliklerdeki kadınlar, eşlerindeki duygusal değişikliklere erkeklere oranla daha fazla tepki göstermektedirler (Akt.: Dökmen, 1986).

Rubin (1979)'e göre, evli çiftler aralarında anlaşmazlıkları tartışırken, kocalar daha yatıştırıcı rolünü üstlenmekte, kadınlar ise sorun karşısında meydan okuyucu rolü benimseyip soruna ilişkin duygularını ortaya koyacak şekilde davranmaktadırlar (Akt.: Gottman ve Krokof, 1989).

Wood, Rhodes, ve Whelan (1989) kadınların kocalarına göre evliliklerini sürdürmeye daha eğilimli olduklarını vurgulamış, kadınların geleneksel olarak kendini ifade edebilen, uyumlu, boyun eğici, terbiyeli, sosyalleşmiş, daha duygusal yetiştirilmelerinin kendilerini evliliği sürdürmeye kocalarından daha fazla adamalarında çok etkili olduğunu belirtmişlerdir. Erkeklerin ise kendine güvenli, kontrol edici, bağımsız, daha az duygusal olarak yetiştirilmelerinin evliliklerini sürdürmek için çok fazla çaba sarf etmediklerini ve boşanmaya daha çok istekli olduklarını vurgulamışlardır.

Hortaçsu (1997), kadınların ilişkinin hem iyi, hem kötü giden devrelerinde, erkeklerin ise yalnızca durum kötüye gittiği zaman ilişkileri konusunda düşündüklerini ifade etmiştir.

Thompson (1993) evli çiftlerle yaptığı çalışmada özellikle cinsiyetin ve cinsiyet rollerinin aile içi sorumlulukları almada ve karar vermede önemli bir faktör olduğunu, bu faktörün eşler arasındaki ilişkiyi ve evlilik doyumunu etkilediğini belirtmektedir.

Özügür (1985), yaptığı çalışmada ülkemizde evli kadınların %87'sinin kocalarının isteklerini yerine getirdiklerini ve bunu da bir problem olarak dile getirdiklerini belirtmektedir. Yapılan çalışmada evlilik problemleri ile başvuran kadınların, evde kocalarının sözünün geçtiğinden yakındıklarını ifade etmektedir. Özügür'e göre, kültürümüzde yasaların, geleneklerin ve sosyo-ekonomik koşulların da mecbur bırakmasıyla kadın kendisini kocasına boyun eğmek zorunda hissetmektedir. Araştırmada kadınların bu durumu sorun olarak bildirmelerini eğitim düzeylerinin yükselmesine ve bilinçlenmelerine bağlanmaktadır.

II.4. İlgili Araştırmalar

Eşler arasındaki uyumun ölçümüne ilişkin makalelerde görüş ayrılıkları ve farklı yaklaşımlar yer almaktadır. Bazı araştırmacılar, eşler arasındaki uyumu ölçerken, eşlerin evlilikleri hakkında ne hissettikleriyle ilgilenmiş ve eşler arasındaki uyumun belirleyicileri olarak eşlerin evlilik doyumu ya da mutluluğuna ilişkin bizzat kendilerinden aldıkları bilgileri kullanmıştır. Bazı araştırmacılar ise, eşler arasındaki uyumu, eşlerin ayrı ayrı duyguları olarak değil de, eşler arasındaki ilişkinin bir özelliği olarak değerlendirmiştir. Anılan araştırmacılar eşler arasındaki uyumu ölçerlerken iletişim ve çatışma gibi ilişkinin kapsadığı özellikleri kullanmıştır (Yılmaz, 2001a).

Erel ve Burman (1995) ise, yaptıkları meta-analiz çalışmasında eşler arasındaki uyum ile ilgili olan araştırmaları incelemiş ve bu çalışmaları 3 boyuttan birine yerleştirmişlerdir. Bu boyutlar a) Eşler arasındaki doyum, b) Eşler arasındaki çatışma ve c) Ebeveyn çocuk ilişkisi (Akt.: Erbek ve ark., 2005).

Batı literatüründe eşler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar çok yaygın olarak araştırılmasına ve çok sayıda araştırma yapılmasına karşın, Türkiye’de ve KKTC’de, bu konuya ilişkin kuramsal ve görgül çalışmaların çok sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Aşağıda konuyla ilgili ulaşılabilen çalışmalara yer verilmiştir.

II.4.1. KKTC’de Yapılan Araştırmalar

KKTC’de aile sisteminde, aile içi şiddet ve boşanmanın çocuklar üzerine etkisi konularında araştırmalar mevcuttur. Ailenin evlilik alt sisteminde eşlerin arasındaki ilişki ve kişilerarası çatışma konularında yapılan araştırmaya ulaşılamamıştır.

Çakıcı ve Çakıcı (1996), aile içi şiddet konusundaki ilk çalışma çocuk istismarı konusunda yapılmıştır. Bu çalışmada 15-16 yaş grubundaki tüm lise öğrencilerinden 2215 kişi örneklem olarak seçilmiş ve araştırmanın sonucunda ise çocukların yarısının hayatlarında en az bir kez tokat yediği, 10 çocuktan birinin tekmelendiği, yumruklandığı, üçte birinin de psikolojik istismara maruz kaldığı tesbit edilmiştir.

Çakıcı ve arkadaşları (2001), kadına yönelik şiddet konusunda yaptıkları niteliksel bir çalışmada, derinlemesine görüşme yoluyla bilgi toplanmıştır. Sonuç olarak, kadına yönelik daha sıklıkla sözle şiddet olduğunu, bölgelerin çoğunda fiziksel şiddet görüldüğünü belirlenmiştir.

Düşünmez (2005)’in, eşi tarafından şiddete uğrayan kadınların şiddeti yaşama düzeylerinin çalışıp çalışmamalarına göre karşılaştırılması konusunda yaptığı

araştırmada, çalışan ve çalışmayan kadınların, aileleri ve eşleri tarafından psikolojik istismar, ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismara uğramaları açısından aralarında çok büyük farklar bulunmamıştır.

Kocabıyık (2005), aile içi şiddet için klinik tarama ve araştırmaya yönelik bir ölçek olan Kişisel ve İlişkisel Profil'in Türkçe'ye çevrilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yapmıştır. Bulgular, Kişisel ve İlişkisel Profil'in aile içi şiddet konusunda klinik tarama ve araştırma yapmak için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir.

Çalışkan (2003)'ın boşanmış aile çocuklarının benlik saygısı konusunda 144 ortaokul öğrencisi ile yaptığı çalışmada, boşanmış aile çocukları ve boşanmamış aile çocukları arasında benlik değerinde bir fark bulunmamıştır.

Arifoğlu - Çamkuşu (2006) tarafından, KKTC'deki ilkokullarda öğrenim gören 9-12 yaş boşanmış aile çocuğunun; boşanmaya uyum, kaygı ve depresyon düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla, "Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Programı (ÇİBUP)" uygulanmıştır. Programın sonuçlarına göre; Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Ölçeği son test puan ortalamasının program öncesine göre önemli ölçüde arttığı, Sürekli Kaygı Ölçeği son test puan ortalamasının önemli ölçüde azaldığı, Durumluk Kaygı Ölçeği ve Depresyon Ölçeği son test puan ortalamalarının ise önemli ölçüde azalmadığı saptanmıştır. Ayrıca, programa katılan kızların, 10-12 yaşındaki çocukların, kardeşi olmayanların, ebeveynleri evlenmeyen ve her ikisi evlenen çocukların, üvey kardeşi olmayanların, anneleri 31-40 yaşlarında olanların, boşanmalarının üzerinden 1-3 ile 7 yıldan fazla geçenlerin, boşanma sırasında 4-10 yaşında olan çocukların Boşanmaya Uyum Ölçeği son test puanlarında program öncesine göre oldukça önemli bir artış olduğu saptanmıştır.

II.4.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Türkiye'de evlilik üzerine yapılan ilk çalışma Tezer tarafından 1986 yılında yapılmıştır. Tezer (1986) evli çiftlerin çatışmayı algılamaları ve evlilikte doyum

arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadınlar ve erkeklerin çatışmayı algılaması farklılık göstermiştir. Kadınlar çatışmalardan kocalarını sorumlu tutarken; erkekler kendilerini sorumlu olarak algılamamışlardır. Çatışmaların sayıca az olarak algılanması kadınlarda evlilikte memnuniyeti artırdığı bulunmuştur. Erkeklerde evlilikten memnuniyeti belirleyen değişkenler her iki eşinde çatışmasız bir ortam algılaması, doğan çatışmaların kısa süreli, az sayıda ve az gerilimli olmasıdır.

Fıfıloğlu (1992), lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumlarını araştırdığı çalışmada, eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu, çocuk sahibi olup olmama, cinsiyet, din, meslek, eşin dini ve mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı ve yaş değişkenleri ile evlilik uyumu arasında ise anlamlı ilişki bulunmadığını saptamıştır.

Arıkan (1992), boşanma aşamasında ve boşanmadan sonra kadınların yaşadığı psiko-sosyal problemleri araştırmış ve çalışmada evlilikte geçimsizlik ve yoksulluk üzerinde durmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre evlilikte geçimsizliğe; dayak, alkol kullanımı, kumar ekonomik zorluklar, kocanın evlilik dışı ilişkileri ve akrabalarla ilişkiler neden olmaktadır.

Yıldırım (1993) farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeylerini incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre kişinin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik düzey kişinin uyum düzeyini anlamlı ölçüde etkilemektedir.

Hatipoğlu (1993) çalışmada, bazı demografik değişkenler ile evlilik çatışmasının yaygınlığı ve sıklığının, kadın ve erkek evlilik doyumundaki rolünü araştırmıştır. Bu araştırmanın bulgularına göre kadın ve erkek eşlerin evlilik doyumlarını farklı değişkenler yordamaktadır. Evlilik çatışmasının yaygınlığı, erkeklerin evlilik doyumunu yordarken; evlilik çatışmasının yaygınlığı ve eğitim düzeyi kadınların evlilik doyumunu yordamaktadır.

Tezer (1994) çatışmanın nedenini eşine yükleme eğiliminin regresyon eşitliğine ilk giren değişken olduğunu göstermiştir. Bu değişkenin dışında, regresyon eşitliğine giren diğer değişkenler, tüm grupta, kadınlarda, bir işte

çalışıp çalışmama ve çatışmanın nedenini kendine yükleme; erkeklerde ise aile yaşam siklusudur. Kadının çalışıp çalışmamasına göre oluşturulan alt gruplarda, evlilik doyumunu, çalışan kadınlarda, gerginlik değişkeninin; çalışmayan kadınlarda, çatışmanın nedenini kendine yükleme ile eğitim düzeyi değişkenlerinin yordadığı gözlenmiştir .

Tutarel-Kışlak (1995), cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine yaptığı araştırma bulgularına göre, eşleriyle uyumsuz olanlar, olumsuz eş davranışına karşı, uyumlulardan daha fazla yükleme yapmaktadırlar. Depresiflerin, depresif olmayanlara göre, olumsuz eş davranışlarına karşı daha fazlayükleme yaptıkları da ortaya konmuştur. Eşleriyle uyumsuz veya depresif kişilerin, sorumluluk yüklemelerini nedensel yüklemelerden daha fazla kullandıkları da belirlenmiştir. Uyum puanı arttıkça ve depresyon puanı düştükçe, eş olumsuz davranışa bile, buna olumlu tepki verildiği ve gerilimin sürdürülmediği görülmüştür.

Tezer (1996) yaptığı araştırmada evlilik doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen sonuçlarda, evlilik doyumu ve iş doyumu arasında elde edilen korelasyon katsayılarının hem cinsiyete göre hem de tüm grupta anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bulgular, ayrıca hem evlilik ve iş doyumu puan ortalamaları hem de bu iki puan arasındaki korelasyonlar yönünden cinsiyete bağlı bir fark bulunmadığını göstermiştir. Araştırmada evlilik doyumu ile iş doyumu arasında elde edilen katsayının 0.45 olduğu saptanmış ve evlilik ve iş doyumu arasında elde edilen korelasyon katsayılarının kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

İmamoğlu ve Yasak (1997), güven duygusunun; evin geçimini sağlama, ev işlerindeki rollerin paylaşımı gibi eşitlik anlayışı ile ilişkili olduğunu ve güven yokluğunda, eşitlik ilkesine dayanan evlilik güvensizlik duyguları ile tehdit altına girdiğini belirtmişleridir.

Acar (1998) bireysel özelliklerin, bireysel sorunların, evliliğe ilişkin demografik değişkenlerin, evlilik yaşamı ve ilişkileri ile ilgili sorunların evlilik doyum düzeyine etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuçlarda personelin bireysel

özelliklerinin yaş, cinsiyet, meslek vb. (fiziki görünüm hariç) evlilik doyum düzeylerini etkilemediği görülmüştür. Ayrıca çalışmada evlilik süresi, evlenme biçimi, ilk evlenme yaşı vb. demografik değişkenlerin evlilik doyumunu etkilemediği görülmüştür. Öte yandan eş, duygu ve düşüncenin paylaşımı, ev içinde ve ev dışında sorumlulukların paylaşımı, eşten yeterli saygı ve sevgi görme, eş ile sosyal etkinliklere katılma, eş ile gelirin harcanması konusunda anlaşma, cinsel konularda anlaşma, birbirine yeterince güvenme, otorite paylaşımı konusunda birliktelik, rol çatışmasının olmaması evlilik ilişkisine yakın akraba ve arkadaş müdahalesinin olmaması, eşi tarafından sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalmama, sosyo-ekonomik düzey farkının olmaması (ulus,kültür,mezhep farkları hariç) gibi evlilik yaşamı ve ilişkileri ile ilgili sorunların bulunmamasının evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Batı Tümer (1998), evli çiftlerde görülebilen çatışma odakları ve iletişim sorunları konusunda yaptığı araştırmada; eşler arasındaki yaş farkıyla çatışma düzeyi arasındaki anlamlı ilişki, dikkati çeken en önemli bulgu olduğunu belirtmektedir. Yaş farkları üç ile beş yaş arasında değişen çiftler, en yoğun çatışma yaşayanlar olduğu, aynı yaşta olanlar ve yaş farkları altı ile sekiz arasında değişen çiftlerin, en az çatışma yaşayan oldukları tesbit edilmiştir. Araştırmada incelenen diğer değişkenlerle ilişkin sonuçlar şu şekildedir: Yaşları ilerledikçe, bireylerin aktif çatışma yaşamaları azalmaktadır. Bireylerin öğrenim düzeyleri yükseldikçe çatışma düzeyleri azalmaktadır. Aylık gelirleri arttıkça yoğunluk çatışması da artmaktadır. Tek çocuk olanlar en az çatışma yaşayanlar, çok çocuklu ailelerde ise ilk çocuk en fazla, en küçük çocuk en az çatışma yaşayanlardır. Bireylerin cinsiyetlerine göre çatışma düzeylerine ilişkin anlamlı fark bulunamamıştır. Çalışmayan kadınların varoluş çatışmasını ve yoğunluk çatışmasını, çalışan kadınlardan anlamlı ölçüde daha yoğun yaşadıkları görülmüştür. Evlilik süresiyle çatışma düzeyi arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamış, ancak, evlenme yaşı yükseldikçe aktif çatışmanın ve varoluş çatışmasının azaldığı sonucu dikkat çekici olduğu görülmüştür. Evli bireylerin ailelerindeki kişi sayısı ile çatışma düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark bulunamamıştır. Evliliklerini ideal evlilik anlayışlarına uygun olduğunu düşünenlerin çatışma düzeyleri, uygun

olmadığını düşünenlere göre anlamlı düzeyde daha düşüktür. Evli çiftlerin flört etmiş olup olmama durumlarıyla çatışma düzeyleri arasında ise anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Demir ve Fışıloğlu (1999)'nın yaptığı araştırma, kendi seçimiyle değilde başkalarının yönlendirmesi ile evlilik yapmış olmanın evlilikte uyumu olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Şirvanlı-Özen (1999), tarafından yapılan bir çalışmada çatışma ve boşanmanın davranış ve uyum sorunları üzerindeki rolleri incelenmiştir. Eşler arasındaki uyumun çocuklar üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği bu çalışmada, çatışmalı ve boşanmış ebeveynlerin çocuklarının psikolojik sorun düzeyleri ve kaygı düzeylerinin, çatışmasız ebeveynlerin çocuklarına oranla daha yüksek olduğu; çatışmasız ebeveynlerin çocuklarının, çatışmalı ve boşanmışlarınkine oranla çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları ortaya çıkmıştır .

Onur (2000), evlilik süresi ve evlilik çatışması arasındaki ilişki ile ilgili çalışmasında evliliklerde çatışmaların artma eğiliminde olduğu kritik senelerden bahsedilmekte, 2-4 yıllık evliliklerde boşanma sıklığının ve yine çatışmaların daha yüksek seviyelerde olduğu ileri sürülmektedir. TC Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, boşanmaların %47.3'ü evliliğin ilk beş yılında meydana gelmektedir (Arıkan 1996).

Azizoğlu-Binici (2000), psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerinin değerlendirmelerinin karşılaştırılmasını araştırmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, psikolojik yardım için başvuran evli çiftlerle, psikolojik yardım için başvurmeyan evli çiftlerin evlilikleri için karşılaştırma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Psikolojik yardım için başvuran evli çiftlerin, karşılaştırma düzeyleri, başvurmeyan evli çiftlerin karşılaştırma düzeylerinden daha düşüktür.

Yılmaz (2001b), ilköğretim dönemindeki çocukların anne-babaları arasında doğrudan gözlemledikleri çatışmaya ilişkin algılarının ölçüldüğü bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonuçları, çocuklar tarafından algılanan anne-baba arasındaki uyumun, benlik algısının akademik yeterlik, davranıştan hoşnut olma ve bütünsel özdeğer alt ölçeklerini yordamada anlamlı katkıları olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, eğer çocukların anne-babaları arasındaki uyuma ilişkin algıları yüksekse, benliklerine ilişkin değerlendirmeleri olumlu olmakta; eğer algılanan uyum düşükse, bu olumsuzluk onların benliklerine ilişkin algılarını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Malkoç (2001), evli çiftlerin iletişim şekilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın bulgularına göre, düşük evlilik uyumu puanı alan bireyler yüksek evlilik uyumu puanı alan bireylere göre daha yıkıcı iletişim şekilleri kullanmaktadırlar.

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), demografik değişkenler ile empatinin evlilik uyumunu yordamadaki katkıları ve cinsiyete bağlı olarak empati puanları arasında fark olup olmadığı konusunda yaptıkları araştırmada, eşlerin evlilik uyumlarının evlilik yılı, çocuk sayısı değişkenleri ile bağlantılı olmadığını, empatinin evlilik uyumunu anlamlı olarak yordayan bir değişken olduğu, empatiyle ilişkinin niteliği arasında olumlu bir bağlantının olduğu ve empati puanlarının cinsiyete bağlı olarak değişmediği belirlenmiştir.

Kızıldağ ve Şendil (2003) araştırmalarında, annelerin babalara göre evlilik çatışması değerlendirmelerinin daha yüksek olduğunu, evlilik süresi ve evlilik çatışması arasında pozitif bir ilişki olduğunu, görücü usulü evliliklerde evlilik çatışmasının daha yüksek olduğunu, ekonomik durum ve annenin çalışıp çalışmamasının evlilik çatışmasını etkilemediğini bulmuşlardır.

Uğurlu (2003), eğitim düzeyi azaldıkça, çatışmanın sıklığı arttıkça, çatışmayı başlatan karşı taraf olduğunda ve düşmanca cinsiyetçilik arttığında erkekler olumsuz-aktif çatışma biçimini tercih etmektedirler, Kadınlar ise, karşı taraf çatışmayı başlattığında, çatışmanın sonucunda eşlerinin istekleri olduğunda ve ailenin gelir düzeyi düştüğünde daha fazla olumsuz-pasif çatışma yönetimi

biçimini tercih etmektedirler. Ayrıca olumsuz aktif çatışma yönetim biçimi ile çiftler arasındaki mutluluk, bağlılık ve ortak kararlılık arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Sertöz ve arkadaşları (2004), meme kanserli hastalarda cinsel işlev ve eş uyumu arasındaki ilişki konusunda yaptıkları araştırmada, eğitim ve gelir düzeyinin beden algısı, benlik saygısı, cinsel doyum ve eş uyumuna etkisinin olup olmadığını araştırmış ve eğitim düzeyinin bu değişkenleri etkilediğini bulmuştur.

Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006)'nın, evlilik uyumu ile bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri içeren araştırmasında; güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimine sahip olanlar içinden güvenli ve saplantılı bağlanma biçimi olanların evlilik uyum puanları daha fazla çıkmıştır.

Görüldüğü üzere, Türkiye'de eşler arasındaki evlilik uyumu ve kişilerarası çatışma konularına odaklanan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. KKTC'de ise aile içi şiddet, boşanmış aile çocukları, ve lise-üniversite öğrencilerinin kullandığı çatışma çözme konularında araştırmalar mevcuttur. Bu nedenle, psikolojik danışmanlıkta önemli yer tutan bireylerin birçok davranışını etkileyebilen iletişim çatışmalarının evlilikte uyum ile birlikte çalışılması önem kazanmaktadır.

II.4.3. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurtdışında yapılan araştırmaların bulguları, uyumlu bir evliliğin bir çok değişkenden etkilendiğini göstermektedir.

Renee (1970) yaptığı çalışmada çocuğu olmayan ya da çocuğu evden ayrılmış çiftlerin evlilik ilişkilerinin çocuk yetiştiren çiftlere göre daha iyi olduğunu ve evlilikten aldıkları tatminin daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Akt: Belsky, 1990).

Houseknecht (1979) yaptığı çalışmada 50 evli çocuksuz kadın ile istemeden çocuk sahibi olan 50 kadını evlilik doyumu açısından karşılaştırmıştır. Elde edilen sonuçlarda çocuksuz kadınların evlilik tatminlerinin çocuk sahibi olan kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Akt: Belsky, 1990).

Simons ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada; evlilik doyumunun, özellikle ekonomik zorlanma ile ilişkili olduğu ve ekonomik zorlanmalar azaldıkça evlilik doyumunda artma olduğu bulunmuştur (Simons ve ark., 1990).

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi çalışan Anderson, Russel ve Schumm (1983), evliliğin ilk yıllarının, özellikle çocuğun ailede olduğu dönemlerde evlilik uyumunun düşük olduğu, çocukların evden ayrıldıktan sonra yükseldiği, daha sonra ise düştüğünü bulmuşlardır.

Evlilikteki uyum konusunda, üzerinde durulan diğer bir alan ise, duyguların ifadesidir. Gottman ve Krokof (1990), eşlerin olumsuz duygusal ifadeleri (hor gören, kavgacı ve savunmacı ifadeler) kullanma sıklığının ilişkilere zarar verdiği görüşündeler. Öte yandan olumsuz duygusal ifadelerin evlilik ilişkisi üzerindeki etkileri karmaşık gözükmetedir. Örneğin, öfke ve anlaşmazlık biçiminde olan duygusal ifadelerin orta düzeyde soruna yol açtığı ve uzun vadede evlilik için yararlı olduğu, oysa geri çekilme ve inatçılık gibi savunmacı tarzların evliliğe daha çok zarar verdikleri bildirilmiştir. Aynı çalışmada, evlilikte kadınlar açısından öfke ve kızgınlığın ifade edilmesinin evlilik doyumu açısından olumlu olduğu da belirtilmektedir.

Johnson, Amazola ve Booth (1992), eşler arasındaki uyumun doğasını ve eşler arasındaki uyumun durağanlığını anlamak için evli çiftlerle 8 yıllık zaman içinde üç kez görüşme yapmıştır. Yaptıkları analizler sonucunda, eşler arasındaki uyumun nasıl ölçülürse ölçülsün kişilik özellikleri kadar durağan olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, araştırmada eşler arasındaki mutluluk ve etkileşimin zaman içinde azaldığı, boşanma eğilimi ve anlaşmazlığın ise değişmediği görülmüştür (Akt.: Erbek ve ark., 2005).

Sokolski ve Hendrick (1999) tarafından, eşlerin cinsel yaşamlarını doyumlu olarak nitelendirmeleri ile eşleri ile olan ilişkilerinde yaşadıkları uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur

Gottman, kaçınan çiftlerin eşler arasındaki farklılıkları kabul eder gibi göründüklerini ve güç durumlarda derin tartışmalara girmediklerini belirtmiştir. Çalışmalar kaçınan iletişim paterni olan bazı çiftlerin kabul edilebilir bir evlilik uyumlarının olabileceğini veya kaliteli bir evlilik sürdürebileceklerini göstermektedir. Bulgular ilişkilerinde eşitliğe önem veren paylaşımcı çiftlerin evlilik uyumlarının daha iyi olduğunu, daha eşitlikçi ve yapıcı bir iletişim içinde bulunduklarını ortaya koymaktadır. Birbiriyle paylaşma arzusu olmayan çiftlerin çatışmaları çözme gereksinimini her zaman hissetmedikleri ya da eşlerden sadece birinin bütün kararları aldığı, bu gibi durumlarda iletişimin evlilik uyumunu daha az etkileyebileceği söylenebilir. Bu çiftler bu açıdan geleneksel ya da çatışmadan kaçınan çiftlere benzetilebilir (Gottman, 1988). Gordon ve Baucom, iletişim paternlerinin evlilik uyumuna katkısı ile ilgili yaptığı bir çalışmada, ilişkiye odaklı evliliği olan kadınların evlilik uyumunun, ilişkiye daha az odaklı olan kadınlara göre daha iyi olduğunu ve bunun da iletişimle ilişkili olduğunu, erkekler açısından ise bir farklılık olmadığını belirtmiştir (Gordon ve Baucom, 1999).

Klinetob ve Smith, talep etme geri çekilme iletişim paterni olarak adlandırdıkları iletişim tipinin çiftler arasında yaygın olup ilişkide uyumla ters orantılı olduğunu ileri sürmüştür. Bu paternde, eşlerden biri bir konuda konuşurken, karşı tarafı eleştirir, ondan yakını. Bu sırada diğer eş tartışmayı sonlandırarak, konuyu değiştirerek, sessiz kalarak ya da odayı terk ederek cevap verir (Klinetob ve Smith 1996).

Eş seçimi dışında tamamlayıcılık gereksiniminin evlilik uyumu ve duyumunda önemli bir belirleyici olup olmadığı merak edilen bir konu olmuştur. Winch kuramında uyumdan bahsetmemesine karşın, bu kuram doğal olarak gereksinimlerin tamamlanmasına yönelik eş seçiminde bulunanların evliliklerinde, tamamlayıcı eş seçiminde bulunmayanlara göre daha uyumlu oldukları şeklindedir. Bu yaklaşımı kullanarak bazı araştırmacılar, ihtiyaçların

benzerliğinin genel ölçümü ve evlilik uyumu arasında olumlu bir ilişki olduğunu ileri sürmüştür (Meyer ve Pepper, 1997).

Eşler arasındaki evlilik doyumunu etkileyen alanlardan bir tanesinde eşlerin boş zaman etkinlikleridir. Orthner (1975), çiftlerin boş zamanlarını üç ayrı şekilde geçirebileceklerini ileri sürmüştür. İlk şekil, eşlerin boş zamanlarını ayrı etkinliklerle ilgilenerek geçirmesidir ve bu şekil eşler arasında bir etkileşim yaratmamaktadır. İkinci şekil, boş zamanlarını eşle birlikte geçirmektir, bu süreç eşler arasında güçlü bir etkileşim gerektirmektedir. Üçüncü şekil, eşlerin çok az veya hiç etkileşim gerektirmeyen boş zaman etkinliklerini birlikte gerçekleştirmeleridir. Eşlerin boş zamanlarını nasıl geçirdikleri ile ilgili olarak 1975 yılında yaptığı araştırmasında Orthner, boş zamanları eşle birlikte geçirmek ile evlilik tatmini arasında olumlu bir ilişki olduğunu ve boş zamanları ayrı geçirmekle evlilik tatmini arasında olumsuz bir ilişki olduğunu saptamıştır. Ayrıca Orthner, boş zamanları eşle bir etkileşim gerektirmeyen etkinliklerle geçirmek ile evlilik tatmini arasında bir ilişki olmadığını da ortaya çıkarmıştır (Akt: Kocadere, 1995).

Vaughn ve Baier (1999), evlilik tatmini yüksek evliliklerde, eşlerin boş zaman etkinliklerini birlikte geçirmelerinin evlilik ilişkilerini güçlendirdiğini ifade etmiş, evlilik doyumu düşük evliliklerde ise eşler arasındaki iletişimin bozulması nedeni ile eşlerin birbirlerinden uzaklaşmak için herhangi bir uğraş ile (hobi), çocukları ile ya da arkadaşları ile ilgilenmeyi tercih ettiğini vurgulamıştır.

Maslow (1954), uyumsuzluğun en sık karşılaşılan sebeplerinin aşk gereksiniminin, duygunun, aidiyetin ortaya koyulmamasının olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca yakınlık gereksinimi ile otonominin birbiriyle çatıştığını belirterek, otonominin sevgiden ve diğerlerine saygıdan bağımsız olduğunu ileri sürmüştür (Akt.: Schaefer ve Burnett, 1987).

Geriye dönük çalışmalar kadınlarda depresyon ile evlilik uyumu arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Kötü evlilik uyumu bildiren kadınların, evlilik uyumu iyi olanlardan belirgin olarak daha depresif oldukları saptanmıştır. Kahn, Coyne ve Margolin (1985), çiftlerden biri depresif olduğunda eşler arası

yakınlıkta, evlilik içi çatışmaların çözülmesinde, iletişim yeteneğinde, cinsel doyum ve duygu dışavurumunda bozukluk olduğunu ileri sürmüştür. Fox (1973), eşitlik ve güvene dayanan, birbirine bağlı olma durumunun evlilik doyumunda önemli rol oynadığını ileri sürmektedir. Eşler arasında bağlılık ayrıca çift uyumunun önemli yordayıcılarından biridir. Ayrıca Fox, her eşin ilişkilerinin kendi evlilik doyumlarının önemli bir belirleyicisi olduğunu ileri sürmüştür. Bu bulgular, Türkiye'de yapılan benzer çalışma gruplarıyla uyumlu bulunmuştur. Ayrıca Fox, yüksek sosyoekonomik düzeydeki bireylerde olduğu gibi maddi bağımlılığın azaldığı durumlarda, duygusal bağlılık ve birbiriyle ilgili olmanın, çiftler arasında uyumun artmasında ve evlilik doyumunda çok önemli olduğunu bir kez daha vurgulamıştır.

Çift uyumunun önemli belirleyicileri arasında sayılan, davranışsal birbirine bağlı olma, gereksinimlerin karşılanması ve duygusal düşkünlük evlilik doyumunda da önemli rol oynar. Evlilikte yakın olma ve evlilik doyumunda da önemli rol oynar. Evlilikte yakın olma ve evlilik doyumunda da önemli rol oynar. Evlilikte yakın olma ve evlilik doyumunda da önemli rol oynar. Zaman geçtikçe eşler arasında yakınlık arttıkça evlilik doyumunda da artış olur (Greeff ve Malherbe, 2001).

Waring ve Chelune (1983), kendini açma ile yakın olmanın aynı şey olmadığını, fakat kendini açmanın çiftler arasında yakınlığın derecesinin belirleyicisi olduğunu belirtmiştir. Her ne kadar çiftler evlilik ilişkisinde yakın olma ve kendini açma konusunda benzer görüşlere sahipse de kadınlar ve erkekler arasında yakın olma ve evlilik doyumunu algısının farklı olduğu saptanmıştır.

Reichman'a göre yakın olma kadın ve erkek için farklı işlevlere doyum sağlamaktadır. Kadın için yakınlık ilişkiyi doyum ve mutluluğa götürür. Diğer yandan erkek, yakın ilişkinin etkisini diğer işlev alanlarına taşır. Kadın ve erkeğin duygusal yakınlık deneyimleri birbirinden farklıdır. Erkek cinsel ilişkiyi duygusal yakınlığı arttırmak için kullanırken, kadın cinsel yakınlık için duygusal yakınlığa gereksinim duyar (Waring ve Chelune, 1983).

BÖLÜM III

YÖNTEM

III.1. Evren ve Örneklem

Araştırmının evrenini, Lefkoşa ilçesindeki devlet memuru olarak çalışan evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmının örneklemini, araştırma evreninden gelişigüzel seçilen 382 birey teşkil etmiştir. Örneklem; 186 kadın (yaş ortalaması = 35.61 ± 7.12), 196 erkek (yaş ortalaması = 38.33 ± 7.52)'den oluşmakta ve bireylerin evlilik süreleri ortalaması 11.60 ± 7.69 yıldır.

III.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, evli bireylere araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu, Dökmen (1986) tarafından geliştirilen Çatışma Eğilim Ölçeği ve Spanier (1976) tarafından geliştirilen Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır.

III.2.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu, "cinsiyet, yaş, meslek, öğrenim düzeyi, gelir durumu, doğum yeri, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu" gibi bireylere ait bilgiler ile "evlilik süresi, evlilik yaşı, çocuk sayısı, ebeveynlerin evliliğe müdahale durumu, nişanlılık ve flört süresi" gibi bireylerin evliliklerine ilişkin bilgileri içeren 17 sorudan ibarettir.

III.2.2. Çatışma Eğilim Ölçeği (ÇEÖ):

Çatışma Eğilim Ölçeği, Dökmen (1986) tarafından, Harary ve Batell'e ait "İletişim Çatışması Kuramsal Modeli" temel alınarak Toplamalı Sıralama Tekniği'ne göre geliştirilen Likert tipi bir ölçektir.

Çatışma Eğilim Ölçeği'nin bir kısmı negatif, bir kısmı pozitif olarak düzenlenmiştir; 53 maddeden 35'i pozitif, 18'si ise negatiftir. Pozitif maddeler, bir çatışmayı ya da çatışma eğilimini işaret eden maddelerdir; negatif maddeler ise bunun tam zıttını yani çatışma sayılmayan davranış ve eğilimlerini ifade eder. Pozitif maddelerde 1'i işaretleyen denek 1 puan, 2'yi işaretleyen denek 2 puan, ..., 5'i işaretleyen ise 5 puan almaktadır; negatif maddelerde ise, 1'i işaretleyen denek 5 puan, 2'yi işaretleyen 4, ..., 5'i işaretleyen 1 puan almaktadır. Pozitif maddeler; 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 20, 21, 23, 25, 26, 28-42, 48, 50-52. Negatif maddeler ise; 1, 6, 11, 14, 15, 17-19, 22, 24, 27, 43-47, 49, 53.

Alt ölçeklerde; 2, 16, 17, 20, 21, 23, 28 aktif; 3, 8, 10, 14, 15, 29, 30, 41, 47 pasif; 4, 11, 12, 26, 40 varoluş; 9, 27, 33, 39, 45, 52 tümünden reddetme; 31 önyargılı; 6, 51 yoğunluk; 5, 43 aktif önyargılı; 7, 13, 35, 50 pasif tümünden reddetme çatışmalarını; 1, 19, 36, 37, 38, 46, 48, 53 insancıl yaklaşım; 18, 22, 24, 25, 32, 34, 42, 44, 49 kişisel özellikleri içermektedir.

Alınan yüksek puan bireylerin, kişilerarası ilişkilerinde çatışmalara girme eğiliminin yüksekliğini işaret etmektedir. En fazla iletişim çatışması eğiliminde olan birey bu ölçekten azami 265 puan, en az iletişim çatışmasındaki birey ise asgari 53 puan alacaktır.

Güvenirlilik düzeyini belirlemek amacıyla ÇEÖ, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde okuyan 102 öğrenciye 14 gün arayla iki defa uygulamıştır. Deneklerin bu iki uygulamadan aldıkları puanlar arasındaki korelasyon $r=.89$ olarak bulunmuştur (Dökmen, 1986).

ÇEO'nin geçerliliğine bir kanıt elde edebilmek için Dökmen (1986), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde okuyan 14 öğrenciyle (kız ve erkek öğrenci sayıları birbirine yakın) birer saatlik iki oturum düzenlemiş ve oturumlarda, "kadınlar ev dışında çalışmalı mı?" sorusunun tartışılmasını sağlamıştır. Oturumlar boyunca araştırmacı pasif kalmış, tartışmalar banda kaydedilmiştir. Bir tiyatro metni gibi yazıya aktarılan bu metin; yine araştırmacı tarafından, Harary ve Batell'e (1981) ait 8 çatışma türü açısından puanlanmıştır. Araştırmacı tarafından verilen puanların geçerlik düzeyini belirlemek için tartışma metninin puanlanması, ikinci bir hakeme daha yaptırılmış, bu hakemle araştırmacının verdiği puanlar arasında $r = .87$ düzeyinde ilişki bulunmuştur.

Ölçeğin geçerlik düzeyini belirlemek içinse, grup tartışmasından sonra deneklere söz konusu bu ölçek uygulanmıştır. Deneklerin grup tartışmasında araştırmacının değerlendirmesine göre aldıkları çatışma puanları ile ÇEO'nden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon, her bir çatışma türüne ilişkin olarak şöyledir: Aktif çatışma $r=.74$, varoluş çatışması $r=.88$, tümden reddetme $r=.73$, önyargılı çatışma $r=.82$, yoğunluk çatışması $r=.69$, ve aktif önyargılı çatışma $r=.64$. Elde edilen bu korelasyonlar anlamlıdır ($p < .01$); fakat dikkat edileceği üzere pasif çatışmaya ve pasif-tümden reddetmeye ilişkin korelasyon katsayıları hesaplanamamıştır. Çünkü grup tartışmasının kaydedildiği bantların incelenmesi sırasında, bu iki tartışma türüne uygun örnek bulunmadığı anlaşılmıştır. Dökmen, doğrudan gözlemekte güçlük çekilen bu tür çatışmaların, geliştirilen bu "Çatışma Eğilimi Ölçeği" ile ölçülmeye çalışılacağını söylemektedir (Dökmen, 1986).

III.2.3. Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ):

Yurt dışında Spanier (1976) tarafından geliştirilen ve Fışıloğlu ve Demir (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ÇUÖ (Dyadic Adjustment Scale; DAS); evli veya birlikte yaşayan çiftlerin ilişkilerinin kalitesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, 32 maddeden oluşmakta ve ölçekten toplam puanın yanı sıra 4 alt ölçek puanı hesaplanabilmektedir. Bunlar;

- a) Eşler arası uzlaşma (dyadic consensus); evlilik ilişkisindeki temel konular hakkındaki anlaşma düzeyini gösteren 13 maddeden (1,2,3,5,7,8,9,10,11,12,13,14 ve 15) oluşur.
- b) Eş doyumu (dyadic satisfaction); negatif ve pozitif düşünce modelleriyle pozitif ve olumsuz iletişim ile ilgili 10 madde (16,17,18,19,20,21,22,23,31,32) içerir.
- c) Eşler arası bütünleşme (dyadic cohesion); birlikte geçirilen zamanı ve münazaraları anlatan 5 madde (24,25,26,27 ve 28) içerir.
- d) Duygusal ifade (affectional expression); sevgi hakkında anlamaya dair ve sevgi gösteren davranışları yapmayı içeren 4 madde (4,6,29 ve 30) içerir (Fışıloğlu ve Demir, 2000).

Spanier (1976), alt ölçeklerden alınan puanların kullanılabileceğini rapor etmekle birlikte genellikle eşlerin ilişkisinin niteliğini ölçmek amacıyla ÇUÖ'den alınan toplam puanlar kullanılmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 0 ile 151 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar, eşlerin ilişkilerini daha kaliteli olarak algıladıklarını ve evlilik uyumunun daha iyi olduğunu göstermektedir.

Spanier, ölçeğin tümü için hesaplanan alfa katsayısının .96 olduğunu, bu katsayıların alt ölçeklerde .73 ile .94 arasında değiştiğini; ayrıca, ölçeğin yeterli içerik ve yapı geçerliğine sahip olduğunu rapor etmiştir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması, Fışıloğlu ve Demir (2000) tarafından 264 evli kişi üzerinde yapılmıştır. Güvenilirlik çalışmaları sonucunda, ölçeğin tutarlılığı .92, iki-yarım test güvenilirliği .86 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, ÇUÖ'nin önerildiği gibi 4 faktörden oluştuğunu; iç tutarlılık güvenilirliklerinin çiftin doyumu için .83, bütünleşme için .75, uzlaşma için .75 ve duygusal ifade için .80 olduğunu bulmuşlardır. Yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin yapı geçerliliğinin orijinali ile uyumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca, ölçeğin, Locke-Wallace Evlilik Uyumu Testi ile saptanan ölçüt bağımlı geçerliliği katsayısı $r=.82$ bulunmuştur.

III.3. İşlem:

Uygulama, Lefkoşa'da çalışan evli devlet memurlarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini olarak 600 evli birey hedeflenmiştir. Ancak ölçeğin geri dönüşümünde karşılaşılan sorunlar nedeniyle örneklem 382'ye inmiştir. Her iki veri toplama aracı da eşlerin birbirleriyle etkileşimleri önlenerek uygulanmıştır. Ölçeklerin geri dönüşümünde şu tür sorunlar yaşanmıştır: Kadınlar kendi ölçeklerini doldurup, kocalarınınkini onların bunu yapmak istemediklerini belirterek geri getirmişlerdir. Bir kısım çift de testi kaybetmiş, bir kısmı da çok geç getirmiştir. Bir başka araştırmada, testi geri getirme süresinin ayrı bir değişken olarak ele alınması düşünülmektedir.

III.4. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi:

Demografik Bilgi Formu, Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği ile elde veriler, SPSS 11.0 for Windows paket programında değerlendirilmiştir.

Elde edilen verilerden ; cinsiyet, yaş, meslek, öğrenim düzeyi, gelir durumu, doğum yeri, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, evlilik süresi, evlilik yaşı, çocuk sayısı, ebeveynlerin evliliğe müdahale durumu, nişanlılık ve flört süresi değişkenleri açısından oluşturulan grupların, Çatışma Eğilim Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği puan karşılaştırılması; t-Testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile bulunmuştur. Analiz sonunda değişkenler arasındaki anlamlı farklılıkların hangi değişkenler arasında olduğunu bulmak için ise Post Hoc Testi (LSD) uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

IV.1. Örneklemin Tanımına İlişkin Bulgular

Tablo 3: Bireyleri tanıttıcı özellikler (n:382)

Kişisel değişkenler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	186	48.7
Erkek	196	51.3
Yaş		
23-30	103	27
31-37	99	25.9
38-43	92	24.1
44-60	88	23
Öğrenim düzeyi		
İlkokul+Ortaokul	16	4.2
Lise+ Yüksek okul	128	33.5
Ünv. Öğc.	19	5
Ünv. Mezunu	172	45
Yüksek lisans+ Doktora	47	12.3
Aylık gelir (YTL)		
1.000- 2.000	23	6
2.000- 4.000	218	57.1
4.000 ve yukarısı	141	36.9

Araştırma kapsamına alınan bireylerin tanıtıcı özellikleri Tablo 3'de yer almaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin %48.7'si kadın, % 51.3'ü erkekler oluştururken, 23-30 yaş grubundakiler %27, 31-37 yaş grubundakiler %25.9, 38-43 yaş grubundakiler %24.1, 44-60 yaş grubundakiler %23'nü oluşturmaktadır.

Örnekleme oluşturan bireylerin öğrenim durumlarına bakıldığında; ilkokul+ortaokul mezunu olanların %4.2, lise mezunu olanların %34.3, yüksek okul mezunu+üniversite öğrencisi olanların %11, üniversite mezunu olanların %46 ve yüksek lisans+doktorasını yapmış olanların %38.3'ünden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 4: Bireylerin evlilik özellikleri (n:382)

Evlilik süresi	Sayı	Yüzde
5 yıldan az	112	29.3
6- 10 yıl	81	21.2
11- 15 yıl	62	16.2
16- 20 yıl	63	16.5
21 ve üstü	64	16.8
Çocuk		
Var	321	84
Yok	61	16
Evliliklerinin ideal evlilik anlayışına uygunluğu		
Evet	331	86.6
Hayır	51	13.4
Evliliklerine ebeveynlerin müdahalesi		
Evet	22	5.8
Hayır	360	94.2

IV.2. Çatışma Eğilimine Yönelik Bulgular

**Tablo 5: Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Çatışma Eğilim Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması**

Alt Ölçekler	Erkek		Kadın		t	P
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Aktif	19.83	4.57	19.50	4.51	.72	.46
Pasif	26.23	5.04	27.09	4.73	1.71	.08
Varoluş	14.58	3.42	14.98	3.32	1.16	.24
Tümden reddetme	17.94	3.52	18.01	3.45	.18	.85
Önyargılı	3.91	1.05	3.70	1.01	1.96	.05
Yoğunluk	5.70	1.72	5.62	1.52	.48	.63
Aktif önyargılı	5.11	1.64	5.26	1.63	.86	.38
Pasif tümden reddetme	11.86	3.07	12.72	2.91	2.78	.006*
İnsancıl yaklaşım	22.89	3.31	22.49	3.64	1.11	.26
Kişisel özellikler	20.30	4.76	21.32	4.77	2.09	.037*
Toplam	148.4	18.1	150.7	17.5	1.27	.20

Bireylerin cinsiyetlerine göre çatışma eğilim ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t- Testi kullanılmıştır. Bulgulara göre; bireylerin cinsiyete göre; pasif tümden reddetme ve kişisel özellikler puan ortalamalarında **anlamli farklılık olduğunu**, toplam ve diğer alt ölçek puan ortalamalarında **anlamli bir fark olmadığını** göstermektedir.

Erkeklerin kadınlara göre pasif tümden reddetme ve kişisel özellikler çatışma puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir.

**Tablo 6: Bireylerin Öğrenim Durumuna Göre Çatışma Eğilim Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması**

Alt Ölçekler	İlk.-Ort.		Lise+Y.O.		Ü.Ö.		Ünv. Mez.		Y.L.- Dok.		F	P
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Aktif	20.0	4.8	19.8	4.7	20.3	4.41	19.3	4.56	19.7	3.8	.409	.80
Pasif	26.1	4.1	27.3	4.6	26.8	6.35	26.5	5.01	25.0	4.6	1.96	.09
Varoluş	15.6	3.6	14.8	3.5	14.7	3.01	14.7	3.38	14.3	3.0	.44	.77
Tümden reddetme	18.6	4.2	18.0	3.6	16.8	3.93	17.9	3.36	18.0	2.9	.70	.58
Önyargılı	4.0	.81	3.9	1.1	3.8	1.04	3.7	.99	3.74	1.0	1.10	.35
Yoğunluk	6.6	1.5	5.6	1.7	5.7	1.75	5.6	1.49	5.31	1.6	1.95	.10
Aktif önyargılı	5.7	1.6	5.0	1.8	5.1	1.55	5.2	1.44	5.06	1.6	.71	.58
Pasif tümden reddetme	13.3	2.5	12.6	3.1	11.8	3.74	12.1	2.94	11.8	2.5	1.39	.23
İnsancıl yaklaşım	23.4	3.5	23.5	3.5	22.6	5.07	22.0	3.18	22.4	3.1	3.35	.010*
Kişisel özellikler	23.1	3.7	21.1	5.6	19.5	4.70	20.8	4.15	19.7	4.6	2.01	.09
Toplam	157	17	152	17	147	21.9	148	18.0	145	14	2.41	.049*

Y.O. (yüksek okul), Ü.Ö. (üniversite öğrencisi), Ünv. Mez. (üniversite mezunu),
Y.L.- Dok. (yüksek lisans- doktora)

Bireylerin öğrenim durumuna göre çatışma eğilim ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin öğrenim durumuna göre; insancıl yaklaşım ve toplam ölçek puan ortalamalarında **anlamlı bir fark olduğunu**; diğer alt ölçek puan ortalamalarında ise anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Öğrenim durumuna göre anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan post hoc testi (LSD) sonuçlarına göre; Lise+Y.O. grubundaki bireylerin Ünv. Mez. ($P=.000$) grubundaki bireylere göre **insancıl yaklaşım** alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, İlk.+Ort. grubundaki bireylerin Ünv. Mez. ($P=.047$) ve Y.L.+ Dok. ($P=.018$) gruplarındaki bireylere ve Lise+Y.O. grubundaki bireylerin Y.L.+Dok. ($P=.026$) grubundaki

bireylere göre **toplam** ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

**Tablo 7: Bireylerin Gelir Düzeyine Göre Çatışma Eğilim Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması**

Alt Ölçekler	1.000 - 2.000 YTL		2.000 - 4.000 YTL		4.000 YTL ve yukarısı		F	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Aktif	20.30	5.07	20.11	4.46	18.87	4.48	3.47	.032*
Pasif	26.34	4.64	26.59	4.96	26.79	4.91	.11	.88
Varoluş	15.73	3.54	14.72	3.40	14.69	3.30	.99	.37
Tümünden reddetme	18.00	4.24	17.61	3.51	18.53	3.24	3.01	.05
Önyargılı	4.04	1.14	3.79	1.05	3.81	1.01	.59	.55
Yoğunluk	6.04	2.12	5.67	1.64	5.60	1.52	.72	.48
Aktif önyargılı	4.82	2.01	5.20	1.61	5.21	1.62	.59	.55
Pasif tümünden reddetme	12.39	3.53	12.30	2.97	12.23	3.03	.03	.96
İnsancıl yaklaşım	23.39	3.24	22.81	3.38	22.40	3.66	1.08	.33
Kişisel özellikler	21.08	5.23	21.19	5.02	20.15	4.28	2.05	.12
Toplam	152.1	17.1	150.0	18.5	148.3	16.8	.65	.52

Bireylerin gelir düzeyine göre çatışma eğilim ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin gelir düzeylerine göre; aktif çatışma alt ölçek puan ortalamalarında **anlamli bir fark olduğunu**; diğer alt ölçek puan ortalamalarında ise anlamli bir fark olmadığını göstermektedir.

Gelir düzeyinde, aktif çatışma alt ölçek puanındaki anlamli farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan post hoc testi (LSD) sonuçlarına göre; 2.000- 4.000 YTL gelir grubundaki bireylerin, 4.000 YTL ve yukarısı ($P=.011$) gelir grubundaki bireylere göre **aktif** çatışma alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

**Tablo 8: Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Çatışma Eğilim Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması**

Alt Ölçekler	23 – 30		31 – 37		38 – 43		44 – 60		F	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Aktif	20.71	4.17	19.81	4.08	19.42	4.65	18.54	5.06	3.83	.01*
Pasif	26.60	5.24	27.17	4.53	26.75	4.80	26.02	5.04	.86	.45
Varoluş	15.06	3.41	14.85	3.12	15.27	3.39	13.82	3.46	3.29	.02*
Tümden reddetme	17.72	3.50	17.50	3.30	18.61	3.55	18.14	3.53	1.90	.12
Önyargılı	3.82	.97	3.77	1.01	3.86	1.05	3.79	1.15	.13	.93
Yoğunluk	5.81	1.40	5.58	1.61	5.91	1.60	5.34	1.86	2.2	.08
Aktif önyargılı	5.22	1.57	5.12	1.53	5.41	1.59	4.98	1.86	1.08	.35
Pasif tümden reddetme	12.33	3.11	12.39	2.75	12.36	3.07	12.01	3.17	.31	.81
İnsancıl yaklaşım	22.86	3.32	23.26	3.29	22.91	3.46	21.64	3.72	3.81	.01*
Kişisel özellikler	21.35	4.80	21.57	4.83	21.06	4.69	19.01	4.44	5.71	.001*
Toplam	151.5	18	151	15.9	151.6	18.4	143.3	17.9	4.74	.003*

Bireylerin yaşlarına göre çatışma eğilim ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin yaş gruplarına göre; aktif, varoluş, insancıl yaklaşım, kişisel özellikler ve çatışma eğilim ölçeği toplam puan ortalamalarında **anlamlı** bir fark olduğunu; diğer alt ölçek puan ortalamalarında ise anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Yaş grupları arasındaki anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan post hoc testi (LSD) sonuçlarına göre; 23-30 yaş grubundaki bireylerin 38-43 ($P=.045$) ve 44-60 ($P=.001$) yaş grubundakilere göre **aktif** çatışma alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; 44-60 ($x=13.82$) yaş grubundaki bireylerin, 23-30 ($P=.011$), 31-37 ($P=.037$) ve 38-43 ($P=.004$) yaş grubundakilere göre **varoluş** çatışması alt ölçek puan ortalamalarının daha düşük olduğu; 44-60 yaş grubundaki bireylerin, 23-30 ($P=.015$), 31-37 ($P=.001$) ve 38-43 ($P=.014$) yaş grubundaki bireylerin **insancıl yaklaşım** çatışması alt ölçek puan ortalamalarının daha düşük olduğu; 44-60 yaş grubundaki bireylerin 23-30 ($P=.001$), 31-37 ($P=.000$) ve 38-43 ($P=.004$) yaş grubundaki bireylere göre **kişisel özellikler** çatışması alt

ölçek puan ortalamalarının daha düşük olduğu; 44-60 yaş grubundaki bireylerin 23-30 ($P=.001$), 31-37 ($P=.003$) ve 38-43 ($P=.002$) yaş grubundaki bireylere göre **toplam** puan ortalamalarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

**Tablo 9: Bireylerin Evlilik Süresine Göre Çatışma Eğilim Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması**

Alt Ölçekler	1 – 5 Yıl		6 – 10 Yıl		11 – 15 Yıl		16 - 20 Yıl		21 Yıl ve üstü		F	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Aktif	20.63	3.88	19.93	4.62	18.41	4.53	19.66	4.55	18.87	5.16	3.06	.017*
Pasif	26.73	5.46	26.82	4.64	26.69	4.78	26.65	4.23	26.25	5.08	.14	.96
Varoluş	14.75	3.33	15.40	3.20	14.50	3.16	15.22	3.28	13.85	3.79	2.29	.059
Tümden reddetme	17.49	3.47	18.43	3.59	17.70	2.92	18.47	3.57	18.04	3.73	1.31	.26
Önyargılı	3.82	1.00	3.77	1.00	3.66	.95	3.82	1.23	4.00	1.03	.86	.48
Yoğunluk	5.74	1.41	6.00	1.51	5.46	1.51	5.57	1.95	5.42	1.83	1.55	.18
Aktif önyargılı	5.14	1.47	5.14	1.57	5.11	1.70	5.49	1.60	5.09	1.95	.65	.62
Pasif tümden reddetme	12.13	2.95	12.67	2.90	12.00	3.08	12.44	2.99	12.15	3.28	.62	.64
İnsancıl yaklaşım	23.45	3.18	22.88	3.33	22.11	3.19	22.57	4.07	21.82	3.61	2.89	.022*
Kişisel özellikler	21.46	4.93	21.69	4.46	20.56	4.69	19.95	4.22	19.59	5.26	2.83	.024*
Toplam	151.3	17.8	152.7	16.9	146.2	17.1	149.8	19.3	145.1	17.4	2.51	.042*

Bireylerin evlilik süresine göre çatışma eğilim ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin evlilik süresine göre; aktif, insancıl yaklaşım, kişisel özellikler alt ölçekleri ve toplam ölçek puan ortalamalarında **anlamli bir fark olduğunu**; diğer alt ölçekler puan ortalamalarında ise **anlamli bir fark olmadığını** göstermektedir.

Evlilik süresine göre anlamli farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan post hoc testi (LSD) sonuçlarına göre; 1-5 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin 11-15 yıl ($P=.002$), 20 yıl ve üstü ($P=.013$) evlilik süresi gruplarındaki bireylere göre ve 6-10 yıl evlilik süresi grubundaki

bireylerin de 11-15 yıl ($P=.046$) grubundaki bireylere göre **aktif** alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; 1-5 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin 11-15 yıl ($P=.014$), 21 yıl ve üstü ($P=.003$) evlilik süresi grubundakilere göre **insancıl yaklaşım** alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; 1-5 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin; 16-20 yıl ($P=.044$) ve 21 yıl ve üstü ($P=.012$) grubundakilere göre ve yine 6-10 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin 16-20 yıl ($P=.030$), 21 yıl ve üstü ($P=.009$) evlilik süresi grubundakilere göre **kişisel özellikler** alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; 1-5 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin 21 yıl ve üstü ($P=.025$) grubundakilere göre **toplam** ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; yine 6-10 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin; 11-15 yıl ($P=.029$) ve 21 yıl ve üstü ($P=.010$) grubundaki bireylere göre **toplam** ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10: Bireylerin Çocuk Olup Olmamasına Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	Çocuk Var		Çocuk Yok		t	P
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Aktif	19.38	4.55	21.16	4.17	2.99	.004*
Pasif	26.72	4.85	26.24	5.23	.66	.50
Varoluş	14.70	3.37	15.14	3.41	.92	.35
Tümden reddetme	17.96	3.47	18.08	3.54	.24	.81
Önyargılı	3.76	1.07	4.06	.83	2.41	.017*
Yoğunluk	5.64	1.66	5.81	1.45	.85	.39
Aktif önyargılı	5.25	1.63	4.83	1.63	1.83	.07
Pasif tümden reddetme	12.29	3.00	12.19	3.13	.23	.81
İnsancıl yaklaşım	22.60	3.51	23.18	3.26	1.23	.21
Kişisel özellikler	20.70	4.82	21.31	4.64	.92	.35
Toplam	149.0	18.0	152.0	17.0	1.24	.21

Bireylerin çocuk olup olmamasına göre çatışma eğilim ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t-Testi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin çocukları olup olmamasına göre; çatışma eğilim ölçeği, aktif ve önyargılı alt ölçek puan ortalamalarında **anlamli farklılık olduğunu**, toplam ve diğer alt ölçek puan ortalamalarında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Çocukları olan bireylerin olmayan bireylere göre aktif çatışma puan ortalamalarının daha düşük olduğu . Aynı şekilde, çocukları olan bireylerin olmayan bireylere göre önyargılı çatışma puan ortalamalarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 11: Bireylerin Evliliklerinin İdeal Evlilik Anlayışına Uygun Olup Olmamasına Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	Uygun		Uygun Değil		t	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Aktif	19.49	4.48	20.80	4.77	1.83	.07
Pasif	26.48	4.89	27.70	4.91	1.64	.10
Varoluş	14.68	3.40	15.37	3.16	1.42	.15
Tümden reddetme	17.88	3.42	18.60	3.85	1.26	.21
Önyargılı	3.83	1.04	3.72	1.02	.68	.49
Yoğunluk	5.56	1.61	6.37	1.57	3.41	.001*
Aktif önyargılı	5.18	1.65	5.21	1.57	.13	.89
Pasif tümden reddetme	12.13	2.98	13.23	3.15	2.33	.023*
İnsancıl yaklaşım	22.61	3.56	23.27	2.85	1.49	.13
Kişisel özellikler	20.51	4.71	22.68	4.94	2.94	.005*
Toplam	148.3	17.4	157.0	18.8	3.06	.003*

Bireylerin evliliklerinin ideal evlilik anlayışına uygun olup olmamasına göre çatışma eğilim ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t-Testi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin evliliklerinin ideal evlilik anlayışına uygun olup olmamasına göre; yoğunluk, pasif tümden reddetme, kişisel özellikler alt ölçek ve toplam ölçek puan ortalamalarında **anlamli bir fark olduğunu** göstermektedir.

Evlilikleri ideal evlilik anlayışına uygun olan bireylerin olmayan bireylere göre **yoğunluk** alt ölçek puan ortalamalarının daha düşük olduğu, evlilikleri ideal evlilik anlayışına uygun olan bireylerin olmayan bireylere göre **pasif tümden reddetme** alt ölçek puan ortalamalarının daha düşük olduğu, evlilikleri ideal evlilik anlayışına uygun olan bireylerin olmayan bireylere göre **kişisel özellikler** alt ölçek puan ortalamalarının daha düşük olduğu, evlilikleri ideal

evlilik anlayışına uygun olan bireylerin olmayan bireylere göre **toplam** ölçek puan ortalamalarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12: Bireylerin Evliliklerine Anne Babalarının Müdahale Edip Etmemesine Göre Çatışma Eğilim Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	Müdahale Var		Müdahale Yok		t	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Aktif	22.86	4.36	19.47	4.48	3.52	.002*
Pasif	28.00	5.21	26.56	4.88	1.25	.22
Varoluş	16.31	2.60	14.68	3.39	2.79	.010*
Tümden reddetme	19.95	3.28	17.86	3.46	2.89	.008*
Önyargılı	3.95	.95	3.80	1.04	.69	.49
Yoğunluk	6.77	1.65	5.60	1.60	3.21	.004*
Aktif önyargılı	4.81	1.33	5.21	1.65	1.32	.19
Pasif tümden reddetme	13.09	3.49	12.23	2.99	1.12	.27
İnsancıl yaklaşım	22.77	3.36	22.69	3.49	.10	.91
Kişisel özellikler	22.36	4.48	20.70	4.80	1.67	.10
Toplam	160.9	17.1	148.8	17.7	3.19	.004*

Bireylerin evliliklerine anne babalarının müdahale edip etmemesine göre çatışma eğilim ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t- Testi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin evliliklerine anne babalarının müdahale edip etmemesine göre; aktif, varoluş, tümden reddetme, yoğunluk alt ölçek ve toplam ölçek puan ortalamalarında **anlamlı farklılık olduğunu**, diğer alt ölçek puan ortalamalarında **anlamlı bir fark olmadığını** göstermektedir.

Evliliklerine anne babaları müdahale etmeyen bireylerin evliliklerine anne babaları müdahale eden bireylere göre **aktif** çatışma puan ortalamalarının daha düşük olduğu, evliliklerine anne babaları müdahale etmeyen bireylerin evliliklerine anne babaları müdahale eden eden bireylere göre **varoluş** çatışma puan ortalamalarının daha düşük olduğu, evliliklerine anne babaları müdahale etmeyen bireylerin evliliklerine anne babaları müdahale eden eden bireylere göre **tümden reddetme** çatışma puan ortalamalarının daha düşük

olduğu, evliliklerine anne babaları müdahale etmeyen bireylerin evliliklerine anne babaları müdahale eden bireylere göre **yoğunluk** çatışma puan ortalamalarının daha düşük olduğu, evliliklerine anne babaları müdahale etmeyen bireylerin evliliklerine anne babaları müdahale eden bireylere göre **toplam** çatışma puan ortalamalarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

IV.2. Çift Uyumuna Yönelik Bulgular

**Tablo 13: Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Çift Uyum Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması**

Alt Ölçekler	Erkek		Kadın		t	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Uzlaşma	53.52	7.64	52.86	7.27	.87	.38
Doyum	40.01	5.44	39.48	5.85	.90	.36
Bütünleşme	15.32	4.59	15.53	4.30	.47	.63
Duygusal ifade	10.08	1.95	10.15	1.94	.34	.73
Toplam	118.9	15.8	117.9	15.3	.59	.55

Bireylerin cinsiyetlerine göre çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t-Testi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin cinsiyete göre; çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarında **anlamlı bir fark olmadığını** göstermektedir.

**Tablo 14: Bireylerin Öğrenim Durumuna Göre Çift Uyum Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması**

Alt Ölçekler	İlk.-Ort.		Lise+Y.O.		Ü.Ö.		Ünv. Mez.		Y.L.- Dok.		F	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Uzlaşma	49.0	8.3	53.8	7.4	55.2	7.2	52.8	7.3	53.5	7.5	1.9	.10
Doyum	36.5	7.4	39.5	5.5	41.5	5.7	39.7	5.4	40.8	5.4	2.2	.06
Bütünleşme	12.1	5.6	14.9	4.1	14.4	4.8	15.8	4.2	16.7	4.5	4.2	.002*
Duygusal ifade	9.31	2.6	10.2	1.7	10.6	1.9	9.98	2.0	10.1	2.0	1.4	.21
Toplam	107	19	118	14	121	17	118	15	121	16	2.7	.026*

* Y.O. (yüksek okul), Ü.Ö. (üniversite öğrencisi), Ün. Mez. (üniversite mezunu), Y.L.- Dok. (yüksek lisans- doktora)

Bireylerin öğrenim durumuna göre çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) analizi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin öğrenim durumuna göre; bütünleşme ve toplam ölçek puan ortalamalarında **anlamli bir fark olduğunu**; duygusal ifade alt ölçek puan ortalamasında ise **anlamli bir fark olmadığını** göstermektedir.

Öğrenim durumuna göre anlamli farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan post hoc testi (LSD) sonuçlarına göre; İlk.-Ort. grubundaki bireylerin Lise+Y.O. ($P=.014$), Ün. Mez. ($P=.001$), Y.L.+Dok. ($P=.000$) ve Lise+Y.O. grubundaki bireylerin Y.L.-Dok. ($P=.018$) grubundaki bireylere göre **bütünleşme** alt ölçek puan ortalamalarının daha düşük; İlk.-Ort. grubundaki bireylerin Lise+Y.O. ($P=.006$), Ü.Ö. ($P=.005$), Ün. Mez. ($P=.005$) ve Y.L.-Dok. ($P=.002$) gruplarındaki bireylere göre **toplam** ölçek puan ortalamalarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 15: Bireylerin Gelir Düzeyine Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	1.000 - 2.000 YTL		2.000 - 4.000 YTL		4.000 YTL ve yukarısı		F	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Uzlaşma	51.95	7.55	53.91	7.48	52.29	7.34	2.37	.09
Doyum	38.08	5.93	39.79	5.89	39.97	5.18	1.11	.32
Bütünleşme	15.39	3.82	15.31	4.43	15.60	4.57	.192	.82
Duygusal ifade	9.78	2.77	10.27	1.92	9.91	1.80	1.86	.15
Toplam	115.2	17.2	119.2	16.1	117.7	14.4	.95	.38

Bireylerin gelir düzeyine göre çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) analizi

kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin gelir düzeyine göre; toplam ölçek ve alt ölçek puan ortalamalarında **anlamlı bir fark olmadığını** göstermektedir.

**Tablo 16: Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Çift Uyum Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması**

Alt Ölçekler	23 – 30 Yaş		31 – 37 Yaş		38 – 43 Yaş		44 – 60 Yaş		F	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Uzlaşma	54.89	6.69	52.85	7.51	51.70	6.81	53.17	8.56	3.11	.02*
Doyum	40.32	5.64	40.08	5.55	38.44	5.81	40.09	5.43	2.22	.08
Bütünleşme	15.58	4.26	15.50	4.29	14.89	4.05	15.71	5.19	.61	.60
Duygusal ifade	10.34	2.18	10.31	1.66	9.51	1.98	10.25	1.81	4.02	.008*
Toplam	121.1	14.9	118.7	15.5	114.5	14.2	119.1	17.1	3.05	.02*

Bireylerin yaş gruplarına göre çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) analizi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin yaş gruplarına göre; uzlaşma, duygusal ifade alt ölçek ve toplam ölçek puan ortalamalarında **anlamlı bir fark olduğunu**; doyum ve bütünleşme alt ölçek puan ortalamalarında ise **anlamlı bir fark olmadığını** göstermektedir.

Yaş grupları arasındaki anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan post hoc testi (LSD) sonuçlarına göre; 23-30 yaş grubundaki bireylerin 38-43 (P=.003) yaş grubundaki bireylere göre **uzlaşma** alt ölçek puan ortalamalarını daha yüksek; 23-30 (P=.003), 31-37 (P=.004), 44-60 (P=.010) yaş gruplarındaki bireylerin 38-43 yaş grubundaki bireylere göre **duygusal ifade** alt ölçek puan ortalamalarını daha yüksek, 23-30 (P=.003) ve 44-60 (P=.048) yaş grubundaki bireylerin 38-43 yaş grubundaki bireylere göre **toplam** ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 17: Bireylerin Evlilik Süresine Göre Çift Uyum Ölçeği
Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	1 – 5 Yıl		6 – 10 Yıl		11 – 15 Yıl		16 – 20 Yıl		21 Yıl ve üstü		F	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Uzlaşma	55.5	6.4	50.6	7.4	52.7	7.6	53.1	7.0	52.8	8.2	5.4	.000*
Doyum	41.2	5.1	38.4	5.9	39.2	5.7	39.1	5.8	40.0	5.5	3.4	.009*
Bütünleşme	16.0	4.1	14.6	4.5	15.2	4.7	15.0	3.6	15.7	5.1	1.5	.194
Duygusal ifade	10.7	1.6	9.6	2.0	9.5	2.2	9.9	1.8	10.3	1.6	6.0	.000*
Toplam	123	13	113	16	116	16	117	13	118	16	5.8	.000*

Bireylerin evlilik süresine göre çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) analizi kullanılmıştır. Bulgular, evlilik sürelerine göre; uzlaşma, doyum, duygusal ifade alt ölçekleri ve toplam ölçek puan ortalamalarında **anlamli bir fark olduğunu**; bütünleşme alt ölçek puan ortalamasında ise **anlamli bir fark olmadığını** göstermektedir.

Evlilik süresine göre anlamli farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan post hoc testi (LSD) sonuçlarına göre; 1-5 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin 6-10 yıl ($P=.000$), 11-15 yıl ($P=.016$), 16-20 yıl ($P=.041$), 21 yıl ve üstü ($P=.018$) evlilik süresi grubundaki bireylere göre **uzlaşma** alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; 1-5 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin 6-10 yıl ($P=.001$), 11-15 yıl ($P=.029$), 16-20 yıl ($P=.018$) evlilik süresi grubundaki bireylere göre **doyum** alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; 1-5 yıl ($P=$) evlilik süresi grubundaki bireylerin 6-10 yıl ($P=.000$), 11-15 yıl ($P=.000$), 16-20 yıl ($P=.015$) evlilik süresi grubundaki bireylere göre **duygusal ifade** alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; 21 yıl ve üstü evlilik süresi grubundaki bireylerin 6-10 yıl ($P=.019$), 11-15 yıl ($P=.009$) evlilik süresi grubundaki bireylere göre **duygusal ifade** alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; 1-5 yıl evlilik süresi grubundaki bireylerin 6-10 yıl ($P=.000$), 11-15 yıl ($P=.005$), 16-20 yıl ($P=.010$) evlilik süresi grubundaki bireylere göre **toplam** ölçek puan ortalamalarının daha yüksek; 21 yıl ve üstü

evlilik süresi grubundaki bireylerin 6-10 yıl ($P=.024$) evlilik süresi grubundaki bireylere göre **toplam** ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 18: Bireylerin Çocuk Olup Olmamasına Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	Çocuk Var		Çocuk Yok		t	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Uzlaşma	52.78	7.50	55.39	6.89	2.66	.009*
Doyum	39.46	5.65	41.27	5.36	2.40	.018*
Bütünleşme	15.25	4.45	16.31	4.31	1.80	.75
Duygusal ifade	10.08	1.93	10.29	2.01	.76	.44
Toplam	117.5	15.6	123.3	14.4	2.81	.006*

Bireylerin çocuk olup olmamasına göre çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t-Testi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin cinsiyetlerine göre; uzlaşma ve doyum alt ölçek ve toplam ölçek puan ortalamalarında **anlamlı bir fark olduğunu**, bütünleşme ve duygusal ifade alt ölçek puan ortalamalarında ise anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Çocukları olmayan bireylerin çocuğu olmayan bireylere göre uzlaşma, doyum ve toplam ölçek puan ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 19: Bireylerin Evliliklerinin İdeal Evlilik Anlayışına Uygun Olup Olmamasına Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	Uygun		Uygun Değil		t	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Uzlaşma	54.29	6.85	46.11	7.45	7.37	.000*
Doyum	40.77	4.89	33.09	5.71	9.09	.000*
Bütünleşme	15.85	4.19	12.62	5.02	4.36	.000*
Duygusal ifade	10.38	1.69	8.39	2.53	5.42	.000*
Toplam	121.2	13.4	100.2	16.1	8.83	.000*

Bireylerin evliliklerinin ideal evlilik anlayışına uygun olup olmamasına göre çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t-Testi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin evliliklerinin ideal evlilik anlayışına uygun olup olmamasına göre; toplam ölçek ve alt ölçek puan ortalamalarında **anlamli bir fark olduğunu** göstermektedir.

Evlilikleri ideal evlilik anlayışına uygun olan bireylerin olmayan bireylere göre uzlaşma alt ölçek puanları daha yüksek, evlilikleri ideal evlilik anlayışına uygun olan bireylerin olmayan bireylere göre **doyum** alt ölçek puanları daha yüksek, evlilikleri ideal evlilik anlayışına uygun olan bireylerin olmayan bireylere göre **bütünleşme** alt ölçek puan ortalamaları daha yüksek, evlilikleri ideal evlilik anlayışına uygun olan bireylerin olmayan bireylere göre **duygusal ifade** alt ölçek puan ortalamaları daha yüksek, evlilikleri ideal evlilik anlayışına uygun olan bireylerin, olmayan bireylere göre **toplam** ölçek puan ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 20: Bireylerin Evliliklerine Anne Babalarının Müdahale Edip Etmemesine Göre Çift Uyum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	Müdahale Var		Müdahale Yok		t	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Uzlaşma	49.31	7.99	53.43	7.37	2.35	.027*
Doyum	37.59	5.06	39.88	5.65	2.04	.052
Bütünleşme	15.36	4.39	15.43	4.45	.06	.94
Duygusal ifade	9.72	1.98	10.13	1.94	.94	.35
Toplam	112.0	15.9	118.8	15.5	1.96	.06

Bireylerin evliliklerine anne babalarının müdahale edip etmemesine göre çift uyum ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t-Testi kullanılmıştır. Bulgular, bireylerin evliliklerine anne babalarının müdahale edip etmemesine göre; uzlaşma alt ölçek puan ortalamalarında **anlamli bir**

fark olduğunu, diğer alt ölçek ve toplam ölçek puan ortalamalarında ise anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Evliliklerine anne babaları müdahale etmeyen bireylerin müdahale edilen bireyler göre **uzlaşma** alt ölçek puan ortalamaları daha yüksektir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Farklı demografik değişkenlere sahip evli bireylerin kişilerarası ilişkilerde kullandığı çatışma çözme biçimlerinde ve çift uyumunda farklılıklar olabileceği görülmektedir.

Bu bölümde bireylerden toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Bulgular araştırma amaçlarının sırasına göre ele alınmıştır.

V.1. Çatışma Eğilimi Farklılıkları

Cinsiyete göre, pasif tümenden reddetme ve kişisel özellikler çatışmalarında anlamlı fark bulunmuştur. Kadınların pasif tümenden reddetme ve kişisel özellikler çatışma puan ortalamaları erkeklere göre daha yüksek çıkmıştır. Yani kadınlar erkeklerden daha fazla pasif tümenden reddetme ve kişisel özellikler çatışması yaşamaktadırlar. Yurt dışında yapılan araştırmaların bir kısmı, çatışma çözme biçimleri açısından cinsiyetler arasında bir fark olmadığını (Shockley –Zalabak 1981; Akt. McFarland ve ark., 1992; ,bazıları ise cinsiyetin çatışma çözme biçimini etkilediğini göstermişlerdir (Barryman-Fink ve Brunner 1985; Akt. McFarland ve ark., 1992). Kadınların erkeklerden çok daha fazla pasif tümenden reddetme çatışması yaşamaları, kadınların aktif çatışmadan ve iletişimden kaçınıcı (küsme gibi) tavırları ve erkeklere göre daha fazla duygusal olmalarına bağlı kırılganlıklarının da fazla olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca kadınlar erkeklerden çok daha fazla kişisel özellikler çatışması yaşamaları, kadınların erkeklere oranla benlik saygılarının daha

düşük olduğu düşünülebilir. Kişisel özellikler çatışması, bireyin benlik algısına ilişkin çatışmalarını kapsamaktadır (Dökmen, 1986).

Öğrenim düzeyine göre insancıl yaklaşım ve toplam çatışmada anlamlı fark bulunmuştur. Bireylerin öğrenim düzeyinin yükselmesine bağlı olarak, insancıl yaklaşım çatışmaları ve genel olarak kişilerarası ilişkilerde yaşadıkları çatışmalar azalmaktadır. Bu bulgu, bireylerin öğrenim düzeylerinin yükselmesine bağlı olarak insanlara karşı daha olumlu duygular taşımaya başladıklarını göstermektedir. İnsancıl yaklaşım, insanlara karşı genelde olumlu duygular taşıyan kişilerin olumsuz duygular taşıyanlara oranla daha az iletişim çatışmalarına girecekleri görüşünü temel alır (Dökmen, 1986).

Gelir düzeyine göre aktif çatışma arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bireylerin aylık gelirlerinin yükselmesine bağlı olarak aktif çatışmaları azalmaktadır. Kişi içi çatışma "Fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçların tatminine engel teşkil eden olaylardan ve sıkıntılardan doğan gerginliklerden oluşmakta (Bingöl, 1996)" ve aktif çatışmaların bir kısmında görünür bir sebep olmadığı (Dökmen, 2002) görüşünden hareketle, araştırmada ekonomik sorunları olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada karşılaştıkları maddi engeller sebebiyle ortaya çıkan iç çatışmalarını kişiler arası ilişkilerine yansıtabilecekleri düşünülebilir.

Bireylerin yaşlarına göre aktif, varoluş, insancıl yaklaşım, kişisel özellikler ve toplam çatışmalarında anlamlı fark bulunmuştur. Bireylerin yaşları ilerledikçe; aktif, varoluş, insancıl yaklaşım, kişisel özellikler ve toplam çatışma puanları azalmaktadır. Bireyin yaşı ilerledikçe; iç çatışmalarının üstesinden gelerek aktif, giderek daha da toplumsallaşarak varoluş, insanlara karşı daha olumlu duygular besleyerek insancıl yaklaşım ve kendisiyle ilgili farkındalık düzeyinin artmasına bağlı olarak kişisel özellikler çatışması azalmaktadır.

Evlilik sürelerine göre aktif, insancıl yaklaşım, kişisel özellikler ve toplam çatışmada anlamlı fark bulunmuştur. Evlilik süresi arttıkça; aktif, insancıl yaklaşım, kişisel özellikler ve toplam çatışma puanları azalmaktadır. Bu bulgu, Kızıldağ ve Şendil (2003)'in evlilik süresi ile evlilik çatışması arasında pozitif

bir ilişki olduğu bulgularını destekler niteliktedir. Yaşın çatışmayla ilişkisindeki açıklamalar evlilik süresi için de geçerli olabilir.

Çocuk olup olmamasına göre aktif ve önyargılı çatışmada anlamlı fark bulunmuştur. Çocuğu olan bireylerin aktif ve önyargılı çatışma puan ortalamaları olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Çocuğu olan bireyler çocuğu olmayanlara göre daha fazla aktif ve önyargılı çatışma yaşamaktadırlar.

Eşlerin, evliliklerinin ideal evlilik anlayışına uygun olup olmamasına göre yoğunluk, pasif tümenden reddetme, kişisel özellikler ve toplam çatışmada anlamlı fark bulunmuştur. Evliliklerinin ideal evlilik anlayışına uygun olmadığını düşünenlerin yoğunluk, pasif tümenden reddetme, kişisel özellikler ve toplam çatışma puanları uygun olduğunu düşünenlerden daha yüksek çıkmıştır. Bu bulgu, ilgili literatürdeki yazınlara ve Batı Tümer'in (1998) yaptığı araştırma bulgularına uygundur. Daha öncede belirtildiği gibi, evlilikte sıklıkla rastalanan ve çatışmaya sebep olan sorunlardan birinin, evliliğe yönelik gerçekçi olmayan mutluluk beklentileridir (Weiten, 1986; Johnson, 1996; Akt.: Batı Tümer, 1998).

Evliliklerine ebeveynlerinin müdahale edip etmemesine göre aktif, varoluş, tümenden reddetme, yoğunluk ve toplam çatışmada anlamlı fark bulunmuştur. Evliliklerine ebeveynlerinin müdahale ettiğini düşünenlerin aktif, varoluş, tümenden reddetme, yoğunluk ve toplam çatışma puanları müdahale edilmediğini düşünenlerden daha yüksek çıkmıştır. Evliliklerine ebeveynleri tarafından müdahale edildiğini düşünenlerin kişilerarası ilişkilerinde daha çok çatışma yaşadığı görölmektedir.

V.2. Çift Uyumu Farklılıkları

Araştırma bulguları, erkek ve kadın arasında çift uyum puanlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı, fakat kadınların puan ortalamalarının erkeklerden düşük olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Fışıloğlu (1992) ve Acar (1998)'ın araştırmalarını destekler niteliktedir. Wilkie ve Ferree (1998), cinsiyet

açısından çift uyumunu inceledikleri çalışmalarında kadın ve erkek açısından çift uyumu arasında farklılıkların olmadığını ifade etmişler ve ev işleri, çocuk bakımı gibi cinsiyet rolleri ile ilgili görevlerin paylaşılmasının hem kadın hem erkek açısından çift uyumunu arttıran önemli bir unsur olduğunu böyle bir değişimin eşler arasındaki uyumda farklılık meydana getirmeyebileceğini ifade etmişlerdir.

Öğrenim düzeyine göre bütünleşme ve toplam uyum puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Öğrenim düzeyi yükseldikçe bütünleşme ve toplam uyum puanları yükselmektedir. İlgili literatür incelendiğinde öğrenim durumunun evlilik üzerindeki etkisi ile ilgili farklı açıklamalar söz konusudur. Bazı çalışmalarda, öğrenim düzeyinin yüksek ya da düşük olmasının evlilik doyumunu etkileyeceği (Teachman, Polonko, Scanzoni, 1987; Akt.: Fıfıloğlu, 1992), bazı çalışmalarda ise öğrenim düzeyinin evlilik doyumunun önemli bir belirleyicisi olmadığı vurgulanmaktadır (Robbins, Stoltenberg, Robbins ve Ross, 2002). Hamamcı (2005), fonksiyonel olmayan inançların evlilik doyumuna etkisini araştırmıştır. Araştırmasında evli bireyleri öğrenim düzeyi açısından da değerlendirmiştir. Elde edilen sonuçlarda öğrenim düzeyi düştükçe evli bireylerin evlilik ilişkilerine dair daha fazla sağlıklı olmayan inançlara sahip olduklarını ve bunun da evlilik doyumunu ve çiftler arası uyumu düşürdüğünü belirtmiştir. Bu çalışmada anlamlı bir farklılığın çıkmasına neden olarak, örnekleme dahil edilen kişilerin öğrenim düzeyi yükseldikçe evliliklerine dair bakış açılarının olumlu olabileceği ve buna bağlı olarak çift uyumlarının artabileceği ifade edilebilir. Ayrıca öğrenim düzeyi yüksek evli bireylerin; öğrenim düzeylerine bağlı olarak yaptıkları iş nedeniyle gelirlerinin de yüksek olabileceği ve yaşantılarına ailelerinin daha az müdahalede bulunmaları gibi bir olasılığın çiftlerin uyumlarının yüksek olmasına neden olabileceği düşünülebilir.

Gelir düzeyine göre çift uyumu arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Bireylerin ekonomik sorunlarını evliliklerindeki uyuma yansıtmadıkları ve ekonomik sorunların çiftlerin uyumunu etkilemediği anlaşılmaktadır. Ancak, araştırmanın örneklemini devlet memurları teşkil etmiştir. Ülkemizdeki devlet memurları

çoğunlukla orta ekonomik gelir grubunda olduğundan, alt ve üst gelir grupları arasındaki farklılıkların net olarak görülemediği düşünülmektedir.

Bireylerin yaşları ve evlilik sürelerine göre uzlaşma, doyum, duygusal ifade ve toplam uyumlarında anlamlı fark bulunmuştur. Evliliğin ilk yıllarında (1-5 yıl) ve 23-30 yaşlarında çift uyumu yüksek olmakta, daha sonraları düşmekte, evliliğin daha sonraki yıllarında (6-10 yıl) ve 31-43 yaşlarında düşmektedir. Evliliğin 11nci yılından sonra ve 44 yaşından sonra ise tekrar yükselmektedir. Bu bulgu, ilgili yazımı destekler niteliktedir. Carter ve McGoldrick (1999) aile yaşam döngüsü modelinde ailenin evlilik kurumu ile oluştuğunu ve evlilik yılı arttıkça eşlerin evlilikteki rollerinin ve sorumluluklarının artarak değiştiğini bu değişimin ve sorumlulukların evlilik doyumunu evlilik yılının artmasına bağlı olarak düşürdüğünü belirtmektedir. Özellikle evliliğin ilk yıllarında eşlerin birbirlerini yeni tanımaya başladıkları için uyumun düşük olabileceği ve ancak zamanla eşlerin birbirlerini tanımaya başladıklarını ve uyumlarının giderek yükseldiğini belirtmektedir. Öte yandan evli çiftlerin erken çocuğa sahip olma durumlarında evlilikten alınan uyumun düştüğünü belirtmiş fakat evlilik süresi arttıkça eşler arasındaki doyumun tekrar yükseldiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin, evliliklerinin ilk yıllarında ve 23-30 yaşlarında aşkın ve cinsel çekiciliğin üst düzeyde olmasının da etkisiyle çift uyumlarının yüksek olduğu, daha sonraki yıllarda sorumluluklarının artması, aşkın ve cinsel çekiciliğin azalması çift uyumunun düşmüş olabileceği, evliliğin 11nci yılından ve 44 yaşından sonra ise eşlerin birbirlerini daha iyi tanımalarıyla tekrar yükseldiği düşünülebilir.

Araştırmada, çocuk olup olmamasına göre uzlaşma, doyum ve toplam uyumda anlamlı fark bulunmuştur. Çocukları olmayan bireylerin çift uyum puanları, çocuğu olanlardan daha yüksek çıkmıştır. İlgili literatür incelendiğinde çocuğun evlilik üzerindeki etkisi ile ilgili farklı açıklamalar söz konusudur. Bazı görüşler çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu belirtirken, bazı görüşler ise çocuğun evliliğe olumsuz etkisi olduğunu belirtmektedir. Çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu ifade eden açıklamalara göre çocuk, eşlerin birbirlerine duydukları şevkat, sevgi sonucunda dünyaya gelir ve eşlerin evlilik ilişkilerini olumlu anlamda pekiştirmektedir. Çocuğun evliliği

olumsuz etkilediğini belirten açıklamalara göre ise çocuklar eşler için bir sıkıntı kaynağı olduğunu ve eşler arasındaki yakınlaşmayı engelleyerek uyumsuzluğa neden olduğu vurgulanmaktadır (Belsky, 1990). Belsky, çocuğun evlilikte problem haline gelme nedeni olarak, eşlerin aralarında varolan iletişim sorunlarını göstermekte ve bu sorunların çocuk ile olan ilişkiye ve çocuğu yetiştirme tarzında yansıdığını vurgulamaktadır. O halde çocuğun evlilik doyumunu düşürücü bir unsur olarak görülmemesi gerektiğini varolan sorunları ortaya çıkaran bir unsur olarak ifade edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Araştırmada, çocukları olan bireylerin uyumlarının düşük olması, çocukla birlikte sorumlulukların artmasına bağlı olarak artan stresleri sebebiyle eşler arasındaki farklılıklara daha çok odaklanmış olabilirler.

Evliliklerinin ideal evlilik anlayışına uyup uymadığına göre bütün alt ölçek ve toplam uyumda yüksek düzeyde anlamlı fark bulunmuştur. Evlilik hakkındaki beklentilerine uygun bir evlilik yaşantıları olduğunu düşünen bireylerin puanları, beklentilerine uygun yaşantısı olmadığını düşünenlerden yüksek çıkmıştır. Bu bulgu ilgili literatürü destekler niteliktedir. Johnson (1996)'un "Bubi tuzakları" olarak adlandırdığı evlilik problemleri ve çatışma nedenlerinde, evliliğe yönelik uygun olmayan beklenti ve talepler birinci sırayı almaktadır (Akt. Batı Tümer, 1998). Brody, Neubaum ve Forehan (1988) evlilikten gerçekçi olamayan beklentilerin eşler arasındaki boşanma düşüncelerini artırdığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan 382 bireyden sadece 51 (%13.4)'inin bu soruya "evliliğinin ideal evlilik anlayışına uymadığı" yanıtını vermiş olması dikkat çekicidir.

Evliliklerine ebeveynlerinin müdahale edip etmemesine göre uzlaşma alt ölçeğinde anlamlı fark bulunmuştur. Müdahale ediliyor diyenlerin uzlaşma alt ölçek puanları, müdahale yok diyenlerden düşük çıkmıştır. L'abate (1994), kayınvalide-gelin ve kayınvalide-damat ilişkilerinin evlilikte çıkacak olan olumsuzlukların önemli nedenleri arasında olduğunu belirtmiş ve kayınvalide-damat arasındaki ilişkide bir kaçınmanın söz konusu olduğunu ifade ederek bu ilişkinin niteliğinin özellikle çıkabilecek problemleri ve çatışmaları önlemeye yönelik olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca eşlerin aileleri ile ilgili ilişkilerinde yaşanan problemlerden daha çok kadının etkilendiğini ve gelin-kayınvalide

arasındaki problemlerde kadının akrabalık ilişkilerini yönetmesinin ve kayınvalideden oğlunun sorumluluğunu devralmasının çatışmaya yol açtığını belirtmektedir. Cowan ve arkadaşları (1985), eşlerin ebeveynliğe geçişlerinde bir takım problemler yaşadıklarını belirterek özellikle eşlerin ailesiyle ilişkilerin evliliği etkilediğini ve kayınvalide ve kayınpederin çoğunlukla evlilik için bir sorun teşkil ettiğini belirtmektedir. Kıbrıs Türk Kültürü'nde evli bireylerin ebeveynleriyle çok yakın bir ilişki içinde olabildikleri, bu aşırı yakınlığın çift uyumunu etkileyebilecek düzeyde aşırı müdahaleye sebep olduğu düşünülmektedir. Evli bireylerin bir kısmı, ebeveynlerinden maddi destek görmeye devam etmekte, maddi destekte bulunan ebeveynler de müdahaleyi hak olarak görebilmekte ve aynı sebeple evli bireyler de buna izin veriyor olabilecekleri düşünülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

VI.1. Sonuçlar

Araştırmada; öğrenim, gelir, yaş ve evlilik süresi arttıkça çatışmanların pozitif yönde azaldığı, erkeklerin kadınlara, çocuğu olmayan bireylerin olanlara, evliliği ideal evlilik anlayışına uygun olanların olmayanlara, evliliğine ebeveynleri tarafından müdahale edilmeyenlerin edilenlere göre çatışmalarının pozitif yönde daha az olduğu bulunmuştur. Cinsiyet ve gelir düzeyine göre çift uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, öğrenim, yaş ve evlilik süresi arttıkça çift uyumunun pozitif yönde arttığı, çocuğu olmayan bireylerin olanlara, evliliği ideal evlilik anlayışına uygun olanların olmayanlara ve evliliğine ebeveynleri tarafından müdahale edilmeyenlerin edilenlere göre çift uyumunda anlamlı düzeyde pozitif yönde farklılık bulunmuştur.

VI.2. Öneriler

1. Araştırmada evliliği ideal evlilik anlayışına uygun olmadığını düşünen bireylerin uygun olduğunu düşünen bireylere göre çatışma eğilimi ve çift uyum puanları yüksek düzeyde anlamlı çıkmıştır. Evli çiftlerin, ideal evlilik anlayışlarını gerçekçi olarak belirlemeleri, ulaşamadıkları değil elde ettiklerine odaklanmaları, ayrıca her bireyin kendine özgü farklılığı olabileceğini kabul ederek eşlerini değiştirmek yerine uzlaşmak için çaba göstermelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

2. Ülkemizde kişilerarası çatışmalar ve evlilik uyumuna ilişkin araştırma sayısı yeterli düzeyde olmayıp, bu konuda daha fazla araştırma yapılması, çatışmaların ve evlilik sorunlarının çözülmesi açısından yararlı olacaktır.

3. Araştırma örneklemi, çalışan ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki bireylerden oluşmaktadır. Bu nedenle, bu araştırmanın, çalışmayan ev hanımları, alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki bireylerle yapılacak araştırmalarla da desteklenmesi gerekmektedir.

4. Bu araştırmada elde edilen bulguların, yeni araştırmalara kaynaklık ederek, çatışma çözümleme ve evlilik uyumuna yönelik yeni araştırma alanlarının açılması gerekmektedir.

5. Evliliğe ilişkin yapılacak araştırmalarda, daha farklı değişkenlerin ele alınarak çatışma eğilimi ve çift uyumu farklılıklarının incelenmesi yararlı olacaktır.

6. Evlenmeye karar veren bireyler, Malezya, Endonezya ve Kore'de açılan "Evlilik Okulları"nda 2 ay süren eğitimlere katıldıktan sonra evlenebilmektedir (Demircan, 2005). Araç kullanabilmek için sürüş okulunda eğitim almak zorunluluğu olduğu gibi, bütün kurumların merkezi konumundaki "Evlilik Kurumu"nu sağlıklı yürütebilmek için de, yasal düzenlemeler yapılarak, bireylerin evlilik öncesi eğitim alması zorunlu hale getirilmelidir

7. Aile ve Evlilik Danışmanlığı alanındaki uzmanların yetiştirilmesi sağlanmalı ve bu uzmanların hizmetlerini sunabileceği Aile ve Evlilik Danışma Merkezleri ile Evlilik Okulları açılmalıdır.

8. Evliliğini sonlandırmak maksadıyla mahkemeye başvurmuş çiftler, hakim tarafından duruşma aşamasından önce Aile ve Evlilik Danışma Merkezlerine yönlendirilmelidir.

9. Aile ve Evlilik Danışma Merkezleri ile Evlilik Okulları'nda, evliliğe hazırlanan ve evli çiftlere yönelik; çatışmaları çözümleme becerisi ve evlilik ilişkisini

geliştirici programlar düzenlenmelidir. Bu programlara katılan bireylerin, çalışma grupları, araştırma bulgularındaki anlamlı farklılık olan gruplara göre oluşturulması, grubun daha verimli ve uyumlu çalışmasını sağlayacaktır.

10. Çatışma çözümü becerisi ve evlilik ilişkisini geliştirici programların evliliğe etkisi araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Abbott, D.A. ve Brody, G.H. (1985). The relation of child age, gender and number of children to the marital adjustment of wives. **Journal of Marriage and the Family**, 47, 77-84.

Acar, A. (1998). **Ankara'da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Kurumu Genel Müdürlüğüne Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çalışan Üniversite Mezunu Evli Personelin Evlilik Doyumları**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Amato, P.R. ve Rogers, S.J. (1997). A Longitudinal study of marital problems and subsequent divorce. **Journal of Marriage and the Family**, 59, 612-624.

Anderson, S.A., Russel, C.S. ve Schumm, W.R. (1983). Perceived marital quality and family life-cycle categories: A further analysis. **Journal of Marriage and the Family**, 45, 127-139.

Arıkan, Ç. (1992). **Yoksulluk, evlilikte geçimsizlik ve boşanma**. Şafak Matbaacılık. Ankara.

Arıkan, Ç. (1996). Halkın boşanmaya ilişkin tutumlarının araştırılması. T.C. **Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 96**. Ankara.

Arifoğlu Çamkuşu, B. (2006). **"Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Programı"nın, Çocukların; Boşanmaya Uyum, Kaygı ve Depresyon Düzeylerine Etkisi**. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Programı Doktora Tezi, Ankara.

Barkers, P. (1992). **Family Life Cycle. Basic Family Therapy.** Oxford University Press. SS.34-79

Batı Tümer, A. (1998). **Evli Çiftlerde Gözlenebilen Çatışma Odakları ve İletişim Sorunları.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Belsky, J. (1990). **The Effects of Children on Marriage. The Psychology of Marriages Conceptual, Emprical and Applied Contributions** (Eds. Fincham, D. F., Bradbury, T.M.). Guilford Press, Newyork.

Bingöl, D. (1996). **Personel Yönetimi.** Beta Yayınları. İstanbul.

Binici, S. (2000). **Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması.** Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

Bird, J. ve Melville, D.N. (1994). Coming Out of The Closet: Illuminating The Therapeutic Relationship. **Journal of Feminist Family Therapy, 5,** 47-64.

Boran, F. (2003). **Aşk ve Evlilik .** Epsilon Yayıncılık.

Bowman, M.L. (1990). Coping Efforts and Marital Satisfaction: Measuring Marital Coping and Its Correlates. **Journal of Marriage and The Family. C.52, (2),** 463-475.

Brody, H., Neubaum, E. ve Forehand, R. (1988). Serial marriage: A heuristic analysis of an emerging family form. **Psychological Bulletin, 103,** 211-222.

Budak, S. (2003). **Psikoloji Sözlüğü.** Bilim Sanat Yayınları, Ankara.

Burman, B. ve Margolin, G. (1992). Analysis of the association between marital relationships and health problems: An interactional perspective. **Psychological Bulletin, 112,** 39-63.

Carruthers, W.L., Sweney, B., Kmitta, D. ve Harris, G. (1996). Conflict resolution: an examination of the research literature and a model for program evaluation. **The School Counselor**, **44**, 5-17

Carter, E. A. ve McGoldrick, M. (1988). **Overview: The Changing Family Life Cycle: A Framework For Family Therapy. The Changing Family Life Cycle: A Framework For Family Therapy.** (Eds. Carter, E. A.; McGoldrick, M.), 2.Edition. Gardner Press. SS.65-88. New York.

Chiristensen, A. ve Shenk, J.L. (1991). Communucation, Conflict and Psychological Distance in Nondistressed, Clinic and Divorcing Couples. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, **59**, (3), 1505.

Cowan, C. P., Cowan, A. P., Hewing, G., Garrett, E., Coysh, W.S., Curtis-Boles, H. ve Boles, A.J. (1985). Transitions to Parenthood, His, Hers and Theirs. **Journal of Family Issues**, **6** (4), 451-481.

Cutler, H. A. ve Radford, A. (1999). Adult Children of Alcoholics: adjustment to a college environment. **The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families**. C.7, SS. 148-153.

Çakıcı, M. ve Çakıcı, E. (1996). **Kuzey Kıbrıs'ta Çocuk İstismarı Yaygınlığı**, Kıbrıs Türk Sağlığı Derneği, Devlet Basımevi.

Çakıcı, M. ve ark. (2001). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kadına Yönelik Şiddet, **Kıbrıs Türk Tıp Dergisi**, **II**, 2.

Çalışkan, M. (2003). **Boşanmış Aile Çocuklarının Benlik Saygısı**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çaplı, O. (1992). **Evlenmeye Hazırmısınız**. Bilgi Yayınevi. Ankara.

Dattilio, F.M. (1998). **Case Studies In Couples and Family Therapy: Systemic and Cognitive Perspectives**. Guilford. New York.

Dattilio, F. M. ve Bevilacqua, L. J. (2000). **A Cognitive- Behavioral Approach. Comparative Treatments For Relationship Dysfunction**. Springer. NewYork.

Davies P.T., ve Cummings, E.M. (1994). Marital Conflict and Child Adjustment : an Emotional Security Hypothesis. **Psychological Bullentin**, 116, 387-411.

Demir, A. ve Fışıloğlu, H. (1999). Loneliness and marital adjustment of Turkish couples. **The Journal of Psychology**. 133 (2), 230-240.

Demircan, H. (2006). Evlilik Okulu.
www.kadinveaile.com/aile3/evlilik. 13.02.2006

Douglass, F.M. (1995). The Marital Problems Questionnaire A Short Screening Instrument For Marital Therapy. **Family Relations**. C.44, S.3, SS.238-245.

Dokur, M. (2006). **Aile ve Çift Terapisi**. Morpa Yayınları. Ankara.

Dökmen, Ü. (1986). **Yüz ifadeleri konusunda verilen eğitimin duygusal yüz ifadelerini teşhis becerisi ve iletişim çatışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dökmen,Ü. (2002). **İletişim Çatışmaları ve Empati**. 19.Basım. Sistem Yay., İstanbul.

Düşünmez, S. (2005). **Eşi Tarafından Şiddete Uğrayan Kadınların Şiddeti Yaşama Düzeylerinin Çalışıp Çalışmamalarına Göre Karşılaştırılması**. Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Eggleston, E., Wong, E.L. ve Hardee, K. (2001). Measuring women's psychological well-being in Indonesia. **Women and Health**, C.32, S.4, SS.17-32.

Erbek, E. ve ark., (2005). Evlilik uyumuna ilişkin kavramlar ve kuramsal yaklaşımlar. **Düşünen Adam Dergisi**, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastahanesi Yayını.

Erdoğan, İ. (2004). **Evlilik Okulu**. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Erel, O. ve Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: a meta analytic review. **Psychological Bullentin**, 118, 108-132.

Everett, C. A. (1990). The field of marital and family therapy. **Journal of Counselling and Development**, C.68, SS.498-502.

Fışıloğlu, H. (1992). Lisans üstü öğrencilerinin evlilik uyumu, **Psikoloji Dergisi**, 7, (28), 16-23.

Fışıloğlu, H. ve Demir, A. (1999). Loneliness and marital adjustment of Turkish couples. **The Journal of Personality and Social Psychology**, 62, 62-87.

Fışıloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for Measurement of Marital Quality with Turkish Couples. **European Journal of Psychological Assessment**, 16 (3), 214-218.

Fowers, B. J. (1993). Psychology as public philosophy: An illustration of the moral dimension of psychology with marital research. **Journal of Theoretical and Philosophical Psychology**, 13, 124-136.

Fowers, B.J. ve Pomerantz, B. (1992). **Reconceptualizing Marital Conventionalization: Examining Psychological, Relational and Cultural**

Explanation. Paper Presented At The Theory Construction and Research Methodology of The National On Family Relations. Orlando, FL.

Fox, G.L. (1973). Some determinants of modernism among women in Ankara, Turkey. **Journal of Marriage and the Family**, **35**, 520-529.

Framo, J. (1992). **Family of Origin Theory: An Intergenerational Approach.** NewYork: Brunner/ Mazel. SS.69-78.

Friedlander, M.L., Wildman, J. ve Heatherington, L. (1991). Interpersonal control in structural and Milan Systemic Family Therapy. **Journal of Marital and Family Therapy**. C.17, SS.395-408.

Gerson, R. (1995). The Family Life Cycle: Phases, Stages and Crises. **Integrating Family Therapy.** (Eds.: R.H. Mikesell, D. Lusteran & S. H. Mcdaniel). Washington, DC: American Psychological Association. SS.91-112.

Gladding, S.T. (2002). **Family Therapy. History, Theory and Practice. 2.** Edition, Merrill Prentice Hall, 3-26.

Glenn, N.D.(1990). Quantitative research on marital quality in the 1980's: A critical review. **Journal of Marriage and The Family**, **52**, 818-831

Goldenberg, I. ve Goldenberg, H. (1991). **Family Therapy: An Overview.** (3.Edition), CA: Brooks/Cole.

Gordon, K.C. ve Baucom, D.H. (1999). The interaction between marital standarts and communication patterns: how does it contribute to marital adjustment. **Journal of Marital and Family Therapy**, **25 (2)**, 211-223.

Gottman, J.M. (1990). Finding the laws of close personal relationship. **Methods of Family Research.** C.1, SS. 249-263.

Gottman, J.M. (1993). The roles of conflict engagement, escalation and avoidance in marital interaction: a longitudinal view of five types of couples. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 61(1), 6-15.

Gottman, J.M. ve Krokof, L.J. (1989). Marital Interaction and Satisfaction: A Longitudinal View. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 57 (1), 47-52.

Gottman, J.M. ve Levenson, R.W. (1998). Marital processes predictive of later dissolution: Behavior, physiology and health. **Journal of Personality and Social Psychology**, 63, 211-233.

Gottman, J.M. ve Silver N. (1999). **Evliliği Sürdürmenin Yedi İlkesi**, (Çev. E. Deniz). Varlık Yayınları, İstanbul.

Gökmen, A. (2001). **Evli Eşlerin Birbirine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

Greeff, A.P. ve Malherbe, H.L. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. **Journal of Sex & Marital Therapy**, 27, 247-257.

Griffin, W.A. ve Greene, S.M. (1999). Bowen Systems Therapy. **Models of Family Therapy: The Essential Guide**. SS.81-89. George H. Buchanan Co. Philadelphia.

Grych, J.H. ve Fincham, F.D.(1990). Marital conflict and children's adjustment: a cognitive-contextual framework. **Psychological Bulletin**, 108: 267-290.

Gülerce, A. (1996). **Aile Olgusu. Türkiye'de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri**. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.

Haley, J. (1988). **İletişim, Psikolojik Sorunlar ve Psikoterapi** (Çev. A. Uzmöz). Çark Kitabevi. Ankara.

Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. **Social Behavior and Personality**. C.33, S.4, SS.313-328.

Hançerlioğlu, O. (1993). **Ruhbilim Sözlüğü** . Remzi Kitabevi, İstanbul.

Harary, F. ve Batell, M.F.(1981) **Communion Conflict**. **Human Relations**, 34, 633-641.

Hatipoğlu, Z. (1993). **The Role of Certain Demographic Variables and Marital Conflict in Marital Satisfaction of Husband and Wives**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Heavey, C.L., Layne, C. ve Chiristensen, A. (1993). Gender and Conflict Stucture in Marital Interaction: A Replication and Extension. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 61 (1), 16-27.

Hojjat, M. (2000). Sex Difference and Perceptions of Conflict in Romantic Relationships. **Journal of Social and Personal Relationship**, 17(4-5), 508-617.

Hortaçsu, N. (1997). **İnsan İlişkileri**. 2. Baskı İmge Yayınları, İstanbul.

İmamoğlu, O. (1991). **Aile içinde kadın erkek rolleri**. Türk aile Ansiklopedisi, Ankara: Türk Aile Yazarlar Birliği Vakfı, 832-835.

İmamoğlu, O. ve Yasak, Y. (1997). Dimensions of marital relationships as perceived by Turkish husbands and wives. Genetic, **Social and General Psychology Monographs**,123(2):211-232.

Jacobson, N.S. ve Gurman, A.S. (1995), **Clinical Handbook of Couple Theory**. The Gilford Press, New York. SS.14-18.

Johnson, D.R., White L.K., Edwards J.N. ve Booth, A. (1986). Dimensions of marital quality: toward methodological and conceptual refinement. **Journal of Family Issues**, 7, 31-49.

Johnson, D.R. ve Booth, A. (1998). Marital Quality: A product of the dyadic environment or individual factors. **Social Forces**, 76, 883-1005.

Johnson, M.D., Benjamin, R.K., Rogge, R. ve Bradbury, T.N. (2004). Evlilikteki davranışların, yüklemeler ve evliliğin niteliği arasındaki boylamsal ilişkideki rolü (Çev. S. Üretmen). **Türk Psikoloji Bülteni**, 32, 137-141.

Jones, E. (1994). **Developments In The Milan-Systemic Therapies. Family Systems Therapy**. John Wiley & Sons. Inc. New York. SS.1-30.

Kahn, J., Coyne, J.C. ve Margolin, G. (1985) Depression and marital disagreement: the social construction of despair. **Journal of Personal and Social Relationships**, 2: 447-461.

Karip, E. (1999). **Çatışma Yönetimi**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kavalcı, Z. (2001). “Çatışma Çözme Becerileri Eğitim Programının Üniversite Öğrencilerinin Çatışma Çözme Biçimleri Üzerindeki Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Kavuncu, N.V. (2006). **Kadın ve Erkek İlişkilerinde Sorunlar ve Çözümleri**. Ankara. Morpa Yayınları.

Keim, J. (2000). **Strategic Family Therapy. Family Counseling and Therapy**. (3.Baskı). Itasca, IL: F. E. Peacock. SS. 170-207.

Kelley, D. L. (1999). Relational expectancy fulfillment as an explanatory variable for distinguishing couple types. **Human Communication Research**. 25, (.3), 420-443.

Kızıldağ, Ö. ve Şendil, G. (2003). Çocuk ve Ergenlerin Ebeveynlerinin Evlilik Çatışmalarına Yönelik Algılarının Gelişimsel Olarak İncelenmesi, **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi: 10 (2)**.

Klawer, E.S., Heesink, J.A.M. ve Viliert, E.V. (1997). The Marital Dynamics of Conflict Over the Division of Labor. **Journal of Marriage and the Family, 59**, 635-653.

Klinetob, N.A. ve Smith, D.A. (1996). Demand-withdraw communication in marital interaction: tests of interspousal contingency and gender role hypothesis. **Journal of Marriage and the Family, 58**: 945-958.

Kocabıyık, Z.O. (2005). **Kişisel ve İlişkisel Profilin Geçerlilik ve Güvenilirliği**, Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kocadere, M. (1995). **İyi ve Kötü Evliliklerin Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Betimsel Bir Çalışma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Köknel, Ö. (1986). **İnsanı Anlamak**, Altın kitaplar Yayını, İstanbul.

Kurdek, L. A. (1990). Divorce history and self-reported psychological distress in husbands and wives. **Journal of Marriage and Family, 52 (3)**, 701-709.

L'Abate, L. (1994). **Why Evaluate Families. A Psychological Approach. Family Evulation**. Sage Publications. International Educational and Professional Publisher. Thousand Oaks. London. New Delhi. SS. 1-18.

L'Abate, L. ve Bagarozzi, D. A. (1993). **Sourcebook of Marriage and Family Evaluation**. Newyork: Brunner/Mazel.

Larson, J. H. (2002). **The Great Marriage Tune-Up Book**.

Malkoç, B. (2001). **The relationship between perfectionism patterns and marital adjustment**. Unpublished Master's Thesis, Middle East Technical University, The Institute of Social Sciences, Ankara.

McFarland, William P. ve W.H. Culp (1992). Interpersonal Skill Training for Effective Conflict Resolution. **The School Counselor, No: 39**, 304-310.

Meyer, J.P. ve Pepper, S. (1977). Need compatibility and marital adjustment in young married couples. **Journal of Personality and Social Psychology, 35(5)**: 331-342.

Minuchin, S. ve Fishman, C.H. (1981). **Family Therapy Techniques**. Cambridge, MA: Harvard University Press. 65-90.

Nazlı, S. (2001). **Aile Danışmanlığı**. (2.Baskı) Nobel Yayın Dağıtım. Ankara

Nichols, M.P. ve Schwartz, R. (2002). **Family Therapy**. (5. Edition), Boston: Allyn and Bacon. SS.203-227.

Noller, P. ve Fitzpatrick, M.A.(1990). Marital Communication in the Eighties. **Journal of Marriage and the Family. 52**:832-843.

Nystul, M.S. (1999). Marriage and family counseling. **The Art and Science of Counseling and Psychotherapy**. New York. SS. 247-266.

Önür, A. (1994). A Study on Peace Education: Resolving Classroom Conflicts. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Ankara.

Özgüven İ.E. (1994). "Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçmeye ilişkin tercihleri"(Araştırma), **I.Aile Kurultayı Kongre Kitabı**, 203-213.Ankara.

Özgüven, İ.E.(1997). **Cinsellik ve cinsel Yaşam**. PDREM Yayınları. Ankara

Özgüven, İ.E. (2000). **Evlilik ve Aile Terapisi**. PDREM Yayınları. Ankara.

Öztürk, O. (1981). **Ruh Sağlığı ve Hastalıkları**. Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği Yayını. Ankara.

Özügürlü, K. (1985). **Evlilik Raporu**. Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul.

Ponzetti, J.J. ve Cate, R.M. (1986). The Developmental Cause of Conflict in the Marital Dissolution Process. **Journal of Divorce**, 10 (1-2), 1-15.

Ponzetti, J.J. ve Long, E. (1989). Healthy family functioning: A review and critique. **Family Therapy**. C.14, SS.43-49.

Rathus, S. A., Nevid, J. S. ve Fichner-Rathus, L. (1998). **Essentials of Human Sexuality**. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon. SS. 40-76.

Ridley, C.A., Wilhelm, M.S. ve Surra, C.A. (2001). Married Couples Conflict Responses and Marital Quality. **Journal of Social and Personal Relationships**, 18(4),517-534

Robbins, R., Stollenberg, C., Robbins, S. ve Ross, M.J. (2002). Marital satisfaction and cherokee language fluence. **Measurement and Evaluation in Counseling and Development**. C.35, SS.27-34.

Russel, B. (1983). **Evlilik ve Ahlak** (Çev.: V. Eranus). Say Kitap Pazarlama, İstanbul.

Satir, V. (2001). **İnsan Yaratmak**. (Çev. S. Yeniçeri). Beyaz Yayınları No 125. (Orjinal eserin yayım tarihi 1988).

Schaefer, E.S. ve Burnett, C.K. (1987). Stability and predictability of quality of women's marital relationships and demoralization. **Journal of Personality and Social Psychology**,53(6),1129-1136.

Sertöz, Ö.Ö., Elbi M.H., Noyan, A., Alper, M. ve Kapkaç, M. (2004). Meme kanserinde ameliyat tipinin beden algısı, cinsel işlevler, benlik saygısı ve eş

uyumuna etkileri: Kontrollü bir çalışma. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 15 (4), 264-275.

Shadish, W. R., Ragsdale, K., Glaser, R.R. ve Montgomery, L.M. (1995). The Efficacy and Effectiveness of Marital and Family Therapy: A Perspective From Meta Analysis. **Journal of Marital and Family Therapy**.C.21, S.4, SS. 345-360.

Simons,R.L., Whitbeck, L.B., Conger,R.D. ve Melby, J.N. (1990). Husband and wife differences in determinants of parenting: A social learning exchangemodel of parental behaviour. **Journal of the Marriage and Family**, 52, 375-392.

Sokolski, D.M. ve Hendrick,S.S. (1999). Marital satisfaction. **American Journal of Family Therapy**. C.26, SS. 39-49.

Sperry, L. ve Carlson, J. (1991). **Marital Relations. Marital Therapy: Integrating Theory And Tecnique**. Denver, CO.

South, S.J. ve Lloyd, K.M. (1995). Spousal Alternatives and Marital Dissolution. **American Sociological Review**, 60, 21-35.

Şirvanlı-Özen (1999). Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri : Davranış ve uyum problemleri. **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, 6(1): 19-29.

Terry, J. ve Kottman, M. (1995). **Working With Families. Guidance and Counseling In The Elementary and Middle Schools**. SS. 254-281. Brown ve Benchmark Publishers.

Tezer, E. (1986). **Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışları: Algılama ve Doyum**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tezer, E. (1994) . Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: Kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. **Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji (3P) Dergisi**, 2 (3), 209-217.

Tezer, E. (1996). Evlilik doyumu ve iş doyumu. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. C.1. S.3. SS. 24-26.

Thomas, K.W. (1976). **Conflict and Conflict Management**, in M. Dunnette (Ed.) **Handbook of Industrial and Organizational Psychology**. Chicago: Rand Mc Nally.

Thompson, L. (1993). Conceptualizing gender in marriage: The case of marital care. **Journal of Marriage And The Family**, C.55, SS. 557-569.

Thompson, L. ve Rudolph, L.B. (1996). Children and Counselling. **Counselling Children: Counselling Theories and Tecniques**. (4. Edition). Brook/Cole Publishers. Com. SS. 267-289.

Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). **Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma**. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumuna etkisi. **Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi**, 2(5).

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. **Aile ve Toplum Dergisi**, 1, 61-68.

Türk Dil Kurumu, (1988), **Türkçe Sözlük**, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara.

Uğurlu, O. (2003). **Evli Çiftlerde Cinsiyet Ayrımına İlişkin tutumlar, Çatışma Yönetim Biçimleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Umberson, D. (1992). Gender marital status and the social control of health behavior. **Social Science and Medicine**, **24**, 907-917.

Vangelisti, A.L. ve Banski, M.A. (1993). Couples' debriefing conversations. **Family Relations**. C.42, S.2, SS.149-158.

Vaughn, M.J. ve Baier, M.E. (1999). Reliability and validity of the relationship assesment scale. **American Journal of Family Therapy**. C. 27, S.2, SS. 137-139.

Walsh, F., Jacob, L. ve Simons, V. (1995). **Facilitating Healthy Divorce Processes : Therapy and Mediation Approaches** .(Eds.: N. S Jacobson & A .S German). Clinical Hand Book of Couple Therapy.

Waring, E.M. ve Chelune, G.J. (1983). Marital intimacy and self disclosure. **Journal of Clinical Psychology**, **39**: 183-189.

Wood, W., Rhodes, N. ve Whelan, M. (1989). Sex differences in positive well-being: A consideration of emotional style and marital status. **Psychological Bulletin**. C.106, SS.249-264.

Wuerffel, J., DeFrain, J. ve Stinnet, N. (1990). How strong families use humor. **Family Perspective**. C.24. SS.129-141.

Yavuzer, H. (2004). **Evlilik Okulu**. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Yıldırım, İ. (1993). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. C.1, S.4. SS.23-28.

Yılmaz, A. (2001a). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. **Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi**, Cilt: 1 Sayı: 4.

Yılmaz, A. (2001b). Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. **Türk Psikoloji Dergisi**, 16 (47), 1-20.

Ziglar, Z. (1996). **Hayat Boyu Flört**, 2. Basım. İstanbul: Sistem Yay.

EKLER

EK-A: DEMOGRAFİK BİLGİ FORUMU.....	116
EK-B: ÇATIŞMA EĞİLİM ÖLÇEĞİ.....	118
EK-C: ÇİFT UYUM ÖLÇEĞİ.....	119

Yönerge

Sayın Katılımcı,

“Evlilik” ile ilgili bu araştırma için size verilen bu zarfta iki ayrı ölçek bulunmaktadır.

Lütfen ölçekleri doldururken sorular hakkında eşinizle konuşmayınız. Ölçekleri eşinizle beraber doldurmak sizin ve eşinizin vereceği cevapları etkileyecektir. Bu nedenle ölçekleri tek başınıza, eşinize göstermeden doldurunuz. Lütfen ölçeklerin başındaki yönergeleri dikkatlice okuyunuz ve ölçekleri istendiği şekilde cevaplandırınız. Lütfen soru atlamayınız; araştırmanın analizi için soruların tamamının cevaplanmış olması önem taşımaktadır.

Ölçekleri doldurduktan sonra lütfen eşinizin doldurmuş olduğu ölçeği incelemeyiniz ve aynı şekilde sizin doldurduğunuz ölçekleri eşinizin incelemesine izin vermeyiniz. Doldurulan ölçeklerin her ikisini de ayrı ayrı zarfa koyup, zarfların ağzını yapıştırarak, iki zarfı birbirine zımbalayarak veya yapıştırarak araştırmacıya geri dönmesini sağlayınız.

Araştırma hakkındaki yorumlarınızı en son sayfanın altındaki boşluğa yazabilirsiniz.

Katılımınız ve araştırmaya yapmış olduğunuz katkılar için çok teşekkürler...

Hüseyin Bayraktaroğlu

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Cevabınızın önündeki boşluğa (X) işareti koyunuz.

1. Cinsiyetiniz: () Erkek () Kadın

2. Yaşınız: _____

3. Kaç yıldır evlisiniz ? _____

4. Doğum yeriniz: _____

5. En uzun süre yaşadığınız yer: () Köy, () Şehir

6. Mesleğiniz: _____

7. Çalıştığınız daire: _____

8. Eşinizin mesleği: _____

9. Çocuğunuz varmı?() Evet () Hayır; Evet ise kaç çocuğunuz var? _____

10. İlk çocuğunuz, eşinizle evlendikten kaç yıl sonra doğdu? _____

11. Öğrenim düzeyiniz nedir?

() İlkokul () Ortaokul () Lise () Yüksekokul ()

Üniversite öğrencisi

() Üniversite mezunu () Yüksek lisans ()

Doktora

12. **Siz ve eşinizin toplam** aylık geliri ne kadardır? (YTL)

- () 1.000 ve aşağısı, () 1.000-2.000, () 2.000-4.000, () 4.000-7.000,
 () 7.000-1.0000,
 () 10.000 ve yukarısı

13. Ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz? () İlk, () Ortanca, () En küçük, () Tek çocuk

14. Anne babanızın (eşiniz veya sizin); evliliğinize müdahale ettiklerini düşünüyor musunuz?

- () Evet, () Hayır; Evet ise kim/kimler müdahale ediyor? _____

15. Eşinizle evlenmeden önce flört etmiş miydiniz, ettiyseniz ne kadar süreyle etmiştiniz?

- () Evet , () Hayır; Evet ise ne kadar süreyle? _____

16. Evlenmeden önce ne kadar süreyle nişanlı kaldınız? _____

17. Şu anki evliliğinizin ideal evlilik anlayışınıza uyduğunu düşünüyor musunuz?

- () Evet, () Hayır

ÇATIŞMA EĞİLİM ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA

Bu anket, kişiler arasındaki etkileşimin niteliğini inceleyen bir bilimsel araştırmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Sizden istenen, aşağıda sıralanan cümlelerin her birini okuyarak, bu cümledeki fikre ne oranda katıldığınızı belirtmenizdir.

Eğer bir cümledeki fikir size **tamamen uygun** geliyorsa **5** numaraya, **oldukça uygun** geliyorsa **4** numaraya, eğer cümle hakkında **kararsızsanız 3** numaraya, ifadeyi kendinize **oldukça aykırı** buluyorsanız **2** numaraya, **tamamen aykırı** buluyorsanız **1** numaraya, bir çarpı (x) işareti koyunuz.

	Tamamen aykırı	Oldukça aykırı	Kararsızım	Oldukça uygun	Tamamen uygun
1. Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.	() 1	() 2	() 3	() 4	() 5
2. Sık sık bahse tutuşurum.	() 1	() 2	() 3	() 4	() 5
20. Bazen incir çekirdeğini doldurmayan nedenlerden dolayı tartışmaya girerim.	() 1	() 2	() 3	() 4	() 5
21. Bazı tartışmalarda çok öfkelenip odayı terkettiğim oldu.	() 1	() 2	() 3	() 4	() 5
22. Mesleğimden memnunum.	() 1	() 2	() 3	() 4	() 5
51. Yakınlarım, duygu ve düşüncelerimi tamamen değil, kısmen paylaşırlar.	() 1	() 2	() 3	() 4	() 5
52. Öğüt vermeyi severim.	() 1	() 2	() 3	() 4	() 5
53. Genelde insanlara güvenirim.	() 1	() 2	() 3	() 4	() 5

(Dökmen, 1986)

ÇİFT UYUM ÖLÇEĞİ

Birçok insanın, ilişkilerinde anlaşmazlıklar vardır. Lütfen aşağıda verilen maddelerin her biri için siz ve eşiniz arasındaki anlaşma veya anlaşmama ölçüsünü aşağıda verilen düzeylerden birini seçerek belirtiniz.

KONULAR	Her zaman anlaşınız	Hemen hemen her zaman anlaşınız	Nadiren anlaşamayız	Sıkça anlaşamayız	Hemen hemen zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
1.Aileyle ilgili parasal işlerin idaresi						
2.Eğlenceyle ilgili konular						
	Her zaman	Hemen hemen her zaman	Zaman zaman	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
16.Ne sıklıkla boşanmayı,ayrılmayı ya da ilişkinizi bitirmeyi düşünür ya da tartışırsınız?						
17.Ne sıklıkla siz veya eşiniz kavgadan sonra evi terkedersiniz?						

(Fışıloğlu ve Demir, 2000)